

**T.C.
GEDİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**HÜKÜMLÜLERİN SUÇ VE KALDIKLARI CEZAEVLERİ
TÜRLERİNE GÖRE RUH SAĞLIKLARININ, PSİKOLOJİK BAŞETME
VE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIKLARININ İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Umut ÇIVGIN

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. Zübeyit GÜN**

İZMİR-2015

**T.C.
GEDİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**HÜKÜMLÜLERİN SUÇ VE KALDIKLARI CEZAEVLERİ
TÜRLERİNE GÖRE RUH SAĞLIKLARININ, PSİKOLOJİK BAŞETME
VE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIKLARININ İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Umut ÇIVGIN

Tez Jürisi

Yrd. Doç. Dr. Zübeyit GÜN

Yrd. Doç. Dr. Yudit NAMER

Doç. Dr. Orçun YORULMAZ

İZMİR-2015

TEZ KABUL VE ONAY

Umut ÇIVGIN tarafından yüksek lisans tezi olarak sunulan “Hükümlülerin Suç Ve Kaldıkları Cezaevleri Türlerine Göre Ruh Sağlıklarının, Psikolojik Başetme Ve Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi” başlıklı bu çalışma Gediz Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği hükümleri uyarınca tarafımızdan değerlendirilerek savunmaya değer bulunmuş ve 09/06/2015 tarihinde yapılan tez savunma sınavında aday oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunmuştur.

Jüri Üyeleri:

İmza:

Yrd. Doç. Dr. Zübeyit GÜN

.....

Yrd. Doç. Dr. Yudit NAMER

.....

Doç. Dr. Orçun YORULMAZ

.....

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Hükümlülerin Suç ve Kaldıkları Cezaevleri Türlerine Göre Ruh Sağlıklarının, Psikolojik Başetme ve Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

09/06/2015

Umut ÇIVGIN

ÖZET
Yüksel Lisans Tezi

**Hükümlülerin Suç ve Kaldıkları Cezaevleri Türlerine Göre Ruh
Sağlıklarının, Psikolojik Başetme ve Psikolojik Dayanıklılıklarının
İncelenmesi**

Umut ÇIVGIN

Gediz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Psikoloji Anabilim Dalı
Tezli Yüksek Lisans Programı

Bu çalışma ile hükümlülerin ruh sağlığı durumları, sosyal destek algıları, psikolojik başetme ve dayanıklılık süreçleri incelenmek istenmiştir. Ayrıca cinsiyet, suç türü, cezaevi türü, eğitim durumu, geçmiş cezaevi tecrübesi, disiplin cezası, madde kullanım geçmişi ve cezaevindeki ziyaret sıklığı değişkenlerine göre ruh sağlığı, sosyal destek seviyesi, psikolojik başetme yöntemleri ve psikolojik dayanıklılık süreçleri incelenmiştir.

Aliağa Ceza İnfaz Kurumları Kampüsünde bulunan üç tip cezaevinden, toplamda dört yüz doksan dört kadın ve erkek hükümlüden bilgi toplanmıştır. Demografik Bilgi Formu, Belirti Tarama Listesi, Başetme Yolları Ölçeği, Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği, Yetişkinlikler İçin Dayanıklılık Ölçeği kullanılarak hükümlülerin çalışmaya katılımları sağlanmıştır. Toplanan bilgiler Bağımsız Örneklemeler T-testi, ANOVA, Korelasyon ve Regresyon analizleri ile incelenmiştir.

Yapılan analizler sonucunda cinsiyet, cezaevi türü, suç türü ve diğer değişkenler ile kullanılan ölçüm araçları açısından anlamlı farklılaşmalar bulunmuştur. Güvenlik seviyesi yüksek olan cezaevlerinde kalan hükümlülerin, psikolojik belirti seviyesinin yüksek, algılanan sosyal destek ve dayanıklılık seviyelerinin düşük olduğu görülmüştür. Suç türlerine göre yapılan incelemelerde;

psikolojik belirti, sosyal destek, başetme stratejileri açısından suç türlerinin çeşitlilik gösterdiği saptanmıştır. Ayrıca sosyal destek algısı ile psikolojik belirti, başetme yöntemleri ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı ilişkiler bulunmuş ve sosyal destek algısının hükümler için önemli bir rolünün olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Cezaevi, Ruh Sağlığı, Hükümlü, Algılanan Sosyal Destek, Psikolojik Başetme Yöntemleri, Psikolojik Dayanıklılık.

ABSTRACT
Master's Thesis

**Analysis of Prisoners' Mental Health, Ways of Coping and Psychological
Resilience Investigation In Terms Of Crime and Prison Type**

Umut ÇIVGIN

Gediz University

Graduate School of Social Sciences

Department of Psychology

Psychology Master Program

This study aims to examine mental health, perceived social support, coping mechanism and resilience of prisoners in terms of gender, type of crime, type of prison, education level, prison experience, discipline, substance use, and frequency of visit.

The prisoners who were the participants of this study were four hundred ninety four female and male prisoners from The Campus of İzmir Aliğa Ceza İnfaz Kurumları in three special type prisons. Demographic Information Form, Symptom Check List, Multidimensional Scale of Perceived Social Support, Ways of Coping Scale, Beck Depression Inventory, Resilience Scale for Adults were completed by participants. The analyses of Independent Samples T-Tests, ANOVA, Correlations and Regressions were performed to analyze the data of the present study.

As a result of the analyses, significant differences were found in the instrument tools current study terms of gender, type of prison, type of crime and other demographic variables. The prisoners staying in high level security prison showed high level psychological symptoms, but low level of perceived social support and resilience. In terms of crime types, there were also significant relations between it was found that there were significant relations between psychological symptoms and coping types, as well as psychological symptoms and resilience. In addition, it was found that there were significant relationships

between social support and psychological symptoms, perceived social support and resilience. The findings showed that social support has an important role for prisoners.

Keywords: Prison, Mental Health, Perceived Social Support, Coping Styles, Psychological Resilience.

**HÜKÜMLÜLERİN SUÇ VE KALDIKLARI CEZAEVLERİ TÜRLERİNE
GÖRE RUH SAĞLIKLARININ, PSİKOLOJİK BAŞETME VE
PSİKOLOJİK DAYANIKLILIKLARININ İNCELENMESİ**

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAY	i
YEMİN METNİ	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xv
EKLER LİSTESİ	xvi

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ, LİTERATÜR, AMAÇ

1.1 TÜRK CEZA SİSTEMİ.....	2
1.1.1 Hapis Cezaları	4
1.1.2 Adli Para Cezası.....	5
1.2 CEZA İNFAZ KURUMLARI VE TÜRLERİ	5
1.3 TÜRK CEZA VE ADALET SİSTEMİ İSTATİSTİKLERİ.....	8
1.3.1 Yıllara Göre Hükümlü Sayıları	8
1.3.2 Suç Türleri ve Yıllara Göre Hükümlü Sayısı.....	9
1.3.3 Suç Türü ve Yaş Gruplarına Göre Hükümlü Sayısı.....	10
1.3.4 Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlü Sayısının Eğitim Durumları ve Yıllara Göre Dağılımı	11
1.3.5 Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlü Sayısının İllere ve Yıllara Göre Dağılımı	11
1.4 SUÇ VE PSİKOLOJİ.....	12
1.5 HÜKÜMLÜ OLMAK VE RUH SAĞLIĞI.....	14
1.6 PSİKOLOJİK UYUM.....	17
1.7 SOSYAL DESTEK.....	20

1.8 PSİKOLOJİK BAŞETME	23
1.9 PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK	25
1.10 TÜRKİYE’DEKİ CEZAEVİ ÇALIŞMALARI	27
1.11 AMAÇ	30
1.12 ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	30

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1 ÖRNEKLEM	33
2.2 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	35
2.1.1 Demografik Bilgi Formu.....	36
2.2.2 Belirti Tarama Listesi.....	36
2.2.3 Başetme Yolları Ölçeği	37
2.2.4 Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği.....	37
2.2.5 Beck Depresyon Envanteri.....	38
2.2.6 Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği.....	38
2.3 ÇALIŞMADA KULLANILAN ÖLÇEKLERİN BETİMLEYİCİ İSTATİSTİKLERİ	39
2.4 PROSEDÜR	40
2.5 PİLOT UYGULAMA	41
2.5 DESEN VE İSTATİSTİKSEL ANALİZLER	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1 ÇALIŞMADA KULLANILAN ÖLÇEKLERİN BİRBİRLERİ İLE KORELASYONLARI	43
3.2 ÇALIŞMADA KULLANILAN DEĞİŞKENLERİN ÖLÇEKLERE GÖRE FARKLILIKLARI	47
3.2.1 Cinsiyet Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Değerlendirilmesi.....	47
3.2.2 Medeni Durum Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Değerlendirilmesi	49
3.2.3 Cezaevi Türü Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Değerlendirilmesi	51

3.2.4	Eğitim Düzeyi Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Değerlendirilmesi	57
3.2.5	Suç Türü Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Değerlendirilmesi.....	63
3.2.6	Cezaevi Tecrübesi Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Değerlendirilmesi	68
3.2.7	Disiplin Cezası Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Değerlendirilmesi	72
3.2.8	Madde Kullanımı Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Değerlendirilmesi	75
3.2.9	Ziyaret Durumu Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Değerlendirilmesi	79
3.3	ÇALIşMADA KULLANILAN ÖLÇEKLERİN YORDANMASINA İLİşKİN ANALİZLER.....	81
3.3.1	Belirti Tarama Listesinin Diğer Değişkenler Tarafından Yordanması	82
3.3.2	Beck Depresyon Envanterinin Diğer Değişkenler Tarafından Yordanması.....	83

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIşMA

4.1	DEMOGRAFİK DEğİşKENLERİN VE SUÇ DEğİşKENLERİNİN ÇALIşMADA KULLANILAN ÖLÇEKLERE GÖRE TARTIşILMASI.....	85
4.1.1	Cinsiyet Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçeklere Göre Tartışılması	85
4.1.2	Medeni Durum Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçeklere Göre Tartışılması	87
4.1.3	Cezaevi Türü Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçeklere Göre Tartışılması	88
4.1.4	Eğitim Düzeyi Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçeklere Göre Tartışılması	90
4.1.5	Suç Türü Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Tartışılması	92
4.1.6	Cezaevi Tecrübesi Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Tartışılması	94

4.1.7	Disiplin Cezası Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Tartışılması	96
4.1.8	Madde Kullanım Geçmişi Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Tartışılması	97
4.1.9	Hükümlülerin Ziyaret Durumları Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Tartışılması	99
4.2	ÇALIŞMADA KULLANILAN ÖLÇEKLERİN BİRBİRLERİ İLE OLAN İLİŞKİLERİNİN TARTIŞILMASI	100
4.3	ÇALIŞMANIN KISITLILIKLARI VE GÜÇLÜ YANLARI	103
4.4	SONUÇ	104
4.5	ÖNERİLER.....	105
EKLER.....	ek s.1

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1.1: Yıllara göre Hükümlü Sayıları.....	9
Tablo 1.2: Suç Türü ve Yıllara Göre Hükümlü Sayısı.....	10
Tablo 1.3: Yıllara Göre Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlülerin Eğitim Durumları.....	11
Tablo 2.1: Demografik Değişkenlerin Betimleyici İstatistikleri.....	34
Tablo 2.2: Ölçeklerin Betimleyici İstatistikleri.....	39
Tablo 3.1 Çalışmada Kullanılan Ölçeklerin Birbirleri ile Korelasyonları.....	46
Tablo 3.2: Cinsiyet Değişkeninin Psikolojik Belirti Listesi Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi.....	48
Tablo 3.3: Cinsiyet Değişkeninin Başetme Yolları Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi.....	49
Tablo 3.4: Cinsiyet Değişkeninin Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi	49
Tablo 3.5: Medeni Durum Değişkeninin Başetme Yolları Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi.....	50
Tablo 3.6: Medeni Durum Değişkeninin Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi.....	51
Tablo 3.7: Medeni Durum Değişkeninin Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi.....	52
Tablo 3.8: Cezaevi Türü Değişkeninin Belirti Tarama Listesi Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analiz.....	54
Tablo 3.9: Cezaevi Türü Değişkeninin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi.....	54
Tablo 3.10: Cezaevi Türü Değişkeninin Belirti Tarama Listesi Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi.....	55
Tablo 3.11: Cezaevi Türü Değişkeninin Beck Depresyon Envanteri Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi.....	57

Tablo 3.12: Cezaevi Türü Değişkeninin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi.....	57
Tablo 3.13/A: Eğitim Türü Değişkeninin Psikolojik Belirti Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin MANOVA Bulguları.....	59
Tablo 3.13/B: Eğitim Türü Değişkeninin Psikolojik Belirti Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Varyans Analizi.....	59
Tablo 3.14/A: Eğitim Türü Değişkeninin Başetme Yolları Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin MANOVA Bulguları.....	59
Tablo 3.14/B: Eğitim Türü Değişkeninin Başetme Yolları Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Varyans Analizi.....	60
Tablo 3.15/A: Eğitim Türü Değişkeninin Başetme Yolları Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin MANOVA Bulguları.....	61
Tablo 3.15/B: Eğitim Türü Değişkeninin Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Varyans Analizi.....	61
Tablo 3.16/A: Suç Türü Değişkeninin Psikolojik Belirti Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin MANOVA Bulguları.....	64
Tablo 3.16/B: Suç Türü Değişkeninin Psikolojik Belirti Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Varyans Analizi.....	65
Tablo 3.17/A: Suç Türü Değişkeninin Başetme Yolları Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin MANOVA Bulguları.....	66
Tablo 3.17/B: Suç Türü Değişkeninin Başetme Yolları Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Varyans Analizi.....	67
Tablo 3.18: Suç Türü Değişkeninin Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Varyans Analizi.....	68
Tablo 3.19: Suç Türü Değişkeninin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Varyans Analizi.....	69
Tablo 3.20: Cezaevi Tecrübesi Değişkeninin Psikolojik Belirti Listesi Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi.....	70
Tablo 3.21: Cezaevi Tecrübesi Değişkeninin Başetme Yolları Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi.....	70
Tablo 3.22: Cezaevi Tecrübesi Değişkeninin Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi.....	71

Tablo 3.23: Cezaevi Tecrübesi Değişkeninin Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi.....	72
Tablo 3.24: Disiplin Cezası Değişkeninin Belirti Tarama Listesi Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi.....	73
Tablo 3.25: Disiplin Cezası Değişkeninin Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi.....	74
Tablo 3.26: Disiplin Cezası Değişkeninin Yetişkinler için Dayanıklılık Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi.....	75
Tablo 3.27: Madde Kullanımı Değişkeninin Belirti Tarama Listesi Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi.....	77
Tablo 3.28: Madde Kullanım Değişkeninin Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi.....	78
Tablo 3.29: Madde Kullanım Değişkeninin Beck Depresyon Envanteri Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi.....	79
Tablo 3.30: Madde Kullanım Değişkeninin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi.....	79
Tablo 3.31: Ziyaret Durumu Değişkeninin Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi.....	81
Tablo 3.32: Ziyaret Durumu Değişkeninin Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi.....	82
Tablo 3.33: Belirti Tarama Listesinin Çalışmada Kullanılan Diğer Ölçeklerle Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi.....	83
Tablo 3.34: Beck Depresyon Envanterinin Çalışmada Kullanılan Diğer Değişkenlerle Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi.....	84

KISALTMALAR

F: ANOVA değeri

M: Ortalama

N: Kişi sayısı

P: Anlamlılık düzeyi

SD: Serbestlik Derecesi

SH: Standart hata

Ss: Standart sapma

TCK: Türk Ceza Kanunu

EKLER LİSTESİ

EK 1: Gönüllü Katılım Formu	ek.s.1
EK 2: Demografik Bilgi Formu	ek.s.2
EK 3: Belirti Tarama Listesi	ek.s.4
EK 4: Başetme Yolları Ölçeği	ek.s.9
EK 5: Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	ek.s.11
EK 6: Beck Depresyon Envanteri	ek.s.12
EK 7: Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	ek.s.15
EK 8: Katılım Sonrası Bilgilendirme Formu	ek.s.20

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ, LİTERATÜR VE AMAÇ

Günümüzde suç sayısının ve işlediği suçtan dolayı yargılanıp cezaevlerine girenlerin sayısının gittikçe arttığı görülürken, bu durumun cezaevlerinin doluluk oranlarını olumsuz etkilediği görülmektedir. Örneğin, TÜİK verilerine göre; 2009 yılında 115920, 2010 yılında 120194 ve 2011 yılında 128283 tutuklu ve hükümlü cezaevlerinde barındırılmıştır. T.C. Adalet Bakanlığı'nın verilerine göre ise; 2013 tarihi itibarıyla cezaevlerinde 136000 tutuklu ve hükümlü bulunmaktadır. Bunların 129181'i erkek, 4838'i kadındır. Uluslararası düzeydeki istatistiklerde, Türkiye'nin cezaevlerinde bulunan kişi sayısına göre Avrupa'da 12. Sırada olduğu görülmektedir("Türkiye'nin cezaevi gerçeği", 2013). Bu istatistiksel veriler bile cezaevlerinin önemli ve araştırmaya değer yerler olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca cezaevinde görev yaptığım süre içerisinde hükümlülerin birçok değişkene bağlı olarak ruhsal durumlarının çeşitlendiği görülmüştür. Bu sebeplerle hazırlanan tez çalışması ile hükümlülerin ruh sağlığı durumları, sosyal destek algıları, psikolojik başatma ve dayanıklılık süreçleri incelenmek istenmiştir. Ayrıca cinsiyet, suç türü, cezaevi türü, eğitim durumu, geçmiş cezaevi tecrübesi, disiplin cezası, madde kullanım geçmişi ve cezaevindeki ziyaret sıklığı değişkenlerine göre ruh sağlığı, sosyal destek seviyesi, psikolojik başatma yöntemleri ve psikolojik dayanıklılık süreçleri araştırılmıştır.

Araştırma nicel yöntemler kullanılarak tasarlanmıştır. Katılımcılara ölçüm araçlarını içeren anket seti verilerek bilgi toplanmıştır. Bilgi toplama süreci iki kısımdan oluşmuştur. Birinci kısımda pilot çalışma yapılarak kullanılan ölçeklerde problem oluşup oluşmadığı anlaşılmıştır. Oluşan problemlere çözümler getirilerek veri toplama süreci tamamlanmıştır. Çalışmada birçok kategorik ve sürekli değişkenin var olması sebebiyle bağımsız örneklem t-testi, varyans analizi kullanılmıştır. Ayrıca değişkenler arasındaki ilişkileri tespit edebilmek için korelasyon ve regresyon analizleri uygulanmıştır.

Cezaevleriyle ilgili uluslararası literatür incelendiğinde, cezaevlerinin tutuklular ve hükümlüler üzerinde hem psikolojik hemde fiziksel olarak olumsuz etkilerde bulunabileceğini saptayan çalışmalar görülmektedir. Bunun tam tersi

sonuçlara ulaşan çalışmaların olduğu da görülmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda psikolojik hasarlar; hostilite (Bolton ve ark., 1976), depresyon (Walker, 1983), intihar, duygusal çökkünlük (Clements, 1979) vb. olarak belirlenmiştir. Diğer yandan, Picken (2012) yaptığı bir çalışmada farklı sonuçlara ulaşmış ve cezaevinin kurumsal/fiziksel yapısının hükümlü/tutukluların genel ruh sağlığında bozulmalara yol açmadığını savunmuştur (Richards, 1979). Hensley, Ruthland ve Gray (2000) yaptıkları bir çalışmada ise, hükümlü/tutuklunun yaşının, cinsiyetinin, eğitim seviyesinin, sosyo-ekonomik düzeyinin, önceki cezaevi deneyimlerinin kişinin cezaevine psikolojik uyumuna, genel ruh sağlığına, kurumun kurallarına uymaya ve başa çıkma stratejilerine etkide bulunabileceklerini tespit etmişlerdir. Türkiye cezaevi çalışmalarına bakıldığında genellikle var olan durumu betimleyen çalışmalar yapılmıştır. Hükümlülerin yalnızlık düzeyleri ve depresyon seviyesi ile arasındaki ilişkiler(Aydın, 2010); intihar olasılıkları, boyun eğici davranışları ve depresiflik düzeyleri (Görgüllüve Tutarel-Kışlak, 2014); suç türü ve ruh sağlıklarına ait değişkenlerle (Yıldız, 2004; Tülü ve Ergen, 2013) yapılan çalışmaların ağırlıklı olduğu görülmektedir.

Aşağıda Türkiye Adalet Sisteminin tanıtımı ve çalışmanın çatısını oluşturan değişkenlerin literatür incelemesi sunulmuştur.

1.1 TÜRK CEZA SİSTEMİ

Türk ceza sistemi 26.09.2004 tarihinde kabul edilen 5237 sayılı ve 345 maddeden oluşan Türk Ceza Kanununa dayalı bir sistemdir. Türk Ceza Kanununun(TCK) amacı; “kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemek” olarak belirtilmiştir. Bu amaç kapsamında, ceza sorumluluğunun temel esasları, suçlar, ceza ve güvenlik tedbirlerinin türleri de düzenlenmiştir.

Türk Ceza Kanunu, suçta ve cezada kanunilik ilkesi, adalet ve kanun önünde eşitlik ilkesi, kanunun bağlayıcılığı, özel kanunlarla ilişki olarak temellendirilmiştir. Bu ilkelerle;

- Yaşanılan durumun suç olup olmayacağına,

- Suçun hangi kapsamda değerlendirileceğine,
- Suç işleyen kişi hakkında işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı ceza ve güvenlik tedbirine,
- Türk Ceza Kanununun uygulamasında kişiler arasında ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, siyasi veya diğer fikir yahut düşünceleri, felsefi inanç, millî veya sosyal köken, doğum, ekonomik ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılamayacağına,
- Hiçbir kimseye ayrıcalık tanınmayacağına dair sınırlar belirlenmiştir.

Bunlara ek olarak, ceza sorumluluğunun şahsiliği, kast, taksir, ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenlerde net olarak tanımlanmıştır (TCK'nın 20. ila 34. Maddeleri).

Türk Ceza Kanununda suç sayılan davranışlar 269 madde ile tanımlanıp, esasları ve koşulları ayrıntılı olarak belirlenmiştir.

Uluslararası Suçlar;

- Soykırım ve İnsanlığa Karşı Suçlar,
- Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti olarak belirlenmiştir.

Kişilere Karşı Suçlar;

- Hayata Karşı Suçlar,
- Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar,
- İşkence ve Eziyet,
- Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlali,
- Çocuk Düşürtme, Düşürme veya Kısırlaştırma,
- Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar,
- Hürriyete Karşı Suçlar,
- Şerefe Karşı Suçlar,
- Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar,
- Malvarlığına Karşı Suçlar olarak belirlenmiştir.

Topluma Karşı Suçlar;

- Genel Tehlike Yaratan Suçlar,

- Çevreye Karşı Suçlar,
- Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar,
- Kamu Güvenine Karşı Suçlar,
- Kamu Barışına Karşı Suçlar,
- Ulaşım Araçlarına veya Sabit Platformlara Karşı Suçlar,
- Genel Ahlaka Karşı Suçlar,
- Aile Düzenine Karşı Suçlar,
- Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar,
- Bilişim Alanında Suçlar olarak belirlenmiştir.

Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler;

- Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar,
- Adliyeye Karşı Suçlar,
- Devletin Egemenlik Alametlerine ve Organlarının Saygınlığına Karşı Suçlar,
- Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar,
- Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar,
- Milli Savunmaya Karşı Suçlar,
- Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk,
- Yabancı Devletlerle Olan İlişkilere Karşı Suçlar olarak belirlenmiştir.

Türk ceza sisteminde suç karşısında yaptırım olarak iki tür ceza verilmesi uygun bulunmuştur. Bunlar hapis ve adli para cezasıdır. Hapis cezaları; ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası, müebbet hapis cezası ve süreli hapis cezası olarak belirlenmiştir(TCK, 2005).

1.1.1 Hapis Cezaları

Ağırlaştırılmış Müebbet Hapis Cezası, hükümlünün hayatı boyunca devam eder, kanun ve tüzükte belirtilen sıkı güvenlik rejimine göre infaz edilmektedir.

Müebbet Hapis Cezası, hükümlünün hayatı boyunca devam eder.

Süreli Hapis Cezası, kanunda aksi belirtilmeyen hallerde bir aydan az 20 yıldan fazla verilemeyen hapis cezalarıdır. Bir yıl veya daha az süredeki cezalar

kısa süreli hapis cezası olarak belirlenmiştir. Kısa süreli hapis cezası suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre değişebilmektedir.

Kısa Süreli Hapis Cezaları adli para cezasına, verilen zararın karşılanmasına, en az iki yıl süreyle bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesine, mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmasına çevrilebilmektedir. Ayrıca; sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak suç işlenmiş olunması durumunda; mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, ilgili ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınmasına, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanmasına, mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya çevrilebilmektedir(TCK, 2005).

1.1.2 Adli Para Cezası

Beş günden az ve kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde yedi yüz otuz günden fazla olmamak üzere belirlenen tam gün sayısının, bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanan meblağın hükümlü tarafından Devlet Hazinesine ödenmesi şeklinde tanımlanmıştır. Bir gün karşılığı en az yirmi ve en fazla yüz Türk Lirası olan adli para cezasının miktarına, kişinin ekonomik ve diğer şahsi halleri göz önünde bulundurularak karar verilmektedir(TCK, 2005).

1.2 CEZA İNFAZ KURUMLARI VE TÜRLERİ

Yargılanma sürecinden sonra suçlu bulunmuş kişiler, verilen karara göre uygun bir ceza infaz kurumuna gönderilmektedir. Bu süreçten sonra hükümlü kişinin yaşamı ve uyması gereken kurallar 5275 numaralı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile belirlenmiştir(2004). Bu kanunla ceza ve güvenlik tedbirleri hükümlü kişilerin ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, doğum, felsefi inanç, millî veya sosyal köken ve siyasî veya diğer fikir yahut

düşünceleri ile ekonomik güçleri ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılmaksızın ve kimseye ayrıcalık tanımaksızın uygulanması temel ilke olarak belirlenmiştir. Cezaların infazında temel amaç hükümlünün tekrar suça karışmasını engelleyici tedbirleri güçlendirmek, toplumu oluşabilecek suçlara karşı korumak, hükümlünün sosyalleşme sürecine katkıda bulunmak, kanunlara kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bireyler olarak topluma kazandırmaktır.

Ceza İnfaz Kurumlarının genel rolü hükümlülerin kaldıkları kurumlarda güvenliklerini sağlamak, kaçmalarını önleyici tedbirler olarak güven disiplin ve düzen içerisinde cezaların infazını gerçekleştirmektir. Hükümlüler, hürriyetlerinden yoksun bırakılırken insan haklarına ve onuruna saygı korunarak, maddi ve manevi değerlere önem verilmektedir (5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, 2004)

5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunla ceza sisteminde kullanılacak ceza infaz kurumları belirlenmiştir. Beş temel Ceza İnfaz Kurumu türü bulunmaktadır. Bunlar;

- Kapalı Ceza İnfaz Kurumları,
- Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumları,
- Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumları,
- Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları,
- Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumları,
- Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri,
- Açık Ceza İnfaz Kurumları,
- Çocuk Eğitim Evleri'dir.

a) *Kapalı Ceza İnfaz Kurumları*; iç ve dış güvenlik personeli barındıran, kaçmaları engellemek için elektronik ve fiziki engeller bulunduran, oda-koridor kapıları kilitli olan, içerisinde hükümlüler için bahçe bulunan, hükümlülerin durumları ve ihtiyaçlarına göre bireysel, grup ve toplu olarak iyileştirmenin yapılabildiği kurumlardır. Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarının diğer kapalı

ceza infaz kurumlarına göre iç tasarımının ve yönetimin daha farklı bir yapıda olduğu bilinmektedir. Erkek Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında yönetim daha sıkı usuller dayanırken kadın kapalı kurumlarda yönetimin durumlara göre daha uygun ve daha yumuşak yapıda olduğu yapılan kurum ziyaretlerinde görülmüştür. Ülke genelinde 302 adet kapalı ceza infaz kurumu bulunmaktadır.

b) *Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu*; iç ve dış güvenlik personeli barındıran, kaçmaları engellemek için elektronik ve fiziki engeller bulunduran, oda-koridor kapıları kilitli olan, 1 veya 3 kişilik odalardan oluşan kurumlardır. Bu kurumlarda özellikle aşağıda yazılı suçlardan yargılanıp ceza almış kişiler barınmaktadır.

- İnsanlığa karşı suçlardan (madde 77, 78),
- Kasten öldürme suçlarından (madde 81, 82),
- Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan (madde 188),
- Devletin güvenliğine karşı suçlardan (madde 302, 303, 304, 307, 308),
- Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlardan (Madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315) mahkûm olanların cezaları, bu kurumlarda infaz edilir.

Ülke genelinde 14 adet yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumu bulunmaktadır.

c) *Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumları*; sadece kadın hükümlülerin kaldığı ve yukarıdaki bahsedilen iki tip ceza infaz kurumları özelliklerini içeren ceza infaz kurumlarıdır. Ülkede 5 adet bu tip ceza infaz kurumu bulunmaktadır.

d) *Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları*; firar durumuna karşı fiziki ve elektronik önlemleri olan, eğitim ve öğretime dayalı çocuk tutukluların ya da çocuk eğitimevlerinden disiplin veya diğer nedenlerle kapalı ceza infaz kurumuna nakil olmuş çocukların barındığı ceza infaz kurumudur. Ülkede 3 adet bu tip ceza infaz kurumu bulunmaktadır.

e) *Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu*; on sekiz yaşını bitirmiş olup da 21 yaşını doldurmamış olan hükümlülerin ceza sürelerini geçirdikleri eğitim ve öğretime dayalı, firar durumlarına karşı fiziki ve elektronik önlemlerin alındığı ceza infaz kurumlarıdır. Ülkede 3 adet bu tip ceza infaz kurumu bulunmaktadır.

f) *Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri*; hükümlülerin yargılanıp ceza aldıktan sonra durumlarına uygun Ceza İnfaz Kurumuna ayırmak için tespit yapıldığı kurumlardır. Ülkede bu tip kurum bulunmamaktadır. Bu kurumların yaptığı görevleri her ilde bulunan ceza infaz kurumları kendi içlerinde yapmaktadır.

g) *Açık Ceza İnfaz Kurumları*; hükümlülerin çalıştırılma, meslek edindirme ve tahliye sonrasına hazırlayıcı uygulamaların yapıldığı, firara karşı engel ve dış güvenlik görevlisi bulundurmayan, iç güvenliğin kendi personeline sağlandığı ceza infaz kurumlarıdır. Ülkede 52 adet Açık Ceza İnfaz Kurumu bulunmaktadır.

h) *Çocuk Eğitimevleri*; çocuk hükümlüler hakkında verilen cezaların, hükümlülerin eğitilmeleri, meslek edinmeleri ve yeniden toplumla bütünleştirilmeleri amaçları güdülenek yerine getirildiği tesislerdir. Ülkede Ankara'da bulunan 1 adet Çocuk Eğitimevi bulunmaktadır.

Ceza İnfaz Kurumlarında hükümlü ve tutukluların fiziksel ihtiyaçlarının karşılanması yanısıra psikolojik ve sosyal durumlarının iyileştirilmesi amacıyla Psiko-Sosyal Yardım Servisleri de kurulmuştur. Bu servislerde psikologlar ve sosyal hizmet uzmanları hizmet vermektedir. Psiko-Sosyal Yardım Servislerinde hükümlülerin ihtiyacı olduğu alanda destek sağlamak, iyileştirme programlarıyla cezaevinde geçirdikleri süreyi daha etkin kullanmak ve tahliye sürecine hazırlık amaçlı bireysel çalışmalar yapılmaktadır. Ayrıca diğer hükümlülerle iletişimi artıran ve karşılıklı öğrenme sağlayan grup çalışmaları yürütülmektedir.

Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan Eğitim Servislerinde Adalet Bakanlığı tarafından öğretmenler görevlendirilmiştir. Kurumlarda bulunan öğretmenler hükümlü ve tutukluların eğitim ve öğretim faaliyetlerini takip etmek, eğitim alanındaki eksikleri tespit edip ilgili kurslar açmak, beceri ve meslek öğreten kurslar düzenlemektedir.

1.3 TÜRK CEZA VE ADALET SİSTEMİ İSTATİSTİKLERİ

1.3.1 Yıllara Göre Hükümlü Sayıları

TUİK'ten alınan verilere göre 1998 ve 2013 yılları arasında Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan hükümlü sayıları incelenmiştir. Bu inceleme de 1998-2006

yılları arasında erkek hükümlü sayısında büyük dalgalanmaların olmadığı görülmüştür. Bu yıllar arasında hükümlü sayının 60.000 civarında olduğu anlaşılmıştır. 2006 yılından sonra erkek hükümlü sayısında artışlar başlamıştır. 2008 yılında Türkiye Ceza İnfaz Kurumlarında 103435 hükümlü bulunurken; 2013 yılında hükümlü sayısı 40.895 artarak, hükümlü sayısını 144098 kişi olduğu görülmektedir. Kadın hükümlü sayıları incelendiğinde, yıllar arasında büyük dalgalanmaların olmadığı görülmüştür. 2004 ve 2013 yılları arasında kadın hükümlü sayısının doğrusal artış gösterdiği fark edilmiştir. 2013 yılının istatistiklerine göre; ceza infaz kurumlarında kalan kadın hükümlü sayısı 5192 olarak tespit edilmiştir(Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, 2014).

Tablo 1.1: Yıllara göre Hükümlü Sayıları (Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, 2014)

Yıllar	Toplam	Erkek	Kadın
1998	66 096	63 576	2 520
1999	67 676	65 278	2 398
2000	50 628	48 758	1 870
2001	55 804	53 732	2 072
2002	59 512	57 398	2 114
2003	63 796	61 594	2 202
2004	58 016	56 062	1 954
2005	55 966	54 128	1 838
2006	70 524	68 075	2 449
2007	90 732	87 553	3 179
2008	103 435	99 842	3 593
2009	115 920	111 853	4 067
2010	120 194	116 002	4 192
2011	128 253	123 648	4 605
2012	136 638	131 732	4 906
2013	144 098	138 906	5 192

1.3.2 Suç Türleri ve Yıllara Göre Hükümlü Sayısı

TUİK suç kapsamına giren davranışları 10 ayrı kategoriye bölmüştür. Bunlar öldürme, yaralama, cinsel suçlar, hırsızlık, yağma(gasp), dolandırıcılık, uyuşturucu suçları, kaçakçılık, icra iflas kanununa muhalefet ve diğer suçlar

olarak gruplandırılmıştır. 2008 ila 2013 yılları arasında bu suç türlerinden kaç kişinin ceza infaz kurumlarına girdiği incelenmiştir. Genel olarak bütün tablo incelendiğinde suç türlerine göre cezaevine giren hükümlülerin sayısında artış olduğu gözlemlenmiştir. 2013 yılı istatistiklerine bakıldığında, hem kadın hem de erkek hükümlülerde yaralama, cinsel suçlar, hırsızlık, uyuşturucu, icra iflas kanununa muhalefet suç gruplarında artış görülmüştür. Bunların tam tersi olarak dolandırıcılık suçundan hüküm almış kişi sayısında da düşmenin olduğu fark edilmiştir(Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, 2014).

Tablo 1.2: Suç Türü ve Yıllara Göre Hükümlü Sayısı (Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, 2014)

Suç Türü	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Öldürme	6 534	6 434	3 484	2 958	1 514	3 447
Yaralama	29 818	15 305	7 885	8 400	7 647	7 802
Cinsel suçlar	4 143	2 258	828	909	562	986
Hırsızlık	22 343	11 958	6 445	6 527	5 758	6 933
Yağma	4 877	3 667	2 225	1 798	1 145	2543
Dolandırıcılık	2 463	1 926	1 103	11 434	10 822	12295
Uyuşturucu suçları	11 851	7 974	4 131	4 415	2 605	4 199
Kaçakçılık	3 027	1 136	881	846	935	1 072
İcra İflas Kanunu'na muhalefet	18 701	30 518	24 805	27 362	19 872	18 175
Diğer suçlar	57 954	34 329	28 309	23 713	23 373	19 155

1.3.3 Suç Türü ve Yaş Gruplarına Göre Hükümlü Sayısı

TUİK yaptığı istatistiksel çalışmada yaş grupları 12-14, 15-17, 18-24, 25-34, 35-44, 45-54, 55-64, 65+ olarak 8'e bölmüştür. Yıllara göre suç türleri ve hükümlülerin yaşları incelendiğinde;

- 12-14 yaş grubunda *Hırsızlık* ve *Yağma* suçlarının,
- 15-17 yaş grubunda *Hırsızlık*, *Yağma* ve *Dolandırıcılık* suçlarının,
- 18-24 yaş grubunda *Hırsızlık* ve *Askeri Kanunu'na Muhalefet* suçlarının,
- 25 ve 65'ten daha fazla yaşlı olan hükümlülerin *İcra İflas Kanununa Muhalefet* suçlarından cezaevine girdiği görülmüştür (Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, 2014).

1.3.4 Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlü Sayısının Eğitim Durumları ve Yıllara Göre Dağılımı

2008 - 2013 yılları arasında ceza infaz kurumuna giren hükümlülerin eğitim durumlarına göre sınıflandırmaları incelenmiştir. Bunun sonucunda bu yıllar arasında hükümlü olanların önemli bir çoğunluğunun ilkokul ve ilköğretim mezunu olduğu ortaya çıkmıştır. 2008 yılında ceza infaz kurumuna giren hükümlü sayısının %55.71'i, 2009 yılında %45.73'ü, 2010 yılında %29.13'ü, 2011 yılında %29.64'ü 2012 yılında %28.40'ı ilkokul mezunu iken, 2013 yılında hükümlü olarak cezaevine girenlerin %26.34'ünün ilkokul mezunu olduğu görülmüştür. Tablo 1.3 incelendiğinde, cezaevine giren hükümlülerin çoğunlukla ilkokul mezunu olduğu anlaşılmıştır(Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, 2014).

Tablo 1.3: Yıllara Göre Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlülerin Eğitim Durumları (Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, 2014)

Yıl	Okuma- Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilip Diploması Olmayan	İlkokul	İlköğretim	Ortaokul ve Dengi Meslek Okulu	Lise ve Dengi Meslek Okulu	Yüksek öğretim
2008	%2.78	%2.34	%55.71	%10.83	%10.55	%14.42	%3.34
2009	%3.41	%3.41	%45.73	%14.92	%10.57	%18.22	%4.30
2010	%1.09	%5.37	%29.13	%28.35	%9.42	%2.18	%4.80
2011	%1.14	%5.99	%29.64	%27.43	%0.95	%21.42	%4.80
2012	%1.0	%6.45	%28.40	%30.90	%9.00	%20.06	%4.13
2013	%0.9	%7.10	%26.34	%30.18	%8.11	%17.70	%3.62

1.3.5 Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlü Sayısının İllere ve Yıllara Göre Dağılımı

2008 ila 2013 yılları arasında en çok suç işlenen iller ve en çok ceza infaz kurumuna giren kişi sayısına göre iller incelendiğinde İstanbul, İzmir, Ankara, Antalya, Bursa, Gaziantep illerinde suç işleyip ceza infaz kurumuna giren kişi sayısında diğer illere göre öne çıktığı görülmüştür. İstanbul ilinden sonra en fazla suç işlenip cezaevine girme oranının İzmir'de olduğu görülürken, diğer taraftan bu yıllar arasında Bayburt ilinin en düşük suç oranına sahip olduğu ve en az

sayıda kişinin ceza infaz kurumuna girdiği anlaşılmıştır(Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, 2014).

Son olarak, Aralık 2014 dönemi itibariyle İzmir 2, 3 ve 4 No.'lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan hükümlü sayılarına ulaşılmıştır. Aşağıdaki veriler suç türlerine göre isimleri verilen cezaevlerindeki güncel hükümlü sayılarını göstermektedir:

- Cinsel Suçlar 281 kişi,
- Siyasi Suçlar 185 kişi,
- Uyuşturucu Madde Kullanım veya Satma Suçu 329 kişi,
- Hırsızlık-Gasp-Yağma Suçu 857 kişi,
- Cinayet-Yaralama Suçu 515 kişi,
- Basit Suçlardan 255 kişi hüküm alarak ceza infaz kurumlarında barınmaktadırlar.

Sonuç olarak, hem TUİK'ten alınan verilerin hem de Aliğa Ceza İnfaz Kurumları Kampüsündeki 3 tip ceza infaz kurumlarından alınan güncel verilerin birbirleri ile uyumlu olduğu görülmüştür.

1.4 SUÇ VE PSİKOLOJİ

Canter(2011), suç kavramını kanunlara aykırı olarak yapılan belirli bir davranış veya belirli kişilerce yapılan kanunlara aykırı bir eylem olarak tanımlamak yerine, suçu bir süreç olarak görüp interdisipliner bir şekilde değerlendirmenin daha bilimsel olacağını belirtmiştir. Suç kavramını inceleyen bu interdisipliner alanın önemli bir parçasını psikoloji bilimi oluşturmaktadır. Suç psikolojisi, suç kavramını toplumsal, siyasal ya da ekonomik süreçleriyle değil bireylerin suç kavramla olan ilişkisini incelemektedir. Böylelikle suç psikolojisi alanında, suça ilişkin süreçle ilgili; bilişsel, duygusal ve kişilerarası yönlerin incelenmesiyle çıkarımlar yapılmakta ve bilimsel bilgi sağlanmaktadır(Canter, 2011).

Suç psikolojisi alanının önemli konulardan biri de suç türlerinin psikoloji ile ilişkisidir. Farklı türdeki suçların değişik psikolojik süreçlerle ilişkilendirilebilmesi sıkça araştırılan alt başlıkların içinde bulunmaktadır(Canter,

2011). Örneğin, Singleton ve arkadaşları (1998) psikolojik bozuklukların suç işleme olgusuyla ilişkisini incelemişlerdir. Psikolojik bozukluk oranlarının, suçlular arasında %10 ila %78 arasında değiştiğini belirtmişlerdir. Bu oranlar genel popülasyonda görülen psikolojik bozukluk oranıyla (%19) karşılaştırıldığında, suç işleyip cezaevine giren kişilerle ilgili önemli bir faktörün psikolojik bozukluk olduğu ortaya çıkmıştır. Hodings ve arkadaşları(1996) tarafından yapılan çalışmada ise şizofreni veya kişilik bozukluğu tanısı almış kişilerin şiddet içeren davranışlarda bulunma eğilimlerinin daha fazla olduğu görülmüştür. Aynı zamanda bu kişilerin genellikle suç eyleminde bulunup cezaevine girdikleri saptanmıştır. Bunların aksine 2005 yılında Ly ve Foster tarafından yapılan bir araştırmada da psikotik tanısı olan kişilerin çok küçük bir yüzdesinin suç eyleminde buldukları belirtilmiştir. Buradan sonuçla suç kavramını sadece psikolojik özelliklerle incelemenin de her zaman doğru sonuç vermediği anlaşılabilmektedir. Her olguyu kendine has kültürü ve çevresel etmenleriyle değerlendirmenin daha doğru sonuçlara götüreceği anlaşılmıştır. Canter'in (2008) da belirttiği gibi suça ilişkin bakış açıları arasında bir köprü kurmanın, suçun değerlendirilmesinde daha geçerli bir yol olduğu görülmektedir.

Suçun psikolojik olarak incelenmesi sırasında çoğunlukla iki türlü bakış açısının kullanıldığı görülmektedir. Bunlardan biri bireysel kaynaklı açıklama yaklaşımı, diğeri de toplumsal açıklamalar yaklaşımıdır. Bireysel kaynaklı açıklama yaklaşımında, suç işleyen kişilerin biyolojik yapısı, fizyolojik yapısı, bilişsel süreçleri ve kişilik yapısıyla ilgili değerlendirmeler yapılmaktadır. Görünüş, kalıtım, aile, evlatlık, ikiz çalışmaları, nörolojik ve psikodinamik yönelimli çalışmalar suçun işlenme nedenleri açıklanırken kullanılan yöntemlerdir. Toplumsal kaynaklı açıklamalar ise daha bütünsel bakış açısıyla incelemeler yapmaktadır ve kişinin suç işlemeyi doğrudan ya da dolaylı olarak öğrendiği görüşünü savunmaktadır. Bu öğrenme süreci içerisinde aile etkileri, çevresel etkiler, okul-akran etkileri, damgalanma kuramı, yaş ve toplum kavramlarının önemi araştırılıp daha geniş açılı bir bakış sağlanmaktadır(Canter, 2011).

Suç ve psikoloji alanında yapılan çalışmalar, suç işleme sürecinin sonundan başlayarak kişinin cezaevinden tahliye olana kadar ki geniş bir zaman

dilimini incelemektedir. Elde edilen bilgilerle, suçun tekrar oluşmasının engellenmesi, cezaevi sürecinde rehabilitasyonun gerçekleştirilmesi ve kişinin topluma daha kolay uyum sağlaması gibi konuları incelenmektedir ve incelemenin sonundaki çıktılarla kişilerin rehabilitasyonu için gerekli müdahale programlarını oluşturmak amaçlanmaktadır(Young, 2008).

Yapılan tez çalışması ile cezaevinde bulunan hükümlülerin demografik, suç ve cezaevi değişkenlerine göre ruh sağlığı profillerinin belirlenmesi, sosyal destek, başatme stratejileri ve dayanıklılık süreçleri ile ilgili bilgi sağlanıp, yukarıda bahsedilen rehabilitasyon amaçlı çalışmalarda kullanılmak üzere hükümlülerin psikolojik ihtiyaçlarının ortaya koyulması amaçlanmaktadır. Böylelikle tez araştırmasının, suç ve psikoloji açısından bireysel kaynaklı açıklama sağlayıp bu açıklamalarla yeni rehabilitasyon programlarının şekillenmesinde yol gösterici olabileceği düşünülmektedir.

1.5 HÜKÜMLÜ OLMAK VE RUH SAĞLIĞI

Cezaevi örneklemeyle yapılan hem ulusal hem de uluslararası çalışmalarda ruh sağlığı ve hükümlülük kavramı incelenmiş ve iki kavramın birbiriyle birçok yönden ilişkisi olduğu görülmüştür. Bulunulan cezaevinin güvenlik seviyesinin, işlenen suç türünün, cezaevine ilk defa giriyor olmanın veya cezaevinde mükerrer durumda olmanın ve cinsiyet gibi kavramların ruh sağlığı üzerinde birbirinden farklı etkilere sebep olduğu görülmektedir (Durak, Şenol-Durak ve Gençöz, 2003; Durak ve Gençöz, 2006). Türkiye örneklemeyle yapılan bir çalışmada; hükümlüler için işlenen suç sonucunda yargılanıp cezaevine girmenin, en çok stres yaratan olayların başında görülmektedir(Durak, Şenol-Durak, ve Gençöz, 2003; Durak ve Gençöz, 2006). İngiltere Sağlık Bakanlığı tarafından, 2009 yılında İngilteredeki cezaevlerinde olan hükümlülere ruh sağlığı taraması yapılmıştır. Yapılan tarama sonucunda, cezaevlerinde ruh sağlığını bozan birçok faktör saptanmıştır. Hükümlü olmadan bile, sadece gözaltında olma durumun ruh sağlığını bozabileceğini ya da kişide olan bazı psikolojik belirtileri tekrar alevlendireceği ortaya çıkmıştır. Ruh sağlığının bozulması veya tekrar ortaya çıkan psikolojik belirtilerle birlikte kendine zarar verme davranışının ve intihar etme riskinin artabileceği saptanmıştır. Ayrıca hükümlünün kaldığı cezaevinin yönetim şeklinin

(disiplin ve güvenlik seviyesi, açısından) ve hükümlünün geldiği kültürel yapının da ruh sağlığını etkileyen faktörler olduğu ortaya çıkmıştır (Department of Health, 2009).

Fazel ve Danesh'in (2002) yaptığı metaanalizde, hükümlülerin ruh sağlıklarının incelendiği çalışmalar değerlendirilmiştir. Bu kapsamda birçok çalışma tekrar gözden geçirilmiştir. Avusturalya, Kanada, Danimarka, Finlandiya, İrlanda, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, İspanya, İsveç, Birleşik Krallık ve Amerika'da yapılan çalışmalarda hükümlülerin genel psikolojik ve psikiyatrik durumları ortaya konmak istenmiştir. İncelenen araştırmalarda en çok göze çarpan psikiyatrik bozukluklar; majör depresyon, psikotik bozukluk ve anti sosyal kişilik bozukluğudur. Bunlara ek olarak, uyuşturucu madde ve alkol bağımlılığıyla, intihar etme davranışının da oldukça fazla olduğu fark edilmiştir. İntihar etme davranışının da kadınlara göre erkeklerde 5 ya da 8 kat daha fazla olduğu anlaşılmıştır.

Fransa' da yapılmış başka bir çalışmada da hükümlülerin psikolojik rahatsızlıkların yaygınlıklarına bakılmıştır. Çıkan sonuçlara göre; yaygınlığın %6,2 oranında şizofrenide, %24'ünde majör depresif bozuklukta, %17,7'sinde anksiyete bozukluğunda ve %14,86'sında uyuşturucu madde ve alkol bağımlılığında olduğu tespit edilmiştir(Wortzel, Binswagner, Anderson ve Adler, 2009). Yapılan başka bir çalışmada da ruh sağlığına bozukluklarına komorbid olarak görülen diğer sağlık sorunları incelenmiştir. Cilt, dolaşım, solunum sistemlerinde oluşan rahatsızlıklarla ruh sağlığı sorunları (anksiyete ve insomni) ve madde bağımlılığı şikayetleri ile ruh sağlığı sorunlarının (anksiyete ve insomni) arasında güçlü bir ilişki bulunmuştur(Eytan ve ark., 2011).

2007 yılında Dünya Sağlık Örgütünün hükümlülerin ruh sağlığını inceleyen raporundaki veriler, hükümlülerin ruhsal durumlarını betimleyen kapsamlı sonuçlar sunmaktadır:

- Genç hükümlülerin intihara kalkışma durumu normal popülasyona göre 18 kat fazla olduğu,

- Kadın olan hükümlülerin erkeklere göre, erken çocukluk yaşamında daha çok travmatik olaya(cinsel, fiziksel ve ruhsal istismar) maruz kaldıkları,
- Cezaevlerinde olan 10 kadından 8'inin tanı konulmuş bir psikiyatrik hastalığa sahip olduğu ve 2/3' ünün tehlikeli düzeyde uyuşturucu madde ve alkol bağımlısı olduğu,
- Hükümlülerin yaşam boyu psikiyatrik belirti gösterme sıklığı ile uyuşturucu madde kullanımının komorbid olduğu ve bu durumun normal popülasyona göre 2-3 kat daha fazla olduğu,
- Cezaevi ortamının kalabalık olmasının yanı sıra akran zorbalığı, damgalanmak/etiketlenmek, ailesel sorunlar, güvenilip konuşulacak kişilerin var olmaması, yapılabilecek anlamlı aktivitelerin azlığı, cezaevi yönetim rejiminin monotonluğu, ilaçların/maddelerin kötü amaçlı kullanımı, uyumsuz koğu arkadaşları, yemek servisinin kötülüğü, fiziksel aktivitelerin azlığı, geçmiş yaşam travmaları, psiko-sosyal servis görevlilerine ulaşmadaki zorluklar gibi durumların ruh sağlığını olumsuz yönde etkilediği(Durcan, 2008),
- Hükümlülerin ruh sağlığı bu durumdayken hastaneye sevk edilmelerinin %6 ile %12 arasında değıştiğı,
- Hükümlülerin %30 ile %50'sinin psiko-sosyal servis uzmanlarınca sağlanan yardımlara ihtiyaç duydukları saptanmıştır(WHO. Fact sheet: mental health and prisons).

2010 yılında Berg, Møller ve Hayton'un kadın hükümlülerle yaptığı araştırmada çıkan sonuçların yukarıdaki bilgileri doğrular nitelikte olduğu görülmüştür. Kadın hükümlüler arasında fizyolojik hastalıkların yanı sıra post-travmatik stres bozukluğu, depresyon, anksiyete, intihar ve kendine zarar verme gibi ruhsal rahatsızlıkların da fazla düzeyde olduğunu saptamışlardır. Ayrıca uzun süre cezaevinde yatan mükerrer kadın hükümlülerin intihar etme riskinin daha çok olduğu (Borril ve Taylor, 2009) görülmüştür. Meksika'da yapılan bir araştırmada mükerrer durumda olan kadın hükümlülerin, mükerrer olmayanlara göre daha yüksek düzeyde anksiyeteye sahip oldukları ortaya çıkmıştır(Bermudez, Romero Mendoza, Rodriguez Ruiz, Durand-Smith ve Saldivar Hernandez, 2007).

İngiltere'deki iki cezaevi örneğinde yapılan diğer bir çalışmada da cezaevi popülasyonunun %71'inin ruh sağlığının bozuk olduğu tespit edilmiştir(Jordan, 2011). Bunlara ek olarak cezaevi güvenlik düzeyinin de ruh sağlığına olan etkisi incelenmiş, yüksek düzey güvenlik tedbirine sahip olan cezaevlerinde depresyon ve anksiyete belirtilerinin daha çok gözlemlendiği ortaya çıkmıştır(Bell, 1999). Benzer olarak, Senol-Durak ve Gencöz'ün (2010) Türkiye cezaevi örneğinde yaptığı çalışmada suç türü ve anksiyete seviyesinin cezaevinin güvenlik düzeyi ile ilişkili olduğu görülmüştür. Ayrıca Türkiye'de cezaevi örneğinde yapılmış diğer araştırmada da hırsızlık suçu sebebiyle cezaevinde kalan hükümlülerin diğer suç gruplarına göre daha çok psikolojik belirti gösterdiği ortaya çıkmıştır(Demir ve Demir, 1998).

1.6 PSİKOLOJİK UYUM

Weiten (2011) uyum sağlamayı, kişinin günlük isteklerini yönetebilmesi ve/veya bu istekleriyle başa çıkmaya çalıştığı psikolojik bir süreç olarak tanımlamıştır. Ayrıca, kişinin cezaevindeki günlük isteklerini yönetebilmesi veya istek ve problemlerle başa çıkabilmesinin cezaevine olan uyumun da göstergesi olarak ifade edilmiştir. Cezaevine psikolojik uyum, hem cezaevinin içerisindeki şartlardan hem de hükümlünün dışarıdaki bağlarından/iletişiminden etkilenebilen bir olgu olduğu belirtilmiştir.

Cezaevine fiziksel ve psikolojik uyum konusunda yapılan araştırmaların bütününe bakıldığında “yaş” değişkeninin hem en güçlü hem de en tutarlı değişken olduğu görülmektedir(Schnur, 1949; Steiner ve Wooldredge, 2008). Ruh sağlığı ve cezaevine uyum arasındaki ilişkide ruh sağlığı bozuk olan hükümlülerin cezaevine uyumda zorluk yaşadıkları bulunmuştur(Toch ve Kupers, 2007). Toch ve Kupers'in çalışmasına benzer olarak Amerika'da cezaevi örneğinde yürütülmüş bir araştırmada da psikiyatrik bozukluğu olan, ceza süresi kısa olan ve daha öncede cezaevinde girmiş olan mükerrer olan hükümlülerin uyum süreçlerinde daha çok zorluk çektikleri ve cezaevine uyumsuz davranışlar göstererek disiplin cezası aldıkları ortaya çıkmıştır(Rocheleau, 2014). Diğer bir taraftan, İngiltere'de yüksek güvenlikli cezaevinde yapılan araştırmada ruh sağlığı bozuk olan hükümlülerin psikolojik uyum süreçleri araştırılmıştır. Ruh sağlığı bozukluğunun ciddiyetini anlayabilmek için Yönlendirmeye Karar Verme Ölçeği

(Referral Decision Scale) kullanılmış ve bundan alınan sonuçlarla psikolojik uyum puanları karşılaştırılmıştır. Sonuçlara bakıldığında, yönlendirme yapılacak seviyedeki ruh sağlığı bozuk olan hükümlülerin yönlendirme yapılmayanlara göre, cezaevine uyum sorunları yaşadığı görülmüştür. Fakat ruh sağlığı bozuk olan hükümlülerin, yüksek seviyede şiddet içeren davranışlarının ve yineleyici disiplin problemlerinin olmadığı görülmüştür(DiCataldo, Greer ve Profit, 1995). Ayrıca yapılan diğer bir çalışmada, hükümlülerin adli geçmişleri (kaç tane suç işlediği, bu suçların ciddiyeti, işlenen suçların tarihi) ile cezaevine psikolojik uyum arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır(Camp ve ark., 2003; Steiner ve Wooldredge, 2008). Ayrıca Huebner'in (2003) yaptığı çalışmada, çete eğilimi olan hükümlü/tutukluların cezaevine uyumda ve uyumsuz davranışlar gösterme arasında pozitif bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

Cezaevi şartlarının ve etkilerinin araştırıldığı başka bir çalışmada ise, kişiye kendi ortamını kontrol etme şansı verildiğinde cezaevine psikolojik uyumunun daha iyi olduğu görülmüştür. Ayrıca hükümlülerin açık cezaevlerinde veya düşük güvenli cezaevlerinde daha yüksek psikolojik uyum skorları elde ettikleri belirtilmiştir(Huey ve McNulty, 2005).

İncelenen literatürde araştırmacılar, hükümlülerin psikolojik uyum sürecine etki eden faktörleri ortaya koyan çalışmalar yapmışlardır. Örneğin; kurumun fiziksel yapısının, kurumdaki sosyal ilişkilerin niteliğinin, alınan sosyal desteğin, cezaevinde yapılan aktivitelerin, bu aktivitelere katılım düzeyinin ve özel alan özgürlüklerinin cezaevine fiziksel ve psikolojik uyumda olumlu etkide bulunduğu tespit edilmiştir (Toch, 1984). Cezaevlerinin fiziki şartları hükümlülerin hem yaşam kalitesine hem de cezaevine psikolojik uyum süreçlerine etki ettiği görülmektedir. Hükümlülerin yetersiz uyku uyumalarının ve uyku kalitelerinin düşük olması, psikolojik uyum seviyelerinin büyük ölçüde etkilediği görülmüştür(Killgore ve ark., 2008). Buna paralel olarak İrelan ve Culpin'in (2006) cezaevi örneğinde yaptıkları çalışmada, kısa uyku süresi ve düşük kalitedeki uyku, hükümlülerdeki yüksek seviyede olan saldırganlıkla, dürtüsellikle ve kızgınlıkla ilişkili olduğu bulunmuştur.

Wooldredge (1999), cezaevi örneğinde yaptığı çalışmada hükümlünün eğitim ve iyileştirme faaliyetlerine katılımının, algıldığı güçlü

ailesele desteğin ve hükümlünün ziyaret sıklığının fazla olmasının cezaevine daha çabuk psikolojik uyum göstermesine katkı sağladığını göstermiştir. Diğer yandan, cezaevi personelinin hükümlülere olumsuz desteklerinin ve davranışlarının, sağlık alanındaki yetersizliklerin, kişisel güvenliğin azalmasının, kısıtlı da olsa bazı özgürlüklerin hükümlülerin ellerinden alınmasının, hükümlülerin oda arkadaşlarıyla yaşadığı sıkıntıların cezaevine uyumu olumsuz yönde etkileyen faktörler olarak bulunmuştur. Cezaevine psikolojik uyumla ilişkilendirilen ve yukarıda bahsedilen tüm faktörlerin etkisinin, hükümlülerin karakteristik özelliğine, yaşına, cinsiyetine, aile geçmişine, aile bağlarına, mesleğine ve varsa önce cezaevine giriş deneyimine göre değiştiği görülmektedir (Wooldredge, 1999).

Yapılan alışmalar kadın ve erkek hükümlülerin cezaevine uyum süreçleri konusunda birbirlerinden farklı özelliklere sahip olduğunu göstermiştir. Vuolo ve Kurttschnitt'in (2008) yaptıkları araştırmada, kadın hükümlülerin cezaevine psikolojik uyumdaki süreçleri incelenmiştir. Araştırmada hükümlünün kültürel geçmişinin, kaldığı cezaevinin fiziksel ve yönetimsel yapısının, infaz koruma memurlarının psikolojik uyuma etkileri araştırılmıştır. Hükümlünün cezaevi ortamına fiziksel ve psikolojik uyum göstermesinde geldiği kültürel çevrenin yanı sıra ceza süresinin uzunluğunun, gözlenme ve takip edilme seviyesinin, cezaevi yaşamının ne kadarının kendi kontrolünde olduğunun da önemli olduğu g r lm ştir. Ayrıca, çalışmanın diğer önemli sonucu da infaz koruma memurları ile hükümlülerin kurum içi ilişkileriyle ilgili olduğu g r lm ştir. Hükümlülerin uyum sağlamasında infaz koruma memurları ile ilişkilerinin saygıya dayalı, işbirlikçi ve yardıma dayalı olmasının önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Houck ve Loper'in 2002 yılında çocuklu kadın hükümlülerle yaptığı araştırmada, cezaevine hem psikolojik hem de duygusal daha az uyum göstermeleri çocuklarıyla az görüşmeleri, az iletişim kurmaları ve yaşadıkları finansal sorunlarla ilişkili bulunmuştur.

Bazı araştırma sonuçları, cezaevine psikolojik uyum sağlamada cinsiyetin önemli bir faktör olduğunu ortaya koymuştur ve kadın ile erkekler arasında cezaevine psikolojik uyum açısından önemli farklılıkların olduğunu ortaya koymuştur. Örneğin, Hart'ın, 1995 yılında yaptığı çalışmada, kadınların erkelere

oranla ailesi ve dışarıdaki sosyal çevresiyle daha çok iletişime geçtiğini saptamıştır. Ayrıca kadın hükümlülerin içerideki hükümlü arkadaşlarıyla daha yakın ve içten arkadaşlıklar kurdukları ortaya çıkmıştır. Zingraff (1980) yaptığı çalışmada kadın hükümlülerin infaz koruma memurları ile profesyonel iş bağlamında ilişki kurmakta zorlandıklarını fakat görev dışı konularda ilişki kurarken zorlanmadıklarını ortaya koymuştur. Son yıllarda yapılan çalışmalara bakıldığında kadınların koruma memurları ile iletişime geçmediği, kendi kendilerine vakit geçirerek zamanlarını değerlendirdikleri görülmüştür.

Jiang ve Winfere (2006) yaptığı çalışmada evli olmanın ve eşlerin iletişim kalitesinin iyi olmasının cezaevine uyumu kolaylaştırdığı görülmüştür. Evli erkek hükümlülerin eşlerinden algıladıkları sosyal aldıkları sosyal destekle daha kolay uyum sağladıkları saptanmıştır. Fakat bu durumun kadınlar için geçerli olmadığını gösteren çalışmalar mevcuttur. Evli hükümlü kadınların eşlerinden yeterli sosyal destek algılamadıklarında cezaevine psikolojik uyumda da zorluklar yaşadıkları saptanmıştır(Wright ve ark., 2001). Dolayısıyla cezaevine psikolojik uyum ile sosyal destek ağları arasında bir bağ olduğu ve bu bağlarında cinsiyete göre farklı özellikler gösterdiği söylenebilmektedir.

1.7 SOSYAL DESTEK

Sosyal destek, kişilerin stresli yaşam olaylarına karşı tampon bölge sağlayan kişiler arası ilişkilere (Cohen ve McKay, 1984). Sosyal desteğin kişilerin genel ruh sağlığı üzerinde hem direkt (Yates, Tennstedt ve Chang, 1998) hem de dolaylı olarak olumlu etkisinin olduğu saptanmıştır. Cohen ve Willis'in ortaya koydukları "Stres Tampon Hipotezi" sosyal desteğin ruh sağlığına dolaylı etkisinin açıklanmasına önemli katkıları olmuştur. Bu hipoteze göre, az veya yetersiz seviyede sosyal desteğe sahip kişilerin fiziksel ve ruh sağlıkları, stres ile karşılaştıklarında bundan olumsuz bir şekilde etkilenmektedirler. Daha fazla sosyal destek sağlanması ile beraber kişinin fiziksel ve ruh sağlığında stresin olumsuz etkilerinin de azaldığı yapılan çalışmalarla ortaya çıkmıştır (Cohen ve McKay, 1984).

Laireiter ve Baumann(1992 akt. Clone ve DeHart, 2014) sosyal desteği çok boyutlu bir kavram olarak değerlendirmiş ve konularına göre çeşitlere

ayırıştır. Destek ağları(support networks), çevresel destek(support environment), mevcut destek(actual support) ve algılanan destek(perceived support) sosyal destek bütününün parçalarını oluşturmaktadır.

İncelenen literatürde, sosyal destek kaynakları ikiye ayrılmıştır. Formal sosyal destek kaynakları, resmi kurum ve kuruluşlarla yasal süreçler içerisinde hizmet sunan dernekler, sivil toplum kuruluşları tarafından yapılan desteklerdir. İnfomal sosyal destek kaynakları ise yakın ilişkilerde bulunduğumuz kişilerce sağlanan desteklerdir(Duyan, 2001). Bu sosyal destek kaynakları ile karşılaşılan problemlere çözüm yolları bulma, kişiye maddi destek sağlama, kişide var olan stresi hafifletme gibi yardımlar sağlanabilmektedir(İçağasıoğlu-Çoban ve Akgün, 2011). Berterö (2000) yaptığı çalışmasında sosyal desteği kişilerarası ilişkilerde kaygının olumsuz etkilerini azaltan “koruyucu mekanizma” olarak tanımlamıştır. Bu bilgiler ışığında, sosyal destek olgusunun hükümlüler için önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir. Bu alanda yapılan araştırmalar hükümlünün algıladığı sosyal desteğin hem cezanın infazı sırasında uyumlu davranışlar göstermesini sağlarken hem de cezaevinden çıktıktan sonra topluma uyum sağlamaya olumlu etkisinin bulunduğunu göstermektedir(Jiang ve Winfree, 2006; Clone ve DeHart, 2014).

Hükümlüler için sosyal destek kavramı; aileden, cezaevindeki ya da dışardaki arkadaşlarından ve ceza infaz kurumundan sağlanan gerek fiziksel gerekse psikolojik yardım olarak düşünülebilir. Hükümlülerin cezaevinde hem psikolojik hem de fiziksel olarak izole olmaları sebebiyle öfke kontrolü, saldırganlık, depresyon, gerçeklik duygusundan uzaklaşma, sanrı görme gibi psikolojik belirtiler ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda da sosyal desteğin belirtilerin azalmasında olumlu etkisinin olduğu bilinmektedir(İçağasıoğlu-Çoban ve Akgün, 2011). Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu’nda hükümlülerin psikososyal durumlarının ve sosyal destek kaynaklarının incelendiği araştırmada ziyaretçisi düzenli olarak gelen kadın hükümlülerin sosyal destek seviyeleri, literatüre uygun olarak yüksek bulunmuştur. Diğer bir taraftan hiç ziyaret edilmeyen hükümlülerin sosyal destek seviyelerinin de yüksek çıkması, kişilerin aile dışındaki kişilerden, cezaevindeki arkadaş ortamından ve personelden sosyal destek gördüğünü kanıtlar niteliktedir(İçağasıoğlu-Çoban ve Akgün, 2011).

Amerika’da bulunan bir kadın cezaevinde yapılan çalışmada da kadınların sosyal destek kaynakları betimlenmiştir. Mahkûm kadınların ailelerinden duygusal destek aldığı, cezasının infazı süresince çocuklarının bakımını sağlamak için ailelerinden parasal olarak destek aldığı; cezaevinde kaldığı sürede ortama alışmak ve uyumu kolaylaştırmak için mahkûm arkadaşlarından da bilgisel bir destek aldığı saptanmıştır(Clone ve DeHart, 2014).

Cezaevlerine hem fiziksel ve psikolojik uyum sürecinde hem de cezaevinden çıktıktan sonra topluma uyum sürecinde, sosyal desteğin olumlu etkileri olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca sosyal desteğe sahip olmayanların suça daha fazla yönelimlerinin olduğu görülmüştür (Thomas, 1970). Türkiye’de Öztürkçügil (2001) tarafından yapılan bir çalışmada sosyal desteği az olan, aile ve arkadaşları tarafından ziyarete edilmeyen hükümlülerin depresyon seviyelerinin yüksek olduğu görülmüştür. Yine Öztürkçügil’in (2001) yaptığı çalışmada hükümlülerin kişisel ihtiyaçlarıyla baş edebilmesi ya da kendini güvende/korunmada hissetmesi açısından da sosyal desteğin önemli bir etkisinin olduğu söylenmektedir.

Ryan ve McCabe’nin 1994 yılındaki çalışmasında, kurumda düzenlenen eğitim faaliyetlerine katılmakla oluşan sosyal desteğin kişilerde kendine güvenin artmasına ve kişinin boş zamanlarını daha iyi değerlendirmesine yardımcı olduğu tespit edilmiştir. Aynı çalışma sonuçları, cezaevinde yapılan eğitim programlarının, hükümlülerin odalarında ve çevrelerinde oluşan düşmanlık içeren davranışlarla daha iyi baş edebildiklerini ve günlük yaşamlarındaki kalitenin artırdığını kanıtlamıştır. Ayrıca sosyal desteğe sahip hükümlülerin cezaevi kurallarına daha çok uyum gösterdikleri ve cezaevi yaşamına daha kolay alıştıkları öne çıkan diğer bulgulardır. Bui ve Morash’ın (2010) yaptığı araştırmada ise cezaevinde travma, madde bağımlılığı konularını içeren önleyici koruyucu programlara katılan hükümlülerin kendi kimliklerini daha iyi tanıdıkları, hem cezaevi içerisinde hem de dışarıda sosyal bağlara daha kolay ulaşabileceği ifade edilmiştir. Son olarak, Wright, Cullen ve Miller (2001), güçlü aile bağlarına sahip hükümlü/tutukluların cezaevi şartlarına ve yaşamına daha yüksek uyum sağladıklarını tespit etmişlerdir.

İncelenen literatür ışığında cezaevinde psikolojik uyum konusunda aile bağlarının ve sosyal desteğin önemli olduğu kadar, kişinin yaşadığı problemlerle ve olaylarla baş edebilmesi de önemli bir kavram olarak görülmektedir.

1.8 PSİKOLOJİK BAŞETME

Psikolojik başetme, kişinin hem içsel hem de dışarıdan kaynaklanan ihtiyaç ve problemleri organize edip, çözebilmek için gösterdiği bilişsel ve davranışsal çaba olarak tanımlanmıştır (Lazarus, 1993). Bilişsel değerlendirme ve başetme kavramı stresle başetme teorisinin önemli kavramlarıdır. Bu teoride kişinin, bireyle ve çevresiyle olan stresli yaşantısı ve o yaşantının hemen ve daha sonra ortaya çıkan etkileri incelenmektedir (Folkman, Lazarus, Gruen, DeLongis, 1986).

Folkman ve Lazarus (1980) psikolojik başetmede, değerlendirme kavramının önemini vurgulamışlar ve bu kavramın iki çeşidinin olduğunu belirtmişlerdir. Bunlar:

- Birincil değerlendirme (yaşanılan olayda nerede bulunduğu farkındalığı)
- İkincil değerlendirme (karşılaşılan problemi nasıl çözüleceği)'dir.

Weiten (2011) cezaevi koşullarındaki başetme kavramını, karşılanamayan isteklere tolere edilmesi ve karşılığı olmayan isteklerin yarattığı stresin azaltılmasındaki faktörler olarak tanımlamıştır. Hükümlülerin normal kişilere göre daha yüksek seviyede stres, kaygı ve intihar riski taşıdıkları bilindiği için bu tanım ve faktörler psikolojik başetme konusunun cezaevlerinde önemli ve araştırmaya değer bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Weiten (2011) hükümlülerin olumsuz olaylarla baş edebilmek için dışarıdaki kişiler kadar çeşitli başetme stratejilerinin olmadığını öngörmüştür. Cezaevi koşulları düşünüldüğünde bunun normal bir sonuç olduğu söylenebilmektedir. Hükümlüler tarafından cezaevinde en çok kullanılan stratejiler; değerlendirme odaklı baş etme, problem odaklı baş etme ve duygu odaklı başetmedir.

- Problem odaklı baş etme stratejileri; aktif bir şekilde problem çözme, sosyal destek arama, zamanını etkili kullanabilme, kendini kontrol edebilme ve dışadönük olma kavramlarını kapsamaktadır. Bu açıdan düşünülünce bu stratejinin cezaevi için çok da uygun olmadığı görülmüştür.
- Değerlendirme odaklı baş etme; rasyonel düşünebilme, olayları yeniden yorumlama, durumun mizahi yanının farkında olabilme, din aracılığı ile sonuç bulmayı içerir.
- Duygu odaklı baş etme ise kapana kısılmış duygusundan kurtulma, düşmanca hissedilen duyguların kontrol altına almak, affetmek, egzersiz yapmak gibi rahatlama yönelik kavramlardan oluşmaktadır.

Literatüre bakıldığında, duygu ve değerlendirme odaklı psikolojik baş etme hükümlü/tutuklular için daha kullanılabilir olduğu düşünülmektedir. Değerlendirme odaklı baş etme stratejilerinden olan dine yönelme ve doğaüstü güçlere inanarak baş etme stratejileri özellikle cezaevi popülasyonunda büyük öneme sahip olduğu düşünülmektedir(VanHerreveld ve ark., 2007).

Hükümlüler tarafından en çok talep edilen ve yaygın olan programlar arasında dini eğitim programları vardır. Bu sebeple T.C. Ceza İnfaz Kurumları Eğitim ve İyileştirme Sisteminde de din programları önemli bir yere sahiptir. Her kuruma görevlendirilen din görevlileri bulunmaktadır. Bu görevliler kurumda hükümlülerin odalarını dolaşarak talep edilen konularda bilgilendirme yapmaktadırlar. Bu çerçeveden bakıldığında Clear ve arkadaşları (1992) yaptıkları araştırmada, dinin cezaevindeki yerini ve etkilerini açıklamaya çalışmışlardır:

- İlk olarak, dinin ve dinsel ritüellerin, işlenen suçları şeytanın işi olarak görmeyi ve bu şekilde kabul etmeyi kolaylaştırdığı, Allah tarafından kabul görme ve kurtarıma olasılığının önemli olduğundan bahsetmişlerdir.
- İkicisi ise, dini inancın artması ile beraber hükümlülerin, işledikleri suçları kaderle ilişkilendirdikleri, bu kaderin değişmesinde din kavramının bir gücü temsil ettiği düşüncesi oluştuğu görülmüştür.
- Son olarak da dini inançları yaşam rehberi olarak kabul edip bu yönde yaşayarak hükümlülerin kendilerini rahatlattıkları, cezaevi ortamına ve şartlarına daha yüksek seviyede uyum sağladıkları ortaya çıkmıştır.

Türkiye’de Özel’in (2012) Samsun cezaevi örnekleminde yürüttüğü dindarlık ve sürekli kaygı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, doğüstü bir güce inanmanın kaygıyı azalttığını saptamıştır. Ayrıca Hölekenli (2002) de dinin toplumun ruh sağlığını koruyucu ve geliştirici psikolojik bir etken olduğunu belirtmiştir.

1.9 PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK

Ölüm, boşanma, işsizlik, travmatik olaylar, doğal afetler kadar kişilerin cezaevine girmeleri de sarsıcı ve psikolojik hasar verebilen durumlar arasındadır. Kişiler bu gibi olaylar karşısında stres, kaygı hissederler fakat zaman geçtikçe sahip oldukları stres ve kaygı seviyesiyle yaşamayı da öğrenmektedirler. Bu uyum sağlama sürecindeki (Hunter, 2001) en önemli kavramlardan biri de psikolojik dayanıklılık olduğu görülmektedir(Basım ve Çetin, 2010).

Psikolojik dayanıklılık için farklı tanımlamalar yapılmıştır. Bunların bir kısmı aşağıdakiler gibidir:

- Dayanılması zor yaşam olayları sonrasında kendini toplama gücüdür (Garnezy, 1991),
- Kişinin karşılaştığı ve toparlaması zor olayların başarılı bir biçimde geride bırakabilmedir (Wagnild ve Young, 1993).
- Hayattaki zorluklar karşısında esnek olabilme, karşılaşılan zorluklarla kendini geliştirebilmedir(Mowbray, 2011).

Coutu (2002), psikolojik dayanıklılığın çevre, yaşam ve çeşitli insani bağlarla etkileşim içinde olan dinamik bir yapı olduğunu savunmuştur. Hükümlülerle yapılan araştırmalar, psikolojik dayanıklılığın bireyin yapısal özellikleri, dışarıdaki destek sistemleri ve aile uyumu faktörlerinden etkilendiğini ortaya koymuştur (Haase, 2004). Diğer yandan, yaşanan zor zamanlarda hükümlünün yanında olan / ona yardım eden kişilerin varlığı, sosyal destek ağı, eğitim düzeyi, aile bireylerinin yaşam duruşu, zeka seviyesi, iletişim becerisi, fiziksel güç özellikleri psikolojik dayanıklılıkta olumlu faktörler olduğu saptanmıştır (Olsson ve ark., 2003; Gramzey, 1993, Werner 1993).

Dayanıklılık konusunda çalışmalar yapmış olan Truffino (2010), kişinin dayanıklı olduğunu gösteren özellikleri şu şekilde ifade etmiştir. Psikolojik olarak dayanıklı kişiler, travmatik hatırlama sürecini kontrol etme yetisine sahip olan,

bellek ve duygularını iyi entegre edebilen, yaşadığı travma ile ilgili duyguları yönetebilen, benlik saygısı iyi seviyede olan, dâhili uyum gösterebilen, kişiler arası güvenli bağlar kurabilen, yaşadığı travmanın etkisini fark edebilen, yaşadığı olaylar sonunda olumlu anlam geliştirebilen kişilerdir.

Psikolojik dayanıklılık genellikle, kişisel özellikler ve çevresel faktörler arasında etkileşim olarak tanımlansa da; yaşamdaki bazı olaylarının neden olduğu risk faktörlerinin ve onlara karşı hafifletici etkisi olan koruyucu faktörlerin de bireylerin dayanıklılık özelliklerinde önemli bir değere sahip olduğu görülmüştür (Kararmak, 2006)

Yapılan araştırmalarda dayanıklılık, oluşacak risk faktörleri karşısında bireyin duruma uyum göstermesi olarak belirtilmiştir. Uyum gösterme davranışında, bireyin geçmiş yaşantı deneyimleri, kişilik özellikleri, çevresi önemli alt boyutlar olarak görülmektedir. Bu alt boyutların seviyeleri ve alt boyutların birbirleri ile olan ilişkileri, kişinin psikolojik dayanıklılık düzeyini ortaya çıkarmaktadır. Böylelikle herkesin dayanıklılık düzeyinin farklı olabileceği savunulmaktadır(Tusaie ve Dyer, 2004).

Psikolojik dayanıklılık literatüründe risk faktörleri; travmatik deneyimler, stresli yaşam olayları ve bütüncül stres olarak belirlenmiştir ve bu kavramların kişilerin dayanıklılıklarına olumsuz yönde etki ortaya çıkarılmıştır(Rutter, 1993). Çocukluk döneminde yaşanmış ihmal, istismar, yoksulluk, gelişim basamaklarının tamamlanmamış olması, aileden yaşanan kayıplar, yaşanan cezaevi deneyimi risk faktörleri olarak gösterilebilmektedir(Rutter, 1993).

Koruyucu faktörler, risk faktörlerinin olumsuz etkilerine karşı koruma sağlayan faktörler olarak tanımlanmıştır(Tusaie ve Dyer, 2004). Risk faktörlerine benzer olarak yaşam olayları ve kişisel özellikler, koruyucu faktörlerde kişilere göre farklılaşma yaratmaktadır (Zuckerman, 1999, Akt. Tusaie ve Dyer, 2004). Yapılan araştırmalar incelendiğinde, zeka, iç kontrol odağı, problem çözme becerileri (Kohler, 1993), olumlu ruh hali, mizah anlayışı (Vanderpol, 2002) ve fiziksel çekicilik (Werner, 1993) koruyucu faktörler olarak bulunmuştur.

Garmezy'nin 1991 yılında yaptığı çalışmada risk faktörlerinin koruyucu faktörlerden daha fazla olması durumunda kişinin psikolojik dayanıklılığının düştüğünü ve bazı psikolojik semptomların ortaya çıktığını ifade etmiştir. Fakat

Garmezy, risk faktörleriyle koruyucu faktörler arasındaki etkileşimlerin net olmadığını belirtmiştir.

Psikolojik dayanıklılığın tarihsel gelişimine bakıldığında risk ve koruyucu faktörler kadar çevresel faktörlerin de etkisinin önemli olduğu anlaşılmaktadır. Çevresel faktörler içerisinde sosyal destek kavramının olduğu Warner'ın çalışmasında ortaya çıkmıştır ve Warner (1993) psikolojik dayanıklılık için sosyal desteğin önemli bir kavram olduğunu belirtmiştir. Psikolojik dayanıklılık çerçevesinde sosyal destek, kişinin çevresiyle alışverişi olarak tanımlanmıştır (Procidona, Heller, 1983, Akt. Tusaie ve Dyer, 2004). Psikolojik dayanıklılık çerçevesindeki algılanan sosyal desteğin; sosyal destek kaynak sayısı, desteğin sürekliliği, sosyal destek kaynağının iletişim ağı ve yaşam olayları gibi önemli alt boyutları olduğu savunulmuştur. Böylece sosyal destek kavramının karşılıklı ve dinamik bir yapısı olduğu gösterilmiştir(Tusaie, 2001). Bu noktada cezaevi bağlamında psikolojik dayanıklılık düşünüldüğünde, sosyal destek kavramının önemli bir yeri olduğu ve sosyal desteğe sahip hükümlülerin psikolojik dayanıklılık açısından daha iyi durumda olacağı düşünülmektedir. Cezaevi süreci ve cezaevi içindeki faktörler açısından psikolojik dayanıklılık, kişilerin farkında olmadığı önemli bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Özgürlüğün kısıtlanmasının, daha önceden tanışılmamış kişilerle kapalı alanda yaşama zorunluluğunun, aileden uzaklığın ve adli süreçlerin, psikolojik dayanıklılığı etkileyen faktörler olabileceği düşünülmektedir.

1.10 TÜRKİYE'DEKİ CEZAEVİ ÇALIŞMALARI

Ulusal literatür incelendiğinde son yıllarda cezaevi örnekleme çalışmalarının arttığı görülmektedir. Çalışmalar, psikolojik süreçlerle ilişkili olan çeşitli değişkenlerin tespiti ve bunların aralarında ilişkilerin ortaya çıkarılması odaklıdır.

Görgülü ve Tutarel-Kışlak'ın (2014) yaptığı çalışmada hükümlü tutukluların intihar olasılıkları, boyun eğici davranışları ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma beş farklı cezaevinde kalan 326 erkek hükümlüden oluşmaktadır. Çalışmanın bulgularında katılımcıların %69'unun depresyon seviyelerinin yüksek olduğu, intihar olasılıklarının da normal popülasyona göre daha fazla olduğu saptanmıştır. Cinsel suç işlemiş kişilerin

intihar düşüncelerinin diğer suç türlerinden cezaevine girmiş kişilere göre daha fazla olduğu görülürken; hırsızlık suçundan cezaevinde bulunanların diğer suç sebebiyle cezaevinde bulunanlara göre düşmanlık düşüncelerinin daha fazla olduğu bulunmuştur.

Aydın'ın (2010) hükümlülerdeki yalnızlık düzeyi ve ruhsal belirti düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında 201 hükümlü katılımcı olarak kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçları arasında hükümlülerin yalnızlık düzeyleri ile ruhsal belirti gösterme durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş ve sosyal desteğin önemli bir yeri olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca yalnız hissetme düzeyinin hükümlüye gelen ziyaretçi sıklığı, haberleşme ağı ve eğitim düzeyiyle ilişkili olduğu ortaya çıkmış; ziyaretçisi gelen, mektuplaşan ve eğitim seviyesi yüksek olan hükümlülerin kendilerini daha az yalnız hissettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Tülü ve Ergen'in (2013) yaptığı çalışmada ise cinsel suç işleyen hükümlülerin demografik özellikleri, adli geçmişleri, bilişsel çarpıtmaları ve psikopati düzeyleri incelenmiştir. Çalışmada 11 cezaevinden 106 gönüllü hükümlüye ve kontrol grubu için 100 tane hiç suç işlememiş bireye ulaşılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre cinsel suç işlemiş olanlarla hiç suç işlemişler kişiler arasında bilişsel çarpıtmada farklar bulunmuş ve cinsel suç işlemiş kişilerin daha yüksek çarpıtma puanı elde ettiği görülmüştür. Psikopati seviyelerinde ise yüksek puanların yine cinsel suç işlemiş grup tarafından alındığı görülmüştür.

Yarkın (2013) yaptığı tez araştırmasında özel bir cezaevi örneklemini ile çalışmış; Diyarbakır Cezaevinde eski mahkûm olarak işkence görmüş kişilerin başa çıkma stratejilerini ve yaşadıkları süreçler için ifade ettikleri duyguları incelemiştir. Nitel araştırma yöntemi ile yürütülen çalışmada 30 eski mahkûma ulaşılmış ve mülakatları söylem analizi ile incelenmiştir. İşkence karşısında politik bilinç ve anlamlandırma, direniş ve sosyal destek baş etme stratejileri olarak öne çıktığı görülmüştür. Mülakatlar sırasında ortaya çıkan duygularda ise üzüntünün, öfkenin, utancın ve korkunun ön planda olduğu saptanmıştır.

Erkunt'un (2003) yaptığı çalışmada ise hükümlülerin sosyal sapkınlıkları ve şiddete eşlik eden faktörleri incelenmiştir. Çalışmaya katılan hükümlüler, suçlarının şiddet içerip içermemesine göre ikiye ayrılmış ve şiddet suçu işleyen hükümlülerin şiddet içermeyen hükümlülere göre daha depresif oldukları ve daha fazla anti-sosyal davranış gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Çalışmada incelenen

değişkenlerin sapkınlık üzerindeki etkisine bakıldığında ise intihar teşebbüsü, sağlıksız aile ilişkileri, ailede kişiye yönelmiş şiddet, depresyona yatkınlık, paranoid eğilim ve düşük kaygı seviyesinin sapkınlık düzeyi varyansının %59'unu açıkladığı saptanmıştır.

Kayatepe (2014) yaptığı tez çalışmasında cinsel suç ve uyuşturucu suçu işlemiş hükümlülerin stresle baş etme düzeylerini ve uyum düzeylerini incelemiştir. Hükümlülerin yaş, eğitim durumu, medeni durumu, ceza süresi, daha önce suç işleme durumu, suç türü, disiplin cezası durumlarına göre de incelemeler yapmıştır. Suç türlerine göre yapılan incelemede cinsel suçtan hüküm giymiş kişilerin daha fazla sosyal destek aradıkları bulunmuştur. Eğitim programlarına katılan hükümlülerin stresle baş etme düzeylerinde ve uyum algılarında anlamlı ve yüksek farklar bulunmuştur. Medeni durumlara göre yapılan incelemede sadece stresle baş etme düzeylerinde anlamlı ilişkilerin bulunduğu saptanmıştır.

Saruç'un (2013) çalışması, hükümlü ve tahliye olmuş kadınlardan oluşmaktadır. Çalışma cezaevinde olan hükümlü kadınların ve tahliye olan kadınların gereksinimlerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre suç işleminin başlıca nedeninin soyo-ekonomik yetersizlikler olduğu görülmüştür. Kadınların hem cezaevinde hem de dışarıda rehabilitasyon programlarına ihtiyaç duyduklarında ortaya çıkmıştır.

Özdemir'in (2009) Muş Cezaevinde yürüttüğü çalışmada, kasten adam öldürme suçuyla hüküm giyen kişilerin öfke ve saldırganlık düzeyleri araştırılmıştır. Çalışmanın sonuçları incelendiğinde hükümlülerin sürekli öfke ve öfke alt ölçekleri (içte tutulan öfke, dışa vurulan öfke, kontrol altına alınmış öfke) arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca saldırganlık puanlarıyla öfke puanları arasında anlamlı ilişkiler saptandığı da görülmüştür.

Yıldız'ın 2004 yılında hükümlülerin eğitim düzeyleri ve suç türleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmasında, 2001 yılındaki cezaevine giren 23600 hükümlünün verileri incelenerek çeşitli bulgulara ulaşılmıştır. Bulgular arasında hükümlülerin eğitim düzeylerinin suç türlerine göre değiştiğine ulaşılmıştır. Düşük eğitim seviyesine sahip olanların hırsızlık, uyuşturucu madde alıp-satmak, para ve mal kaçakçılığı yaptıkları; eğitim seviyesi yüksek okul ve fakülte mezunu olanlarınsa daha fazla dolandırıcılık suçu işledikleri görülmüştür. Elde edilen

bulgular ışığında planlı bir eğitimin bireyi suç işlemekten uzaklaştırdığı söylenebilmektedir.

1.11 AMAÇ

Bu araştırmada hükümlülerin cinsiyet, medeni hal, yaş, suç türü, ceza süresi, kalınan cezaevi tipi, önceki cezaevi deneyimleri, disiplin suçu işleyip işlemediği, madde kullanım durumu, ziyaret durumu değişkenlerine göre psikolojik ruh sağlıkları, algıladıkları sosyal destek seviyeleri, kullandıkları başetme stratejileri ve psikolojik dayanıklılık durumları incelenmiştir. Buna göre;

- Hükümlülerin demografik ve suç değişkenlerine göre istatistiksel betimlemelerinin yapılması,
- Hükümlülerin genel ruh sağlıklarında, psikolojik dayanıklılıklarında, baş etme stratejilerinde ve algılanan sosyal destek seviyelerinde etkili olan değişkenlerin tespit edilmesi,
- Hükümlülerin genel ruh sağlıklarının, psikolojik dayanıklılıklarının, baş etme stratejilerinin ve algılanan sosyal destek seviyelerinin cezaevi türlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının tespit edilmesi,
- Hükümlülerin genel ruh sağlıklarının, psikolojik dayanıklılıklarının, baş etme stratejilerinin ve algılanan sosyal destek seviyelerinin ceza türlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının tespit edilmesi,
- Hükümlülerin genel ruh sağlıklarının, psikolojik dayanıklılıklarının, baş etme stratejilerinin ve algılanan sosyal destek seviyelerinin birbirleriyle olan ilişkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.12 ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

- Hükümlülerin *cinsiyetlerine* göre ruh sağlığın durumlarının farklılaşacağı ve kadın hükümlülerin daha çok psikolojik belirti göstereceği,
- Hükümlülerin *cinsiyetlerine* göre algıladıkları sosyal destek seviyesinin, kullandıkları başetme stratejilerinin ve psikolojik dayanıklılık seviyelerinin farklılaşacağı,
- Hükümlülerin *medeni hallerine* göre ruh sağlığı durumlarında, kullandıkları başetme stratejilerinde, psikolojik dayanıklılıklarında ve

algıladıkları sosyal destek seviyelerinde farklılaşma olacağı ve evli hükümlülerin daha fazla sosyal desteğe sahip olacağı,

- Hükümlülerin *kaldıkları kapalı ve açık cezaevi türlerine* göre ruh sağlığı durumlarının farklılaşacağı ve açık cezaevinde olanların ruh sağlığı durumlarının daha iyi olacağı,
- Hükümlülerin *kaldıkları kapalı ve açık cezaevi türlerine* göre algıladıkları sosyal destek seviyelerinin, kullandıkları baş etme stratejilerinin ve psikolojik dayanıklılık süreçlerinin farklılaşacağı,
- Hükümlülerin *suç türlerine* göre ruh sağlığı durumlarında, kullandıkları baş etme stratejilerinde, psikolojik dayanıklılık seviyelerinde ve algıladıkları sosyal destek seviyelerinde farklılaşma olacağı,
- Hükümlülerin *eğitim seviyelerine* göre ruh sağlığı durumlarında, kullandıkları baş etme stratejilerinde, psikolojik dayanıklılık ve algıladıkları sosyal destek seviyelerinde farklılaşma olacağı; eğitim seviyesi yüksek olanların problem odaklı baş etme stratejilerinin kullandıkları, psikolojik dayanıklılık seviyelerinin düşük eğitim seviyesine göre daha düşük olacağı,
- Hükümlülerin sahip oldukları *ceza sürelerine* göre ruh sağlığı durumlarında, kullandıkları baş etme stratejilerinde, psikolojik dayanıklılık süreçlerinde ve algıladıkları sosyal destek seviyelerinde farklılaşma olacağı,
- Hükümlülerin *cezaevi tecrübelerine* göre ruh sağlığı durumlarında, kullandıkları baş etme stratejilerinde, psikolojik dayanıklılık süreçlerinde ve algıladıkları sosyal destek seviyelerinde farklılaşma olacağı; daha önceden cezaevine girmiş olan hükümlülerin dayanıklılık düzeylerinin, sosyal destek seviyelerinin daha düşük olacağı,
- Hükümlülerin cezaevinde kaldıkları süre içerisinde *disiplin cezası alıp almamalarına* göre ruh sağlığı durumlarında, kullandıkları baş etme stratejilerinde, psikolojik dayanıklılık süreçlerinde ve algıladıkları sosyal destek seviyelerinde farklılaşma olacağı,
- Hükümlülerin *madde kullanım durumlarına* göre ruh sağlığı durumlarında, kullandıkları baş etme stratejilerinde, psikolojik

dayanıklılık süreçlerinde ve algıladıkları sosyal destek seviyelerinde farklılaşma olacağı; madde kullanımı olan hükümlülerin sosyal destek ve dayanıklılık seviyelerinin daha düşük olacağı,

- Hükümlülerin *ziyaret durumlarına* göre ruh sağlığı durumlarında, kullandıkları başetme stratejilerinde, psikolojik dayanıklılık süreçlerinde ve algıladıkları sosyal destek seviyelerinde farklılaşma olacağı,
- Algılanan sosyal destek ağları güçlü olan hükümlülerin olmayanlara göre daha az psikolojik belirti göstereceği,
- Algılanan sosyal destek seviyesi ile hükümlülerin kullandıkları başetme stratejileri arasında anlamlı ilişkiler,
- Algılanan sosyal destek seviyesi ile hükümlülerin psikolojik dayanıklılıkları arasında anlamlı ilişkiler beklenmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1 ÖRNEKLEM

Bu çalışmada Kapalı ve Açık ceza evlerinde bulunan hükümlüler katılımcı olarak kabul edilmiştir. Katılımcılar Kapalı ve Açık Ceza İnfaz Kurumlarından Aliğa Ceza İnfaz Kurumları Kampüsünde bulunan 4 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, İzmir Açık Ceza İnfaz Kurumu ve İzmir Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan seçkisiz olarak alınmıştır. Bu kampüsün seçilmesinin iki sebebi bulunmaktadır. Birincisi tip olarak birbirinden farklı cezaevlerinin aynı alanda bulunmasının veri toplama kolaylığı yaratması, diğeri de cezaevleri yeni oldukları için Türkiye'nin birçok bölgesinden mahkûm sevki almasıdır. Böylelikle çalışmanın sonuçlarının Türkiye için daha genellenebilir bulgular verebileceği düşüncesi, bu kurumları seçmenin sebeplerini oluşturmaktadır. Çalışmada hem erkek hem de kadın hükümlüler bulunmaktadır.

Yukarıda belirtilen cezaevlerinde hükümlü olarak bulunan 494 kişi çalışmaya katılmıştır. Katılanların 89'u (%18) kadın, 405'i erkek (%82) hükümlüdür. Çalışmaya katılabilmenin şartları adli süreçte yargılanmalarının bitmiş ve cezalarının hükmen verilmiş olmasıdır ve okuma-yazma bilmektir.

Katılımcıların yaşları 18 ile 84 ($M = 34.17$, $SS = 10.40$) arasındadır. Evli olan 204 (%41.3), bekâr olan 181 (%36.6), nişanlı olan 14 (%2.8), boşanmış olan 77 (%15.6), dul olan 17 (%3.4) katılımcı bulunmaktadır. Eğitim düzeyleri, okur-yazar (yani diploma sahibi olmayan fakat okuma yazma bilen), ilköğretim mezunu, lise mezunu, üniversite ve üstü arasında değişmektedir. Katılımcıların 58'i (%11.7) okur-yazar, 261'i (%52.8) ilköğretim mezunu, 143'ü (%28.9) lise mezunu, 30'u (%6.1) üniversite ve üstü mezuniyet derecesine sahiptir.

Üç cezaevinden sağlanan katılımcıların 89 'u (%18) kadın kapalı cezaevi, 251 'i (%50.8) erkek kapalı cezaevi, 154 'ü (%31.2) erkek açık cezaevinde ceza sürelerini doldurmaktadır. Yargılanma sonucunda 1-3 yıl arasında ceza alan 50 (%10.1), 4-6 yıl arasında 135 (%27.3), 7-10 yıl arasında 95 (%19.2), 11-13 yıl arasında 73(%14.8), 14-16 yıl arasında 27(%5.5), 17-19 yıl arasında 20 (%4), 20

ve daha fazla ceza alan 60 (%12.1) hükümlü bulunmaktadır. Suç türleri açısından 8 suç grubu belirlenmiştir. Veriler incelendiğinde bu suç gruplarının dağılımlarının birbirlerine yakın olması önemsenmiştir. Buna ek olarak suçunu belirtmek istemeyenler, birden fazla suç işlemiş olanlar ve diğer suçlar(bilişim, hürriyetinden yoksun bırakma, insan kaçakçılığı, memura mukavemet, trafik cezası, taksirli suçlar) olarak 3 grup daha ilave edilmiştir. Hırsızlık suçundan 79 kişi (%16), cinsel suçlardan 37 kişi (%7.5), dolandırıcılık suçundan 27 kişi (%5.5), vergi/zimmet suçundan 17 kişi (%3.4), yaralama suçundan 43 kişi (%8.7), yağma/gasp suçundan 42 kişin(%8.5), uyuşturucu suçundan 66 kişi (%13.4), cinayet suçundan 60 kişi (%12.1), diğer suçlar grubunda 41 (%8.3) kişi, birden fazla suç işleyenler 34 (6.9) kişi ve suçunu belirtmek istemeyen 48 (%9.7) kişi bulunmaktadır.

Çalışmaya katılan hükümlülerin 108'i (%21.9) cezaevinde kaldıkları sürede disiplin suçu işleyip ceza aldıkları, 385'inin (%77.9) ise herhangi bir disiplin suçu olmadığı görülmektedir. Katılımcıların 195'i (%39.5) hayatlarında en az bir defa uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanmış; 299 'u (%60.5) hiç uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanmamıştır. Ayrıca, çalışmadaki 388 (%78.5) hükümlünün düzenli olarak ziyaretçisi gelirken, 105 (%21.3) hükümlünün ziyaretçisi gelmemektedir(Tablo 2.1.).

Tablo 2.1: Demografik Değişkenlerin Betimleyici İstatistikleri

Değişkenler	<i>n</i>	%	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>
Cinsiyet				
Kadın	89	18		
Erkek	405	82		
Yaş			34.17	10.40
Medeni Durum				
Evli	204	41.3		
Bekar	181	36.6		
Nişanlı	14	2.8		
Boşanmış	77	15.6		
Dul	17	3.4		
Eğitim				
Okur-Yazar	58	11.7		
İlköğretim	261	52.8		
Lise	143	28.9		
Üniversite ve üstü	30	6.1		

CİK Türü		
Kadın Kapalı	89	18
Erkek Kapalı	251	50.8
Erkek Açık	154	31.2
Ceza Süresi		
1-3 Yıl	50	10.1
4-6 Yıl	135	27.3
7-10 Yıl	95	19.2
11-13 Yıl	73	14.8
14-16 Yıl	27	5.5
17-19 Yıl	20	4.0
20 ve Daha fazla yıl	60	12.1
Suç Türü		
Hırsızlık	79	16
Cinsel	37	7.5
Dolandırıcılık	27	5.5
Vergi/Zimmet	17	3.4
Yaralama	43	8.7
Yağma/Gasp	42	8.5
Uyuşturucu	66	13.4
Cinayet	60	12.1
Suçunu Belirtmeyenler	48	9.7
Birden Fazla Suç İşleyenler	34	6.9
Diğer Suçlar	41	8.3
Disiplin Suçu		
Evet	108	21.9
Hayır	385	77.9
Madde Kullanım Geçmiş		
Evet	195	39.5
Hayır	299	60.5
Ziyaret Durumu		
Evet	388	78.5
Hayır	105	21.3

2.2 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Katılımcıların demografik bilgilerinin alabilmek için öncelikle Demografik Bilgi Formu verilmiştir. Araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu ile hükümlülerin cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, buldukları cezaevi türleri, ceza süreleri, suç türleri, disiplin suçu alıp almadıkları, cezaevinde hangi faaliyetlere katıldıkları ve ziyaret durumlarına ilişkin bilgiler alınmıştır (EK - 1). Ek olarak, Demografik Bilgi Formu ile beraber katılımcıların gösterdikleri psikolojik belirtileri belirleyebilmek için Belirti Tarama Listesi (EK - 2),

kullandıkları baş etme biçimlerini değerlendirmek için Başetme Yolları Ölçeği(EK – 3), sosyal destek seviyelerini değerlendirebilmek ve sosyal desteklerini kaynakları hakkında bilgi alabilmek için Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği (EK – 4), depresyon seviyelerinin saptanması için Beck Depresyon Envanteri (EK – 5) psikolojik dayanıklılıklarını değerlendirebilmek için Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden (EK – 6) oluşan anket seti uygulanmıştır.

2.1.1 Demografik Bilgi Formu

Çalışma için hazırlanan bilgi formunda hükümlülerin cinsiyet, yaş, meslek, medeni hal, çocuk sayısı, eğitim durumu, suç türleri, ceza süresi, daha önceki cezaevi tecrübesi, kaldıkları cezaevi türü, madde kullanım durumu, cezaevinde eğitim ve psiko-sosyal faaliyetlerine katılım durumu, ziyaret durumu hakkında bilgi alabilmek için sorular oluşturulmuştur.

2.2.2 Belirti Tarama Listesi

Bu liste 1977 de Derogatis ve arkadaşları tarafından, psikolojik problemleri ve patolojik semptomları ayırt etmek için oluşturulmuştur. Ölçekte, somatizasyon, obsesif-kompulsif, kişiler arası duyarlılık, depresyon, kaygı, öfke-düşmanlık, fobik anksiyete, paranoid düşünce, psikotizm alt ölçekleri bulunmaktadır. Bu alt ölçeklerle kişilerin somatizasyon düzeyleri, obsesif-kompulsif belirti düzeyleri fobik, anksiyete, paranoid düşünce, psikotizm düzeyleri ölçülmektedir. Bunlara ek olarak yukarıdaki belirti gruplarına girmeyen maddelerden oluşan ek madde ölçeği bulunmaktadır. Toplamda 9 psikolojik belirti boyutunun ve bir toplam belirti puanı hesaplanmasına olanak sağlayan bu ölçek, kişilerin son 15 gün içindeki ruh halleri hakkında bilgi sunmaktadır. Ölçekte 90 adet psikolojik belirtileri içeren cümle bulunmakta ve kişilerden bu maddelere 0 ile 4 arasında derecelendirme yapmaları istenmektedir. Puanlama açısından yüksek puanlar daha çok psikolojik belirtinin varlığını göstermektedir. Birçok araştırmada kullanılan bu ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışmaları yapılmış ve klinik hastalar dışındaki örneklerde geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu görülmektedir(Kılıç, 1987; Dağ, 1991). Yapılan ilk güvenirlik çalışmasındaki

değerlerinin .63 ile .84 arasında değiştiği görülmektedir(Kılıç, 1987). Çalışmanın örneklemindeki güvenilirlik değerleri .68 ile .97 arasında hesaplanmıştır.

2.2.3 Başetme Yolları Ölçeği

Ölçek ilk olarak Folkman ve Lazarus tarafından 1980 yılında oluşturulmuş ve 1985 yılında revize edilmiştir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması 1991 yılında Siva tarafından yapılmıştır. Katılımcıların karşılaştıkları problemlerle nasıl başa çıktıklarını gösteren bu ölçek 31 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin başetme stillerini gösteren 7 alt boyutu bulunmaktadır. Planlı Problem Çözme, Kendine Saklama, Sosyal Destek Arayışı, Kaçınma, Sorumluluğu Kabul Etme, Kadercilik, Doğaüstü Güçlere İnanış - Batıl İnançlar alt ölçekleriyle çalışma için kişilerin problemler karşısında nasıl bir tavır takındığını ve hangi yolla baş etmeye çalıştığını gösteren geniş bilgi sağlanmaktadır. 5'li Likert Tipi şeklinde hazırlanmış olan ölçek ile katılımcılardan 31 maddeye “Çok Yanlış”, “Yanlış” “Ne Doğru Ne Yanlış”, “Doğru” ve “Çok Doğru” arasında derecelendirme yapılarak cevap vermeleri istenmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması hem öğrenci hem de toplum örnekleminde yapılmış; öğrenci örnekleminde dışında da kullanılabilir olduğu kanıtlanmıştır. Yapılan ilk güvenilirlik çalışmasındaki değerlerinin .63 ile .80 arasında değiştiği görülmektedir (Şenol-Durak, Durak ve Elagöz, 2011). Araştırmanın örneklemindeki Cronbach Alfa değerleri .60 ile .81 arasında değişmektedir.

2.2.4 Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği

Zimmet ve arkadaşları tarafından algılanan sosyal desteğin kaynağının ve ne düzeyde olduğunu gösteren bu ölçekte aile, arkadaş ve özel kişi alt ölçekleri bulunmaktadır(1988). 12 ifadeden ve 7'li Likert tipinde oluşturulmuş bir ölçme aracıdır. Yüksek puanlar algılanan sosyal desteğin fazla olduğunu gösteren ölçeğin Türk versiyonunun Cronbach Güvenilirlik kat sayısı .80 ile .95 arasındadır (Eker, Arkar ve Yıldız, 2001). Ölçek toplam puan ve sosyal destek kaynaklarını belirten 4 puan türü sağlamaktadır. Toplam puan genel algılanan sosyal destek seviyesini gösterir. Aile alt ölçeği aileden algıladığı sosyal destek seviyesini; Arkadaş alt ölçeği, arkadaşlarından algıladığı sosyal destek seviyesini gösterir; Özel kişi, kendisi tarafından özel bir kişi olarak tanımlanan kişiden algıladığı

sosyal destek seviyesini göstermektedir. Ayrıca araştırmanın örneklemindeki Cronbach Alfa değerleri .80 ile .88 arasında değişmektedir. Sonuç olarak, ölçeğin tipinin 3'lü Likert Tipine döndürülmesinin güvenilirlik açısından problem oluşturmadığı ve güvenilirlik değerlerinin rahjlarında büyük değişimin olmadığı görülmüştür.

2.2.5 Beck Depresyon Envanteri

Depresyon belirtilerinin düzeyini ve risk seviyesinin belirlenmesi amacıyla tarafından oluşturulmuş envanterdir(Beck, Rush, Shaw ve Emery, 1979). 4'lü likert tipinde oluşturulan ölçekte, katılımcılardan verilen ifadelere 0 ile 4 arasında derecelendirme yaparak cevap vermeleri istenmektedir. 21 maddeden oluşmaktadır. Toplam depresyon puanı verilen puanların toplanmasıyla belirlenmiş; yüksek puanlar depresyon seviyesinin de yüksek olduğunu göstermektedir. Envanterin orijinal versiyonu birçok depresyon ölçeği ile karşılaştırılıp psikometrik özellikleri belirlenmiştir ve kullanılabilir olduğu ispatlanmıştır(Beck, Steer ve Brown, 1996). Türkçeye adaptasyonu, geçerlik ve güvenilirliği Hisli (1998) tarafından yapılmış ve ilk Cronbach Alfa değeri 0.80 olarak saptanmıştır. Araştırmanın örneklemindeki Cronbach Alfa değerleri de .89 olarak hesaplanmıştır.

2.2.6 Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

Fribog ve arkadaşları tarafından 2005 yılında oluşturulmuştur. Kişilerin psikolojik dayanıklılıkları ve dayanıklılık kaynakları ile ilgili bilgi vermektedir. Oluşturulan bu ölçeğin Türkçe' ye uyarlaması Basim ve Çetin (2010) tarafından yapılmıştır. Ölçek 33 ifadeden oluşmaktadır ve bunlara derecelendirme şeklinde cevaplar istenmektedir. Yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlik ve sosyal kaynaklar alt boyutlarını içermektedir ve bu alt boyutlara göre dayanıklılığın kaynaklarını ve seviyelerini göstermektedir. Orijinal ölçeğin geçerlilik çalışması için doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve altı faktörlü yapı toplam %57'lik varyans analizi açıklanmıştır. Ayırt edici ve örtüşme geçerliliğine ulaşmak için Kişilik Ölçeği ile Sosyal Zekâ Ölçeği kullanılmıştır(Fribog ve ark., 2005). Türkçe adaptasyonunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması hem üniversite hem de toplum örnekleminde yapılmış, Cronbach Alfa değerleri .67 ile .90

arasında değiştiği görülmüştür. Araştırmanın rneklemindeki toplam puan ve alt leklerinin Cronbach Alfa değerleri .63 ile .89 arasında değiştiği görülmüştür. Sonuç olarak, ölçeğin tipinin değiştilmesinin güvenilirlik açısından problem oluşturmadığı ve güvenilirlik değerlerinin rahjlarında büyük değişmenin olmadığı görülmüştür.

2.3 ÇALIşMADA KULLANILAN ÖLÇEKLERİN BETİMLEYİCİ İSTATİSTİKLERİ

Yapılan çalışmadaki ölçüm araçlarının betimleyici özelliklerinin tanımlanması için ortalama, standart sapma, aralık ölçümü(range) ve Cronbach alfa değerleri Belirti Tarama Listesinin alt ölçekleri olan (BTL) ve somatizasyon(SO), obsesif-kompulsif(OK), kişiler arası duyarlılık(KD), depresyon(DE), kayg(KA), fke düşmanlık(OD), fobik kaygı(FK), paranoid(PA), psikotizm(PS), genel belirti puanı(GBI); Başetme Yolları leği(BYÖ) alt ölçekleri olan planlı problem zme(PPC), kendine saklama(KS), sosyal destek arayışı(SSA), kaçınma(K), sorumluluğu kabul etme(SOR), kadercilik(KDR), doğa üstü güçlere inanma(DI); Algılanan ok Yönlü Sosyal Destek leği (ASS) toplam puanı ve alt ölçekleri olan aile(ASSA), arkadaş(ASSÖAR) ve özel kişi(ASS); Beck Depresyon Envanteri(BDE) toplam puanı; Psikolojik Dayanıklılık leği(PD) toplam puanı ve alt ölçekleri olan yapısal stil(YS), gelecek algısı(GA), aile uyumu(AU), kendilik algısı(KA), sosyal yeterlilik(SY), sosyal kaynaklar(SK) için hesaplanmıştır. Yapılan hesaplamaların sonuçları Tablo 3.1.'de belirtilmiştir.

Tablo 2.2: Ölçeklerin Betimleyici İstatistikleri

<i>lekler</i>	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SH</i>	<i>R</i>	<i>Chronbah A.</i>
BTL					
BTL Top.	494	106.34	59.42	4.00	.97
SO	494	15.32	9.55	4.00	.87
OK	494	13.35	7.67	4.00	.82
KD	494	11.69	7.46	4.00	.80
DE	494	17.36	10.83	4.00	.87
KA	494	10.72	7.85	4.00	.86
OD	494	6.66	5.46	4.00	.83
FK	494	4.49	4.45	4.00	.72
PA	494	7.28	4.68	4.00	.68

PS	494	9.52	6.81	4.00	.78
BYÖ					
PPC	494	23.87	3.84	4.00	.81
KS	494	12.52	3.49	4.00	.76
SSA	494	13.58	2.97	4.00	.63
K	494	15.71	3.33	4.00	.60
SOR	494	12.68	2.68	4.00	.61
KDC	494	14.80	3.36	4.00	.68
DI	494	10.21	3.34	4.00	.70
ASSÖ					
ASSÖ Top.	494	26.79	5.82	2.00	.87
ASSÖA	494	10.03	2.44	2.00	.87
ASSÖAR	494	7.92	2.24	2.00	.80
ASSÖÖ	494	8.84	2.89	2.00	.88
BDE					
BDE Top.	494	19.33	11.88	2.00	.89
PDÖ					
PDÖ Top.	494	75.02	10.37	2.00	.85
YS	494	9.19	2.25	2.00	.62
GA	494	9.10	2.91	2.00	.65
AU	494	13.81	2.68	2.00	.63
KE	494	13.90	2.38	2.00	.65
SY	494	13.29	2.49	2.00	.61
SK	494	15.72	2.98	2.00	.65

Not. Belirti Tarama Listesi = BTL Somatizasyon=SO, Obsesif-Kompulsif = OK, Kişiler Arası duyarlılık = KD, Depresyon= DE, Kaygı = KA, Öfke Düşmanlık = OD, Fobik Kaygı = FK, Paranoid = PA, Psikotizm = PS, Top. = Toplam ortalamaları, Başetme Yolları Ölçeği = BYÖ, Planlı Problem Çözme = PPC, Kendine Saklama = KS, Sosyal Destek Arayışı = SSA, Kaçınma = K, Sorumluluğu Kabul Etme = SOR, Kadercilik = KDR, Doğa Üstü Güçlere İnanma = DI, Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği = ASSÖ, Aile = ASSÖA, Arkadaş = ASSÖAR, Özel Kişi = ASSÖÖ, Beck Depresyon Envanteri = BDE, Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği = PDÖ, Yapısal Stil = YS, Gelecek Algısı = GA, Aile Uyumunu = AU, Kendilik Algısı = KA, Sosyal Yeterlilik = SY, Sosyal Kaynaklar = SK.

2.4 PROSEDÜR

Gerekli izinler ilk olarak Gediz Üniversitesi Etik ve Bilimsel Araştırmalar Komitesi'nden alınmış; daha sonra Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü'ne başvurulmuştur. Alınan izinlerin ardından, katılımcılar İzmir Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, İzmir 4 Nolu Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve İzmir Açık Ceza İnfaz Kurumundan seçilmiştir.

Veri toplama sürecinde, gidilen cezaevleri ile koordineli bir çalışma takvimi belirlenmiştir. Bu takvime göre belirlenen gün ve saatlerde, katılımcılarla cezaevlerinde bulunan konferans salonlarında toplanılmıştır. Katılımcılara önce araştırmanın amacı anlatılıp, araştırmaya katılımlarının sonunda herhangi bir ödemenin yapılmayacağı ve araştırmaya gönüllü olarak katılacakları doğrultusunda bilgi verilmiştir. Gönüllü Katılımlarının (EK – 1) onaylanmasından ölçeklerinin yönergeleri hakkında kısa bilgilendirme yapıp anket setlerinin doldurması istenmiştir. Anketlerin doldurulması için yaklaşık 45 dakika süre verilmiştir. Bitirdikten sonra “Katılım Sonrası Bilgi Formu” (EK – 8) verilmiştir.

2.5 PİLOT UYGULAMA

Çalışmanın veri toplama süreci iki kısımdan oluşmaktadır. İlk olarak pilot çalışma yapılarak kullanılan ölçeklerin anlaşılıp doldurulmasında problem yaşanıp yaşanmadığı incelenmiştir. Kullanılan Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği ve Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin anlaşılmasında ve doldurulmasında problemlerin olduğu görülmüştür. Bu ölçeklerin kullanılmasında aşağıda belirtilen değiştirmeler yapılarak 70 katılımcıdan bilgi toplanmıştır. Bu toplana bilgiler analiz edilerek değişme yapılmış ölçeklerin kullanılabilir olduğu görüldükten sonra çalışmaya değiştirilen ölçek formları ile devam edilmiştir.

Çalışmanın pilot uygulamasında katılımcıları eğitim ve okuma seviyelerinin düşüklüğü anlaşılıp ve ilk uygulama sonrasında Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeğinin doldurulmasında yanlışların yapıldığı görülmüştür. Bu sebepten dolayı ölçeği cevaplama formunu 7’li Likert tipinden 3’lü Likert tipine çevirerek; “Katılıyorum” “Bazen Katılıyorum” ve “Katılmıyorum” şeklindeki derecelendirme cevaplardan birini işaretleyerek cevap vermeleri istenmiştir. Bu şekilde alınan cevapların değerlendirilmesinden ölçeğin çalışma için kullanılabilir olduğuna karar verilerek diğer katılımcılardan da bu form üzerinden cevaplar alınmıştır.

Yetişkinler için Dayanıklılık Ölçeğinde de ilk uygulama sonunda katılımcılar tarafından hataların yapılmış olduğu anlaşılıp ve 5’li Likert Tipinde olan bu ölçeğin 3’ lü Likert tipine çevirilmesi uygun görülmüştür. 70 kişi ile

yürütülen pilot çalışma sonucunda ölçeğin bu formunun da kullanılabileceği anlaşılmış ve çalışmanın kalan kısmında bu form ile devam edilmesi kararı verilmiştir.

2.5 DESEN VE İSTATİSTİKSEL ANALİZLER

Elde edilen veriler SPSS'in (Statistical Package for Social Science) 15. Versiyonu kullanılarak analiz edilmiştir. İlk olarak demografik bilgi formundaki değişkenler için betimleyici istatistikler elde edilmiştir. Demografik bilgi formundaki değişkenlerin çalışmadaki ölçüm araçları açısından oluşan farkları inceleyebilmek için bağımsız örneklem T-testi analizi uygulanmıştır. Ayrıca eğitim düzeyi, ceza süresi, suç türü gibi değişkenlerin alt boyutları ile ilgili farkları ayırt edebilmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Çok Faktörlü Varyans Analizi (MANOVA) uygulanmıştır. Bu analizlerden sonra çalışmada kullanılan ölçeklerin bir birleri ile arasındaki korelasyonları incelemek için Pearson Korelasyon Katsayıları hesaplanmıştır. Son olarak, Beck Depresyon Envanteri ve Belirti Tarama Listesinin, Başetme Yolları Ölçeği, Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği, Yetişkinler için Dayanıklılık Ölçeği ve yaş değişkenleri tarafından ne kadar açıklandığına ulaşabilmek için Çoklu Regresyon Analizleri uygulanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1 ÇALIŞMADA KULLANILAN ÖLÇEKLERİN BİRBİRLERİ İLE KORELÂSYONLARI

Kullanılan Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek, Başetme Yolları, Psikolojik Dayanıklılık Ölçekleri ve Belirti Tarama Listesinin birbirleri ile arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak için Pearson Korelâsyon Katsayıları hesaplanmıştır.

Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği ile Belirti Tarama Listesinin Genel puanları ve alt ölçekleri ile yapılan analizde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Sosyal destek toplam puanı ile genel belirti puanı($r = -.30, p < .01$), somatizasyon($r = -.18, p < .01$), obsesif-kompulsif($r = -.23, p < .01$), duyarlılık($r = -.28, p < .01$), depresyon($r = -.30, p < .01$), kaygı($r = -.26, p < .01$), öfke düşmanlık($r = -.30, p < .01$), fobik kaygı($r = -.23, p < .01$), paranoid($r = -.25, p < .01$) ve psikotizm($r = -.30, p < .01$) alt ölçekleri arasında anlamlı ve negatif ilişkiler bulunmuştur. Yani hükümlülerin algıladıkları sosyal desteğin yüksek olması, daha az psikolojik belirti göstereceklerine işaret etmektedir. Ayrıca, algılanan sosyal desteğin Alt Ölçekleri olan Aile, Arkadaş ve Özel İnsan ile Belirti Tarama Listesinin tüm alt ölçekleri arasında da anlamlı ve negatif ilişkiler saptanmıştır. Buradan sonuçla algılanan sosyal desteğin kaynağının fark etmediği ve psikolojik belirtilerin gösterimiyle olumsuz bir ilişki ortaya çıkardığı görülmektedir.

Sosyal destek toplam puanı ile Başetme Yolları Ölçeği arasında yapılan analizde; toplam sosyal destek puanı ile kendine saklama ($r = -.21, p < .01$) alt ölçeği ile anlamlı ve negatif ilişki çıkarken; kaçınma($r = .13, p < .01$) alt ölçeğiyle anlamlı ve pozitif ilişkiler bulunmuştur. Diğer bir değişle hükümlülerin problemlerle baş ederken algıladıkları sosyal desteğin yüksek olması, kendine saklama baş etme stilini daha az kullandığını gösterirken, kaçınma baş etme stilini daha fazla kullandığını göstermektedir. Ayrıca, algılanan sosyal desteğin Alt Ölçekleri olan Aile, Arkadaş ve Özel İnsan ile baş etme stilleri arasında anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Aileden algılanan sosyal destek, kendine saklama baş etme

stili ile negatif yönde ilişki sergilerken, kaçınma ve doğaüstü güçlere inanma ile pozitif yönde ilişki sergilemektedir. Arkadaştan algılana sosyal destek kendine saklama baş etme stilini ile negatif yönde ilişki sergilerken doğaüstü güçlere inanma ile pozitif yönde ilişki sergilemektedir. Özel Kişiden algılanan sosyal destek yine kendine saklama baş etme stilini ile negatif yönde ilişki sergilerken doğaüstü güçlere inanma ile pozitif yönde ilişki sergilemektedir. Yani, Başetme stilleri açısından sosyal desteğin kaynağının sadece aileden olduğunda değişiklik gösterdiğini ve aileden algılanan sosyal desteğe kendine saklama baş etme stilinin daha az kullanıldığını belirtmektedir.

Sosyal destek toplam puanı ile Psikolojik Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği arasında yapılan analizde; sosyal destek toplam puanı ile dayanıklılık toplam puanı($r = .51, p < .01$), yapısal stil($r = .18, p < .01$), gelecek algısı($r = .32, p < .01$), aile uyumu($r = .43, p < .01$), kendilik algısı($r = .23, p < .01$), sosyal yeterlik($r = .33, p < .01$) ve sosyal kaynaklar($r = .59, p < .01$) alt ölçekleri arasında anlamlı ve pozitif ilişkiler bulunmuştur. Yani, algılanan sosyal desteği fazla olan hükümlülerin, psikolojik dayanıklılıklarının da fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca, algılanan sosyal desteğin Alt Ölçekleri olan Aile, Arkadaş ve Özel İnsan ile Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin tüm alt ölçekleri arasında da anlamlı ve pozitif ilişkiler saptanmıştır. Buradan sonuçla algılanan sosyal desteğin kaynağının alt ölçekler arasında herhangi bir değişiklik yaratmadığının ve algıladıkları sosyal desteği fazla olan hükümlülerin psikolojik olarak daha dayanıklı özellikler gösterdiği anlaşılmıştır.

Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ile Belirti Tarama Listesinin Genel puanları ve alt ölçekleri ile yapılan analizde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Dayanıklılık genel puanı ile genel belirti puanı($r = -.45, p < .01$), somatizasyon($r = -.28, p < .01$), obsesif-kompulsif($r = -.35, p < .01$), duyarlılık($r = -.41, p < .01$), depresyon($r = -.41, p < .01$), kaygı($r = -.42, p < .01$), öfke düşmanlık($r = -.42, p < .01$), fobik kaygı($r = -.42, p < .01$), paranoid($r = -.33, p < .01$) ve psikotizm($r = -.43, p < .01$) alt ölçekleri arasında anlamlı ve negatif ilişkiler bulunmuştur. Yani psikolojik dayanıklılık özellikleri yüksek olan hükümlülerin daha az psikolojik belirt gösterdikleri sonucu çıkarılmaktadır. Ayrıca, dayanıklılığın alt ölçekleri olan Yapısal Stil, Gelecek Algısı, Aile Uyumu,

Kendilik Algısı, Sosyal Yeterlik, Sosyal Kaynaklar ile belirti tarama listesinin tüm alt ölçekleri arasında da anlamlı ve negatif ilişkiler saptanmıştır. Buradan sonuçla, hükümlülerin dayanıklılıklarının kaynağının fark etmediği ve dayanıklılık seviyesinin yüksek olmasının daha az belirti gösterimi şeklinde bir ilişkinin ortaya çıktığı görülmüştür.

Dayanıklılık toplam puanı ile Başetme Yolları Ölçeği arasında yapılan analizde; toplam dayanıklılık puanı ile planlı problem çözme ($r = .31, p < .01$), alt ölçeği ile anlamlı ve pozitif ilişki çıkarken; kendine saklama ($r = -.22, p < .01$) ve sorumluluğu kabul etme ($r = -.15, p < .01$) alt ölçeğiyle anlamlı ve negatif ilişkiler bulunmuştur. Diğer bir değişle psikolojik olarak dayanıklı olan hükümlüler problemler baş ederken daha çok planlı problem çözme stilini kullanırken, kendine saklama ve sorumluluğu kabul etme stillerini daha az kullandıkları anlaşılmıştır. Ayrıca, psikolojik dayanıklılık alt ölçekleri ile baş etme stilleri arasında da anlamlı ilişkiler saptanmıştır ve Tablo 3.1’de gösterilmiştir.

Tablo 3.1 Çalışmada Kullanılan Ölçeklerin Birbirleri ile Korelasyonları

Değişkenler	ASSÖT	ASSÖA	ASSÖAR	ASSÖÖ	GSI	SO	OK	KD	DE	KA	OD	FK	PA	PS	PCC	KS	K	SOR	KDC	DI	DTOP	YS	GA	AU	KE	SY	SK
ASSÖT	1	.75**	.69**	.81**	-.30**	-.18**	-.23**	-.28**	-.30**	-.26**	-.30**	-.23**	-.25**	-.30**	.12**	-.21**	.13**	-.08	.04	.15**	.51**	.18**	.32**	.43**	.23**	.33**	.59**
ASSÖA	.75**	1	.33**	.40**	-.23**	-.14**	-.14**	-.20**	-.21**	-.20**	-.27**	-.20**	-.22**	-.22**	.07	-.16**	.12**	-.06	.03	.11*	.48**	.12**	.27**	.55**	.18**	.23**	.55**
ASSÖAR	.69**	.33**	1	.36**	-.25**	-.18**	-.19	-.23**	-.24**	-.21**	-.21**	-.17**	-.21**	-.25**	.05	-.24**	.08	-.07	.02	.13**	.35**	.15**	.21**	.23**	.15**	.27**	.43**
ASSÖÖ	.81**	.40**	.36**	1	-.22**	-.10*	-.19**	-.20**	-.24**	-.19**	-.21**	-.15**	-.16**	-.21**	.13**	-.11*	.10*	-.06	.04	.11**	.33**	.13**	.23**	.19**	.17**	.24**	.38**
GSI	-.30**	-.23**	-.25**	-.22**	1	.80**	.88**	.86**	.90**	.90**	.74**	.75**	.80**	.86**	-.04	.23**	.06	.30**	.12**	.05	-.45**	-.22**	-.37**	-.24**	-.39**	-.35**	-.35**
SO	-.18**	-.14**	-.18**	-.10*	.80**	1	.66**	.60**	.64**	.74**	.50**	.61**	.54**	.63**	-.01	.15**	.10*	.18**	.10*	.09*	-.28**	-.12**	-.21**	-.14**	-.22**	-.23**	-.25**
OK	-.23**	-.14	-.19**	-.19**	.88**	.66**	1	.75**	.78**	.75**	.64**	.61**	.72**	.74**	-.00	.17**	.05	.26**	.07	.00	-.35**	-.20**	-.31**	-.17**	-.33**	-.27**	-.23**
KD	-.28**	-.20**	-.23**	-.20**	.86**	.60**	.75**	1	.78**	.73**	.61**	.63**	.71**	.75**	-.00	.22**	.03	.23**	.11**	.00	-.41**	-.20**	-.32**	-.22**	-.35**	-.31**	-.31**
DE	-.30**	-.21**	-.24**	-.24**	.90**	.64**	.78**	.78**	1	.78**	.60**	.62**	.72**	.74**	-.03	.19**	.05	.33**	.09*	.06	-.41**	-.18**	-.36**	-.19**	-.37**	-.31**	-.32**
KA	-.26**	-.20**	-.21**	-.19**	.90**	.74**	.75**	.73**	.78**	1	.67**	.67**	.66**	.76**	-.05	.22**	.06	.28**	.13**	.09*	-.42**	-.21**	-.35**	-.20**	-.37**	-.35**	-.32**
OD	-.30**	-.27**	-.21**	-.21**	.74**	.50**	.64**	.61**	.60**	.67**	1	.54**	.60**	.62**	-.09	.23**	.00	.21**	.04	-.07	-.42**	-.21**	-.34**	-.28**	-.31**	-.30**	-.34**
FK	-.23**	-.20**	-.17**	-.15**	.75**	.61**	.61**	.63**	.62**	.67**	.54**	1	.56**	.65**	-.10*	.17**	.02	.17**	.10*	.10*	-.42**	-.23**	-.31**	-.25**	-.35**	-.31**	-.32**
PA	-.25**	-.22**	-.21**	-.16**	.80**	.54**	.72**	.71**	.72**	.66**	.60**	.56**	1	.69**	.03	.19**	.06	.18**	.05	-.02	-.33**	-.14**	-.26**	-.24**	-.26**	-.22**	-.26**
PS	-.30**	-.22**	-.25**	-.21**	.86**	.63**	.74**	.75**	.74**	.76**	.62**	.65**	.69**	1	-.06	.22**	.04	.30**	.10*	.04	-.43**	-.25**	-.33**	-.25**	-.39**	-.32**	-.31**
PPC	.12**	.07	.05	.13**	-.04	-.01	-.00	-.00	-.03	-.05	-.09*	-.10*	.03	-.06	1	.15**	.30**	-.01	.25**	.00	.31**	.34**	.25**	.12**	.34**	.21**	.15**
KS	-.21**	-.16**	-.24**	-.11*	.23**	.15**	.17**	.22**	.19**	.22**	.23**	.17**	.19**	.22**	.15**	1	.24**	.21**	.28**	.15**	-.22**	-.08	-.10*	-.14**	-.08	-.22**	-.27**
K	.13**	.12**	.08	.10*	.06	.10*	.05	.03	.05	.06	.00	.02	.06	.04	.30**	.24**	1	.04	.26**	.41**	.08	.06	.10*	.00	.06	.10*	.03
SOR	-.08	-.06	-.07	-.06	.30**	.18**	.26**	.23**	.33**	.28**	.21**	.17**	.18**	.30**	-.07	.21**	.04	1	.26**	.11**	-.15**	-.08	-.17**	-.06	-.16**	-.09*	-.08
KDC	.04	.03	-.02	.04	.12**	.10*	.07	.11**	.09*	.13**	.04	.10*	.05	.10*	.25**	.28**	.26**	.26**	1	.46**	.04	.04	.01	.07	.00	.00	.02
DI	.15**	.11*	.13**	.11**	.05	.09*	.00	.00	.06	.09*	-.07	.10*	-.02	.04	.00	.15**	.41**	.11**	.46**	1	-.01	-.07	.01	.04	-.07	-.06	.04
DTOP	.51**	.48**	.35**	.33**	-.45**	-.28**	-.35**	-.41**	-.41**	-.42**	-.42**	-.42**	-.33**	-.43**	.31**	-.22**	.08	-.15**	.04	-.01	1	.64**	.70**	.68**	.74**	.70**	.78**
YS	.18**	.12**	.15**	.13**	-.22**	-.12**	-.20**	-.20**	-.18**	-.21**	-.21**	-.23**	-.14**	-.25**	.34**	-.08	.06	-.08	.04	-.07	.64**	1	.44**	.28**	.52**	.38**	.32**
GA	.32**	.27**	.21**	.23**	-.37**	-.21**	-.31**	-.32**	-.36**	-.35**	-.34**	-.31**	-.26**	-.33**	.25**	-.10*	.10*	-.17**	.01	.01	.70**	.44**	1	.33**	.54**	.41**	.39**
AU	.43**	.55**	.23**	.19**	-.24**	-.14**	-.17**	-.22**	-.19**	-.20**	-.28**	-.25**	-.24**	-.25**	.12**	-.14**	.00	-.06	.07	.04	.68**	.28**	.33**	1	.33**	.28**	.55**
KE	.23**	.18**	.15**	.17**	-.39**	-.22**	-.33**	-.35**	-.37**	-.37**	-.31**	-.35**	-.26**	-.39**	.34**	-.08	.06	-.16**	.00	-.07	.74**	.52**	.54**	.33**	1	.43**	.42**
SY	.33**	.23**	.27**	.24**	-.35**	-.23**	-.27**	-.31**	-.31**	-.35**	-.30**	-.31**	-.22**	-.32**	.21**	-.22**	.10*	-.09*	.00	-.06	.70**	.38**	.41**	.28**	.43**	1	.48**
SK	.59**	.55**	.43**	.38**	-.35**	-.25**	-.23**	-.31**	-.32**	-.32**	-.34**	-.32**	-.26**	-.31**	.15**	-.27**	.03	-.08	.02	.04	.78**	.32**	.39**	.55**	.42**	.48**	1

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$, Genel Semptom İndeksi= GSI, Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği Toplam= ASSÖT, Aile = ASSÖA, Arkadaş = ASSÖAR, Özel Kişi = ASSÖÖ Somatizasyon=SO, Obsesif-Kompulsif = OK, Kişiler Arası duyarlılık = KD, Depresyon= DE, Kaygı = KA, Öfke Düşmanlık = OD, Fobik Kaygı = FK, Paranoid = PA, Psikotizm = PS, Planlı Problem Çözme = PPC, Kendine Saklama = KS, Kaçınma = K, Sorumluluğu Kabul Etme = SOR, Kadercilik = KDR, Doğa Üstü Güçlere İnanma = DI, Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Toplam Puanı = DTOP, Yapısal Stil = YS, Gelecek Algısı = GA, Aile Uyumu = AU, Kendilik Algısı = KA, Sosyal Yeterlilik = SY, Sosyal Kaynaklar = SK

3.2 ÇALIŞMADA KULLANILAN DEĞİŞKENLERİN ÖLÇEKLERE GÖRE FARKLILIKLARI

Hem demografik hem de suç değişkenlerinin çalışmada kullanılan ölçeklere (örneğin; Belirti Tarama Listesi, Başetme Yolları Ölçeği, Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği, Beck Depresyon Envanteri, Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği) göre farklılaşmalarını incelemek için bağımsız örneklem t testi ve varyans analizi(ANOVA) uygulanmıştır. Tablo 3.2.' de demografik değişkenler ve alt düzeyleri gösterilmiştir. Analiz sonuçlarının sadece istatistiksel olarak anlamlı olanları belirtilmiştir.

3.2.1 Cinsiyet Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Değerlendirilmesi

Cinsiyet değişkeninin Belirti Tarama Listesi, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Başetme Yolları Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği açısından incelenmesi yapılmıştır ve sonuçlar aşağıda detaylandırılmıştır.

3.2.1.1 Cinsiyet Değişkeninin Belirti Tarama Listesi Açısından Farklılıkları

Cinsiyet değişkeninin Belirti Tarama Listesine göre farklılıklarını incelemek için bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Genel belirti toplam puanında cinsiyet açısından anlamlı bir fark çıkmazken; somatizasyon, obsesif-kompulsif ve öfke-düşmanlık alt ölçeklerinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık çıkmıştır ($t(492) = 1.59, p > .05$).

Tablo 3.2: Cinsiyet Değişkeninin Psikolojik Belirti Listesi Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi

	Kadın		Erkek		<i>t</i> (492)
	<i>Ort.</i>	<i>Ss</i>	<i>Ort.</i>	<i>Ss</i>	
Belirti Tarama Listesi					
Somatizasyon	1.48	0.81	1.23	0.78	2.78**
Obsesif-Kompulsif	1.19	0.69	1.36	0.77	-2.06*
Öfke-Düşmanlık	0.90	0.75	1.15	0.84	-2.37**

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$

Somatizasyon alt ölçeğinde kadınların (*Ort.* =1.48, *Ss* = 0.81) erkeklere (*Ort.* = 1.23, *Ss* = 0.78; $t(492) = 2.78, p < .01$) göre daha çok somatizasyon belirtisi

gösterdiği görülmüştür. Obsesif-Kompulsif alt ölçeğinde erkeklerin (*Ort.* = 1.36, *Ss* = 0.77) kadın hükümlülere (*Ort.* = 1.19, *Ss* = 0.69; $t(492) = -1.92, p < .05$) göre daha çok belirti gösterdiği bulunmuştur. Öfke-Düşmanlık alt ölçeği incelendiğinde ise yine erkek hükümlülerin (*Ort.* = 1.15, *sh* = 0.84) kadın hükümlülere göre (*Ort.* = 0.90, *sh* = 0.75; $t(146.83) = -2.63, p < .01$) daha çok belirti gösterdiği saptanmıştır.

3.2.1.2 Cinsiyet Değişkeninin Başetme Yolları Ölçeği Açısından Farklılıkları

Cinsiyet değişkeninin Başetme Yolları Ölçeğine göre farklılıklarını bulabilmek için bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda sadece kaçınarak baş etme düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(492) = 1.65, p > .05$).

Tablo 3.3: Cinsiyet Değişkeninin Başetme Yolları Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi

	Kadın		Erkek		<i>t</i> (492)
	<i>Ort.</i>	<i>Ss</i>	<i>Ort.</i>	<i>Ss</i>	
Basetme Yolları Ölçeği Kaçınma	3.28	0.70	3.11	0.65	2.13*

Not. * $p < .05$

Kaçınma baş etme stilini, kadınların (*Ort.* = 3.28, *Ss* = 0.70) erkeklere göre (*Ort.* = 3.11, *Ss* = 0.65; $t(492) = 2.13, p < .05$) daha fazla kullandıkları görülmüştür.

3.2.1.3 Cinsiyet Değişkeninin Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Açısından Farklılıkları

Cinsiyet değişkeninin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğine göre farklılıklarını bulabilmek için bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Genel dayanıklılık puanında cinsiyet açısından anlamlı bir fark çıkmazken; yapısal stil, gelecek algısı ve kendilik algısı alt ölçeklerinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık çıkmıştır ($t(492) = 1.04, p > .05$).

Tablo 3.4: Cinsiyet Değişkeninin Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi

	Kadın		Erkek		<i>t</i> (492)
	<i>Ort.</i>	<i>Ss</i>	<i>Ort.</i>	<i>Ss</i>	

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği					
Yapısal Stil	2.38	0.37	2.27	0.44	2.36*
Gelecek Algısı	2.39	0.52	2.24	0.54	2.33*
Kendilik Algısı	2.39	0.38	2.29	0.40	2.14*

Not. * $p < .05$

Yapısal stil alt ölçeğinde kadın hükümlülerin ($Ort. = 2.38, Ss = 0.37$) erkek hükümlülere göre daha ($Ort. = 2.27, Ss = 0.44; t(146.58) = 2.36, p < .05$) yüksek puanlar elde ettiği görülürken; Gelecek Algısı alt ölçeğinde kadın hükümlülerin ($m = 2.39, Ss = 0.52$) erkek hükümlülere göre daha ($Ort. = 2.24, Ss = 0.54; t(492) = 2.33, p < .05$) yüksek puanlar elde ettiği görülmektedir. Kendilik Algısı alt ölçeğinde de kadın hükümlülerin ($Ort. = 2.39, Ss = 0.38$) erkek hükümlülere göre daha ($Ort. = 2.29, Ss = 0.40; t(492) = 2.14, p < .05$) yüksek puanlar elde ettiği görülmektedir.

3.2.2 Medeni Durum Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Değerlendirilmesi

Medeni durum değişkeninin Belirti Tarama Listesi, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Başetme Yolları Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği açısından incelenmesi yapılmış ve sonuçlar aşağıda detaylandırılmıştır.

3.2.2.1 Medeni Durum Değişkeninin Başetme Yolları Ölçeği Açısından Değerlendirilmesi

Medeni durum değişkeninin Başetme Yolları Ölçeğine göre farklılıklarını bulabilmek için bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda sadece problem çözme baş etme düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(383) = 1.43, p > .05$).

Tablo 3.5: Medeni Durum Değişkeninin Başetme Yolları Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi

	Evli		Bekar		$t(383)$
	Ort.	Ss	Ort.	Ss	
Basetme Yolları Ölçeği					
Problem Çözme	4.01	0.61	3.87	0.72	2.03*

Not. * $p < .05$

Problem çözme baş etme stilini, evli hükümlülerin ($Ort. = 4.01, Ss = 0.61$) bekâr hükümlülere göre ($Ort. = 3.87, Ss = 0.72; t(383) = 2.03, p < .05$) daha fazla kullandıkları görülmüştür.

3.2.2.2 Medeni Durum Değişkeninin Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği Açısından Değerlendirilmesi

Medeni durum değişkeninin Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeğine göre farklılıklarını incelemek için bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda toplam puan, aile ve özel kişi alt ölçeklerinde medeni duruma göre anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(383) = 0.89, p > .05$).

Tablo 3.6: Medeni Durum Değişkeninin Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi

	Evli		Bekar		$t(383)$
	$Ort.$	Ss	$Ort.$	Ss	
Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği					
Toplam	2.33	0.42	2.17	0.48	3.42**
Aile	2.61	0.52	2.45	0.61	2.76**
Özel Kişi	2.41	0.64	2.05	0.73	5.12**

Not. ** $p < .01$

Algılanan çok yönlü sosyal destek ölçeği genel puanı için yapılan analizde evli hükümlülerin ($Ort. = 2.33, Ss = 0.42$) bekar hükümlülere ($Ort. = 2.17, Ss = 0.48; t(383) = 3.42, p < .01$) göre daha çok sosyal destek aldıkları saptanmıştır. Ölçeğin aile alt düzeyi için yapılan analizde evli ($Ort. = 2.61, Ss = 0.52$) hükümlülerin bekar hükümlülere ($Ort. = 2.45, Ss = 0.61; t(383) = 2.76, p < .01$) göre ailesinden daha çok sosyal destek algıladıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca, ölçeğin özel kişiden algılanan sosyal destek alt boyutunda da evli hükümlülerin ($Ort. = 2.41, Ss = 0.64$) bekar hükümlülere ($Ort. = 2.05, Ss = 0.73; t(383) = 5.12, p < .01$) göre kendileri için özel olan kişiden daha çok sosyal destek algıladıkları saptanmıştır.

3.2.2.3 Medeni Durum Değişkeninin Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Açısından Değerlendirilmesi

Medeni durum değişkeninin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğine göre farklılıklarını bulabilmek için bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda toplam puan, yapısal stil, aile uyumu, sosyal yeterlik ve sosyal

kaynaklar alt ölçeklerinde medeni duruma göre anlamlı bir fark bulunmuştur($t(383) = 1.69, p > .05$).

Tablo 3.7: Medeni Durum Değişkeninin Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi

	Evli		Bekar		<i>t</i> (383)
	<i>Ort.</i>	<i>Ss</i>	<i>Ort.</i>	<i>Ss</i>	
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği					
Toplam Puan	2.32	0.30	2.21	0.31	3.43**
Yapısal Stil	2.33	0.44	2.23	0.43	2.32*
Aile Uyumu	2.39	0.40	2.24	0.45	3.45**
Sosyal Yeterlik	2.25	0.41	2.15	0.40	2.32*
Sosyal Kaynaklar	2.30	0.40	2.17	0.42	3.22**

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin toplam dayanıklılık puan ortalamasının evli hükümlülerde ($Ort. = 2.32, Ss = 0.30$) bekar hükümlülere göre ($Ort. = 2.21, Ss = 0.31; t(383) = 3.43, p < .01$) daha yüksek olduğu görülmüştür. Diğer bir değişle evli olanların daha dayanıklı özellikler gösterdiği saptanmıştır. Ek olarak, ölçeğin yapısal stil alt ölçeğine göre evli olan hükümlülerin ($Ort. = 2.33, Ss = 0.44$) puanlarının bekar hükümlülere göre ($Ort. = 2.23, Ss = 0.43; t(383) = 2.32, p < .05$) daha yüksek olduğu görülmüştür. Aile uyumu alt ölçeği incelendiğinde evli olan hükümlülerin ($Ort. = 2.39, Ss = 0.40$) bekar olan hükümlülere ($Ort. = 2.24, Ss = 0.45; t(383) = 3.45, p < .00$) göre daha yüksek puanlar aldığı belirlenmiştir. Sosyal yeterlik alt ölçeği analiz edildiğinde evli hükümlülerin ($Ort. = 2.25, Ss = 0.41$) bekar hükümlülere göre ($Ort. = 2.15, Ss = 0.40; t(383) = 3.32, p < .05$) daha yüksek puanlar aldığı belirlenmiştir. Sosyal kaynaklar alt ölçeği incelendiğinde de evli hükümlülerin ($Ort. = 2.30, Ss = 0.40$) bekar hükümlülere göre ($Ort. = 2.17, Ss = 0.42; t(383) = 3.22, p < .01$) daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür.

3.2.3 Cezaevi Türü Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Değerlendirilmesi

Cezaevi Türü değişkeninin Belirti Tarama Listesi, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Başetme Yolları Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği açısından incelenmesi yapılmıştır. İlk olarak Varyans analizi uygulanarak Kadın Kapalı Cezaevi, Erkek Kapalı Cezaevi ve Erkek Açık Cezaevi boyutlarında incelemeler yapılmıştır. Bu analize göre Belirti

Tarama Listesi Toplam Puan [$F(2,491)= 3.37, p<.05, \eta_p^2 = .01$; ($Ort.açık= 1.08, S_{Saçık}= 0.65$), $Ort.kapalı=1.25, S_{Sakaplı}= 0.67$], Somatizasyon [$F(2,491)= 5.82, p<.05, \eta_p^2 = .02$; ($Ort.açık= 1.13, S_{Saçık}= 0.79$), $Ort.kadın=1.48, S_{Skadın}= 0.81$], Obsesif-Kompulsif [$F(2,491)= 3.91, p<.05, \eta_p^2 = .01$; ($Ort.kapalı= 1.42, S_{Skapalı}= 0.79$), $Ort.kadın=1.19, S_{Skadın}= 0.69$], Kaygı [$F(2,491)= 4.21, p<.05, \eta_p^2 = .01$; ($Ort.açık= 0.92, S_{Saçık}= 0.73$), $Ort.kadın=1.19, S_{Skadın}= 0.82$) ve ($Ort.açık= 0.92, S_{Saçık}= 0.73$), $Ort.kapalı=1.11, S_{Sakaplı}= 0.78$], Öfke-Düşmanlık [$F(2,491)= 9.88, p<.05, \eta_p^2 = .03$; ($Ort.açık= 0.95, S_{Saçık}= 0.81$), ($Ort.kapalı=1.27, S_{Skapalı}= 0.97$) ve ($Ort.kadın= 0.90, S_{Skadın}= 0.78$), $Ort.kapalı=1.27, S_{Skapalı}= 0.97$)] olarak bulunmuştur. Beck Depresyon Envanterine göre yapılan analizde [$F(2,490)= 10.41, p<.01, \eta_p^2 = .04$; ($Ort.açık= 0.75, S_{Saçık}= 0.54$), ($Ort.kapalı=1.00, S_{Skapalı}= 0.56$) ve ($Ort.kadın= 0.96, S_{Skadın}= 0.54$), ($Ort.açık=0.75, S_{Saçık}= 0.54$)] anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Dayanıklılık düzeylerine göre yapılan analizlerde ise; Dayanıklılık Toplam Puan [$F(2,491)= 4.42, p<.05, \eta_p^2 = .01$; ($Ort.açık= 2.31, S_{Saçık}= 0.32$), ($Ort.kapalı=2.23, S_{Skapalı}= 0.31$)], yapısal stil alt boyutunda [$F(2,491)= 3.74, p<.05, \eta_p^2 = .01$; ($Ort.kadın= 2.38, S_{Skadın}= 0.37$), ($Ort.kapalı=2.25, S_{Skapalı}= 0.43$)], Kendilik Algısı alt boyutunda [$F(2,491)= 4.99, p<.01, \eta_p^2 = .02$; ($Ort.kadın= 2.39, S_{Skadın}= 0.38$), ($Ort.kapalı=2.26, S_{Skapalı}= 0.39$)], Sosyal Yeterlik alt boyutunda [$F(2,491)= 3.38, p<.05, \eta_p^2 = .01$; ($Ort.açık= 2.26, S_{Saçık}= 0.39$), ($Ort.kapalı=2.16, S_{Skapalı}= 0.42$)] şeklinde anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Kuramsal çerçeve içerisinde düşünüldüğünde bu sonuçların doğru bilgiler saptadığı görülmektedir. Fakat pratik olarak baktığımız cezaevleri türleri arasında bir çok farklılıkların olduğu ve bunların etkilerinin azımsanamayacak derecede olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple ANOVA ile sağlanan sonuçların doğru bilgileri vermeyeceği kanısına varılmıştır. Bu sebeple pratik alandaki sonuçları daha iyi yansıttığı için bağımsız gruplar t testi ile analizler tekrar gerçekleştirilmiş ve sonuçlar aşağıda detaylandırılmıştır. Kadın Kapalı ile Erkek Kapalı Cezaevleri arasında yapılan karşılaştırmalar anlam bakımından benzer olarak görünse de nicel olarak birbirlerinden farklı oldukları görülmektedir.

3.2.3.1 Cezaevi Türü (Kadın Kapalı-Erkek Kapalı) Değişkeninin Belirti Tarama Listesi Açısından Değerlendirilmesi

Cezaevi türü değişkeninin Belirti Tarama Listesine göre farklılıklarını bulabilmek için bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Analizler Kadın Kapalı Cezaevi-Erkek Kapalı Cezaevi arasında yapılmış ve somatizasyon, obsesif-kompulsif ve öfke-düşmanlık alt ölçekleri arasında anlamlı farklar bulunmuştur.

Tablo 3.8: Cezaevi Türü Değişkeninin Belirti Tarama Listesi Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi

	Kadın Kapalı C.		Erkek Kapalı C.		t(383)
	Ort.	Ss	Ort.	Ss	
Belirti Tarama Listesi					
Somatizasyon	1.48	0.81	1.29	0.77	-2.04*
Obsesif-Kompulsif	1.19	0.69	1.42	0.79	2.43*
Öfke-Düşmanlık	0.90	0.78	1.27	0.97	3.24**

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$

Somatizasyon alt ölçeği açısından incelendiğinde kadın kapalı cezaevindeki hükümlülerin ($Ort. = 1.48$, $Ss = 0.81$) erkek kapalı cezaevindeki hükümlülere ($Ort. = 1.29$, $Ss = 0.77$; $t(383) = -2.04$, $p < .05$) göre daha yüksek puanlar aldığı görülmektedir. Buradan sonuçla kadın hükümlülerin daha fazla somatizasyon belirtisi gösterdiği söylenilebilmektedir. Ayrıca, Obsesif-Kompulsif alt ölçeği açısından incelendiğinde erkek kapalı cezaevindeki hükümlülerin ($Ort. = 1.42$, $Ss = 0.79$) kadın kapalı cezaevinde olan hükümlülere ($m = 1.19$, $Ss = 0.69$; $t(383) = 2.43$, $p < .05$) göre daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Öfke-Düşmanlık alt ölçeğinin kadın kapalı ve erkek kapalı cezaevi açısından incelendiğinde erkek hükümlülerin ($Ort. = 1.27$, $Ss = 0.97$) kadın hükümlülere ($Ort. = 0.90$, $Ss = 0.78$; $t(383) = 3.24$, $p < .01$) göre daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür.

3.2.3.2 Cezaevi Türü (Kadın Kapalı – Erkek Kapalı) Değişkeninin Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Açısından Değerlendirilmesi

Cezaevi türü değişkeninin düzeyleri arasında Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğine göre farklılıklarını bulabilmek için bağımsız örneklem t-

testi uygulanmıştır. Toplam Puan, Yapısal Stil, Gelecek Algısı ve Kendilik Algısı alt ölçekleri açısından anlamlı farklar bulunmuştur.

Tablo 3.9: Cezaevi Türü Değişkeninin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi

	Kadın Kapalı C.		Erkek Kapalı C.		t(338)
	Ort.	Ss	Ort.	Ss	
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği					
Toplam Puan	2.32	0.29	2.23	0.31	-2.37*
Yapısal Stil	2.38	0.37	2.25	0.43	-2.64**
Gelecek Algısı	2.39	0.52	2.23	0.53	-2.43*
Kendilik Algısı	2.39	0.38	2.26	0.39	-2.81**

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$

Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Toplam Puan ortalaması açısından cezaevi türü değişkeni incelendiğinde kadın kapalı cezaevinde kalan hükümlülerin ($Ort. = 2.32, Ss = 0.29$) erkek kapalı cezaevinde kalan hükümlülere göre ($Ort. = 2.23, sh = 0.31; t(338) = -2.37, p < .05$) daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Yani, kadın kapalı cezaevinde kalan hükümlülerin psikolojik olarak daha dayanıklı özellikler gösterdiği anlaşılmıştır. Yapısal Stil alt ölçeği açısından cezaevi türü değişkeni incelendiğinde kadın kapalı cezaevinde kalan hükümlülerin ($Ort. = 2.38, sh = 0.37$) erkek kapalı cezaevinde kalan hükümlülere göre ($Ort. = 2.25, sh = 0.43; t(338) = -2.64, p < .01$) daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Gelecek Algısı alt ölçeği açısından cezaevi türü değişkenine göre incelendiğinde de kadın kapalı cezaevinde kalan hükümlülerin ($Ort. = 2.39, Ss = 0.53$) erkek kapalı cezaevinde kalan hükümlülere göre ($Ort. = 2.23, Ss = 0.53; t(338) = -2.43, p < .05$) daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Kendilik Algısı alt ölçeği açısından cezaevi türü değişkenine göre incelendiğinde kadın kapalı cezaevinde kalan hükümlülerin ($Ort. = 2.39, Ss = 0.38$) erkek kapalı cezaevinde kalan hükümlülere göre ($Ort. = 2.26, Ss = 0.39; t(338) = -2.81, p < .01$) daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür.

3.2.3.3 Cezaevi Türü (Erkek Kapalı – Erkek Açık) Değişkeninin Belirti Tarama Listesi Açısından Değerlendirilmesi

Cezaevi türü değişkeninin Belirti Tarama Listesine göre farklılıklarını bulabilmek için bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Analizler Erkek Açık Cezaevi-Erkek Kapalı Cezaevi arasında yapılmış ve genel puan, somatizasyon,

obsesif-kompulsif, depresyon, kaygı, öfke-düşmanlık ve paranoid alt ölçekleri arasında anlamlı farklar bulunmuştur($t(403) = 1.81, p > .05$).

Tablo 3.10: Cezaevi Türü Değişkeninin Belirti Tarama Listesi Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi

	Erkek Açık C.		Erkek Kapalı C.		<i>t</i> (403)
	<i>Ort.</i>	<i>Ss</i>	<i>Ort.</i>	<i>Ss</i>	
Belirti Tarama Listesi					
Toplam Puan	1.08	0.65	1.25	0.67	2.55*
Somatizasyon	1.13	0.79	1.29	0.77	1.95*
Obsesif-Kompulsif	1.24	0.73	1.35	0.79	1.98*
Depresyon	1.20	0.80	1.41	0.86	2.43*
Kaygı	0.92	0.73	1.11	0.78	2.45*
Öfke-Düşmanlık	0.95	0.81	1.27	0.97	3.38**
Paranoid	1.11	0.77	1.27	0.79	2.08*

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$

Genel Belirti puanı açısından incelendiğinde erkek kapalı cezaevindeki hükümlülerin ($Ort. = 1.25, Ss = 0.67$) erkek açık cezaevindeki hükümlülere ($Ort. = 1.08, Ss = 0.67; t(403) = 2.55, p < .05$) göre daha yüksek puanlar aldığı görülmektedir. Somatizasyon alt ölçeği açısından incelendiğinde erkek kapalı cezaevindeki hükümlülerin ($Ort. = 1.29, Ss = 0.77$) erkek açık cezaevindeki hükümlülere ($Ort. = 1.13, Ss = 0.79; t(403) = 1.95, p < .05$) göre daha yüksek puanlar aldığı görülmektedir. Obsesif-Kompulsif alt ölçeği açısından incelendiğinde de erkek kapalı cezaevindeki hükümlülerin ($Ort. = 1.35, Ss = 0.79$) erkek açık cezaevinde olan hükümlülere ($Ort. = 1.24, Ss = 0.73; t(403) = 1.98, p < .05$) göre daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Depresyon alt ölçeği açısından incelendiğinde erkek kapalı cezaevindeki hükümlülerin ($Ort. = 1.41, Ss = 0.86$) Erkek Açık Cezaevinde olan hükümlülere ($Ort. = 1.20, Ss = 0.80; t(403) = 2.43, p < .05$) göre daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Kaygı alt ölçeği açısından incelendiğinde erkek kapalı cezaevindeki hükümlülerin ($Ort. = 1.11, Ss = 0.78$) Erkek Açık Cezaevinde olan hükümlülere ($Ort. = 0.92, Ss = 0.73; t(403) = 2.45, p < .05$) göre daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Öfke-Düşmanlık alt ölçeği Erkek Açık ve Erkek Kapalı Cezaevi açısından incelendiğinde erkek hükümlülerin ($Ort. = 1.27, Ss = 0.97$) kadın hükümlülere ($Ort. = 0.95, Ss = 0.81; t(403) = 3.38, p < .01$) göre daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Paranoid alt ölçeği Erkek Açık ve Erkek Kapalı Cezaevi açısından incelendiğinde kapalı cezaevinde kalan hükümlülerin ($Ort. = 1.27, Ss = 0.79$) açık cezaevinde kalan hükümlülere ($Ort. =$

1.11, $S_s = 0.77$; $t(403) = 2.08$, $p < .05$) göre daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür.

3.2.3.4 Cezaevi Türü Değişkeninin Beck Depresyon Envanteri Açısından Değerlendirilmesi

Cezaevi türü değişkeninin Beck Depresyon Envanterine göre farklılıklarını bulabilmek için bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Analizler Erkek Açık Cezaevi-Erkek Kapalı Cezaevi arasında yapılmış ve anlamlı farklılık bulunmuştur. Kapalı cezaevinde kalan erkek hükümlülerin ($Ort. = 1.00$, $S_s = 0.56$) açık cezaevinde kalanlara ($Ort. = 0.75$, $S_s = 0.54$; $t(402) = 4.48$, $p < .01$) göre depresyon seviyelerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 3.11: Cezaevi Türü Değişkeninin Beck Depresyon Envanteri Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi

	Erkek Açık C.		Erkek Kapalı C.		$t(402)$
	Ort.	S_s	Ort.	S_s	
Beck Depresyon Envanteri					
Toplam Puan	0.75	0.54	1.00	0.56	4.48**

Not. ** $p < .01$

3.2.3.5 Cezaevi Türü (Erkek Açık – Erkek Kapalı) Değişkeninin Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Açısından Değerlendirilmesi

Cezaevi Türü değişkeninin Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğine göre farklılıklarını bulabilmek için bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda toplam puan, kendilik algısı, sosyal yeterlik ve sosyal kaynaklar alt ölçeklerinde cezaevi türüne göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t(403) = -1.01$, $p > .05$).

Tablo 3.12: Cezaevi Türü Değişkeninin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi

	Erkek Açık C.		Erkek Kapalı C.		$t(403)$
	Ort.	S_s	Ort.	S_s	
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği					
Toplam Puan	2.31	0.32	2.23	0.31	-2.44*
Kendilik Algısı	2.35	0.40	2.26	0.39	-2.29*
Sosyal Yeterlik	2.26	0.39	2.16	0.42	-2.35*
Sosyal Kaynaklar	2.31	0.41	2.20	0.43	-2.50*

Not. * $p < .05$

Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin toplam puan ortalaması cezaevi türü değişkenine göre incelendiğinde açık cezaevinde kalan erkek hükümlülerin ($Ort. = 2.31, Ss = 0.31$) kapalı cezaevinde kalan erkek hükümlülere göre ($Ort. = 2.23, Ss = 0.31; t(403) = -2.44, p < .05$) daha yüksek olduğu görülmüştür. Yani, açık cezaevinde kalan hükümlülerin psikolojik olarak daha dayanıklı özellikler gösterdiği anlaşılmıştır. Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin kendilik algısı alt ölçeği, cezaevi türü değişkenine göre incelendiğinde açık cezaevinde kalan erkek hükümlülerin ($Ort. = 2.35, Ss = 0.40$) kapalı cezaevinde kalan erkek hükümlülere göre ($Ort. = 2.26, Ss = 0.39; t(403) = -2.29, p < .05$) daha yüksek puanlar elde ettiği görülmüştür. Sosyal yeterlik alt ölçeği, cezaevi türüne göre incelendiğinde açık cezaevinde kalan erkek hükümlülerin ($Ort. = 2.26, Ss = 0.39$) kapalı cezaevinde kalan erkek hükümlülere göre ($Ort. = 2.16, Ss = 0.42; t(403) = -2.35, p < .05$) daha yüksek puanlar elde ettiği görülmüştür. Sosyal kaynaklar alt ölçeği, cezaevi türüne göre incelendiğinde açık cezaevinde kalan erkek hükümlülerin ($Ort. = 2.31, Ss = 0.41$) kapalı cezaevinde kalan erkek hükümlülere göre ($Ort. = 2.20, Ss = 0.43; t(403) = -2.50, p < .05$) daha yüksek puanlar elde ettiği görülmüştür.

3.2.4 Eğitim Düzeyi Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Değerlendirilmesi

Eğitim düzeyi değişkeninin Belirti Tarama Listesi, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Başatme Yolları Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği açısından incelenmesi yapılmış ve sonuçlar aşağıda detaylandırılmıştır.

3.2.4.1 Eğitim Düzeyi Değişkeninin Belirti Tarama Listesi Açısından Değerlendirilmesi

Eğitim türü değişkeninin Belirti Tarama Listesine göre farklılıklarını inceleyebilmek amacıyla Genel Belirti puanı ile Tek Yönlü ANOVA ve diğer alt ölçekler için Çok Faktörlü Varyans Analizi (MANOVA) uygulanmıştır. Analiz sonucunda Genel Belirti puanı ($F(3,488) = 2.65, p < .05$), Somatizasyon ($F(3,488) = 2.99, p < .05$) ve Fobik Kaygı ($F(3,488) = 5.85, p < .01$) alt ölçeklerinin dışında önemli bir farkın olmadığı; ayrıca eğitim düzeyleri arasındaki anlamlı farkları saptamak için Bonferroni Post Hoc analizi de uygulanmıştır.

Tablo 3.13/A: Eğitim Türü Değişkeninin Psikolojik Belirti Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin MANOVA Bulguları

	Wilks' Lambda	F	p	SD	η_p^2
Eğitim Türü	.875	3.65	0.00	3, 488	.04

Tablo 3.13/B: Eğitim Türü Değişkeninin Psikolojik Belirti Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Varyans Analizi

	SD	F	p	η_p^2
PBL Genel Puan	3, 488	2.65*	0.04	.01
PBL Somatizasyon	3, 488	2.99*	0.03	.02
PBL Fobik Kaygı	3, 488	5.85**	0.00	.03

Not. PBL = Psikolojik Belirti Listesi.

Bonferroni Posy Hoc Analizine göre;

Fobik Kaygı alt ölçeği açısından;

- Okur yazar (*Ort.* = 0.89, *Ss* = 0.72) ve lise düzeyi (*Ort.* = 0.50, *Ss* = 0.53) arasında,

3.2.4.2 Eğitim Düzeyi Değişkeninin Başetme Yolları Ölçeği Açısından Değerlendirilmesi

Eğitim türü değişkeninin Başetme Yolları Ölçeğinde bulunan 6 alt ölçeğe göre farklılıklarını inceleyebilmek amacıyla Çok Faktörlü Varyans Analizi (MANOVA) uygulanmıştır. Analiz sonucunda Problem Çözme ($F(3,488) = 3.25$, $p < .05$), Sorumluluğu kabul etme ($F(3,488) = 3.54$, $p < .01$), Kadercilik ($F(3,488) = 4.40$, $p < .01$) ve Doğa Üstü Güçlere İnanma ($F(3,488) = 10.70$, $p < .01$) alt ölçeklerinin dışında fakların olmadığı görülmüştür. Farkların hangi eğitim düzeylerinden olduğunu saptamak için Bonferroni Post Hoc analizi uygulanmıştır.

Tablo 3.14/A: Eğitim Türü Değişkeninin Başetme Yolları Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin MANOVA Bulguları

	Wilks' Lambda	F	p	SD	η_p^2
Eğitim Türü	.875	3.65	0.00	3, 488	.04

Tablo 3.14/B: Eğitim Türü Değişkeninin Başetme Yolları Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Varyans Analizi

	SS	F	p	η_p^2
PPC	3,488	3.25	0.02	.02
SKE	3,488	3.54	0.01	.02
KDR	3,488	4.40	0.00	.02
DI	3,488	10.70	0.00	.06

Not. Başetme Yolları Ölçeği BYÖ = BYÖ, Planlı Problem Çözme = PPC, Sorumluluğu Kabul Etme = SOR, Kadercilik = KDR, Doğa Üstü Güçlere İnanma = DI.

Bonferroni Post Hoc Analizine göre;

Problem Çözme Alt Ölçeği açısından;

- Okur yazar ($Ort. = 3.81$, $Ss = 0.67$) ile üniversite ve üstü ($Ort. = 4.20$, $Ss = 0.50$) eğitim düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Sorumluluğu Kabul Etme alt ölçeği açısından;

- İlköğretim ($Ort. = 2.99$, $sh = 0.67$) eğitim düzeyi ile üniversite ve üstü ($Ort. = 2.62$, $sh = 0.62$) eğitim düzeyi arasından anlamlı farklar bulunmuştur.

Kadercilik alt ölçeği açısından;

- Okur yazar ($Ort. = 3.87$, $Ss = 0.72$) eğitim düzeyi ile üniversite ve üstü eğitim düzeyi ($Ort. = 3.30$, $Ss = 0.80$) arasında,
- İlköğretim eğitim düzeyi ($Ort. = 3.76$, $sh = 0.82$) ile üniversite ve üstü eğitim düzeyi ($Ort. = 3.30$, $Ss = 0.80$) arasında anlamlı farklar bulunmuştur.

Doğa Üstü Güçlere İnanma alt ölçeği açısından;

- Okur yazar eğitim düzeyi ($Ort. = 2.99$, $Ss = 0.80$) ile ilköğretim ($Ort. = 2.60$, $sh = 0.83$) eğitim düzeyi arasında,
- Okur yazar eğitim düzeyi ($Ort. = 2.99$, $Ss = 0.80$) ile lise ($Ort. = 2.33$, $sh = 0.79$) eğitim düzeyi arasında,
- Okur yazar eğitim düzeyi ($Ort. = 2.99$, $Ss = 0.80$) ile ve üniversite ve üstü eğitim düzeyi ($Ort. = 2.28$, $Ss = 0.71$) arasında anlamlı farklar bulunmuştur.

- İlköğretim eğitim düzeyi ($Ort.= 2.60$, $Ss = 0.83$) ile lise eğitim düzeyi ($Ort. = 2.33$, $Ss = 0.79$) arasında anlamlı farkların olduğu saptanmıştır.

Yani, Problem Odaklı Baş Etme Stilini daha çok yüksek eğitim düzeyine sahip olanlar kullanırken; Duygu Odaklı Baş Etme Stillerini (Sorumluluğu Kabul Etme, Kadercilik ve Doğaüstü Güçlere İnanma Başetme Stilini) düşük eğitim seviyesine sahip olan hükümlülerin kullandığı görülmektedir.

3.2.4.3 Eğitim Düzeyi Değişkeninin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Açısından Değerlendirilmesi

Eğitim türü değişkeninin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin 6 alt ölçeğini incelemek amacıyla Faktörlü Varyans Analizi (MANOVA) ve Genel Dayanıklılık Puanına göre farklılıklarını inceleyebilmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Analiz sonucunda Genel Dayanıklılık Puanı ($F(3,488) = 3.25$, $p < .05$), Yapısal Stil ($F(3,488) = 3.54$, $p < .01$), Gelecek Algısı ($F(3,488) = 4.40$, $p < .01$), Kendilik Algısı ($F(3,488) = 3.54$, $p < .01$), Sosyal Yeterlik ($F(3,488) = 3.54$, $p < .01$) ve Sosyal Kaynaklar ($F(3,488) = 10.70$, $p < .01$) alt ölçeklerinde anlamlı farkların olduğu görülmüştür. Daha sonra hangi eğitim düzeyleri arasında anlamlı farkların olduğunu saptamak için Bonferroni Post Hoc analizi uygulanmıştır.

Tablo 3.15/A: Eğitim Türü Değişkeninin Başetme Yolları Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin MANOVA Bulguları

	Wilks' Lambda	F	p	SD	η_p^2
Eğitim Türü	.896	3.00	0.00	3, 488	.00

Tablo 3.15/B: Eğitim Türü Değişkeninin Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Varyans Analizi

	SS	F	p	η_p^2
PDÖ				
PDÖ Genel Puan	3, 488	10.49	0.00	.06
YS	3, 488	9.88	0.00	.05
GA	3, 488	4.96	0.00	.02
KA	3, 488	12.84	0.00	.07

SY	3,488	7.59	0.00	.04
SK	3,488	3.40	0.00	.02

Not. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği = PDÖ, Yapısal Stil = YS, Kendilik Algısı = KA, Sosyal Yeterlilik = SY, Sosyal Kaynaklar = SK.

Bonferroni Post HOC Analizine göre;

Genel Dayanıklılık Puanı için;

- Okur yazar eğitim düzeyi(*Ort.*= 2.12, *Ss* = 0.40) ile ilköğretim (*Ort.* = 2.25, *Ss* = 0.41) eğitim düzeyi arasında,
- Okur yazar eğitim düzeyi ile lise (*Ort.*= 2.33, *Ss* = 0.42) eğitim düzeyi arasında,
- Okur yazar eğitim düzeyi ile üniversite ve üstü eğitim düzeyi (*Ort.* = 2.44, *Ss* = 0.43) arasında anlamlı farkların olduğu saptanmıştır.
- İlköğretim eğitim düzeyi(*Ort.* = 2.25, *Ss* = 0.41) ile lise eğitim düzeyi(*Ort.* = 2.33 , *Ss* = 0.42) arasında,
- İlköğretim eğitim düzeyi(*Ort.*= 2.25, *Ss* = 0.41) ile üniversite ve üstü eğitim düzeyi (*Ort.*= 2.44, *Ss* = 0.43) arasında anlamlı farkların olduğu saptanmıştır.
- Lise eğitim düzeyi(*Ort.*= 2.33 , *Ss* = 0.42) ile üniversite ve üstü eğitim düzeyi (*Ort.*= 2.44, *Ss* = 0.42) arasında anlamlı farkların olduğu saptanmıştır.

Yapısal Stil Alt Ölçeği açısından;

- Okur yazar eğitim düzeyi(*Ort.*=2.09, *Ss* = 0.40 ile ilköğretim eğitim düzeyi(*Ort.*=2.26, *Ss* =0.41) arasında,
- Okur yazar eğitim düzeyi ile lise eğitim düzeyi(*Ort.* =2.40, *Ss* = 0.42) arasında
- Okur yazar eğitim düzeyi ile üniversite ve üstü eğitim düzeyi(*Ort.* =2.48, *Ss* = 0.49) arasında anlamlı farkların olduğu saptanmıştır.
- İlköğretim eğitim düzeyi(*Ort.*=2.26, *Ss* =0.41) ile lise eğitim düzeyi (*Ort.* =2.40, *Ss* = 0.42)arasında,
- İlköğretim eğitim düzeyi(*Ort.*=2.26, *Ss* =0.41) ile üniversite ve üstü eğitim düzeyi(*Ort.* =2.48, *Ss* = 0.49) arasında anlamlı farkların olduğu görülmüştür.

Kendilik Algısı Alt Ölçeği açısından,

- Okur yazar eğitim düzeyi(*Ort.*= 2.09, *Ss* = 0.38) ile ilköğretim eğitim düzeyi (*Ort.* =2.29, *Ss* = 0.37) arasında,
- Okur yazar eğitim düzeyi(*Ort.*= 2.09, *Ss* = 0.038) ile lise eğitim düzeyi (*Ort.*=2.39, *Ss* = 0.40) arasında,
- Okur yazar eğitim düzeyi(*Ort.* = 2.09, *Ss* = 0.38) ile üniversite ve üstü eğitim düzeyi(*Ort.*=2.56, *Ss* = 0.38) arasında anlamlı farkların olduğu saptanmıştır.
- İlköğretim eğitim düzeyi(*Ort.* =2.29, *Ss* = 0.37) ile lise eğitim düzeyi (*Ort.*=2.39, *Ss* = 0.39) arasında,
- İlköğretim eğitim düzeyi(*Ort.* =2.29, *Ss* = 0.37) ile üniversite ve üstü eğitim düzeyi(*Ort.* =2.56, *Ss* = 0.38) arasında anlamlı farkların olduğu görülmüştür.

Sosyal Yeterlik Alt Ölçeği açısından;

- Okur yazar eğitim düzeyi(*Ort.*=2.06, *Ss* = 0.36) ile ilköğretim eğitim düzeyi(*Ort.* =2.18, *Ss* = 0.41) arasında,
- Okur yazar eğitim düzeyi(*Ort.*=2.06, *Ss*= 0.36) ile lise eğitim (*Ort.*=2.29, *Ss*=0.40) düzeyi arasında,
- Okur yazar eğitim düzeyi(*Ort.*=2.06, *Ss* = 0.36) ile üniversite ve üstü eğitim düzeyi (*Ort.*= 2.42, *Ss* = 0.39) arasında anlamlı farkların olduğu saptanmıştır.
- İlköğretim eğitim düzeyi(*Ort.* =2.18, *Ss* = 0.41) ile lise eğitim düzeyi (*Ort.*=2.29, *Ss*=0.40)arasında,
- İlköğretim eğitim düzeyi(*Ort.* =2.18, *Ss* = 0.41)ile üniversite ve üstü eğitim düzeyi(*Ort.*= 2.42, *Ss* = 0.39) arasında anlamlı farkların olduğu görülmüştür.

Sosyal Kaynaklar Alt ölçeği açısından;

- Okur yazar eğitim düzeyi (*Ort.*= 2.10, *Ss* = 0.42) ile lise eğitim düzeyi (*Ort.*=2.29 , *Ss* = 0.43)arasında,

- Okur yazar eğitim düzeyi ($Ort.= 2.10$, $Ss = 0.42$) ile üniversite ve üstü eğitim düzeyi ($Ort.=2.23$, $Ss = 0.42$) arasında anlamlı farkların olduğu görülmüştür.

Yani, yüksek eğitim seviyesine sahip olanların psikolojik olarak daha dayanıklı özellikler gösterdiği görülmüştür.

3.2.5 Suç Türü Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Değerlendirilmesi

Suç türü değişkinin Belirti Tarama Listesi, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Başatme Yolları Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği açısından incelenmesi yapılmış ve sonuçlar aşağıda detaylandırılmıştır.

3.2.5.1 Suç Türü Değişkeninin Belirti Tarama Listesi Açısından Değerlendirilmesi

Suç türü değişkeninin Belirti Tarama Listesine göre farklılıklarını inceleyebilmek amacıyla Genel Belirti Puanı için Tek Yönlü ANOVA ve diğer alt ölçekler için Çok Faktörlü Varyans Analizi (MANOVA) uygulanmıştır. Analiz sonucunda Genel Belirti Puanı ($F(10,483) = 2.47$, $p < .01$); Somatizasyon ($F(10,483) = 2.82$, $p < .05$), Obsesif-Kompulsif ($F(10,483) = 2.75$, $p < .01$), Kaygı ($F(10,483) = 2.42$, $p < .01$), Öfke Düşmanlık ($F(10,483) = 4.07$, $p < .01$), Fobik Kaygı ($F(10,483) = 2.87$, $p < .01$) alt ölçekleri açısından anlamlı farklar bulunmuştur. Daha sonra hangi suç türü düzeyleri arasında anlamlı farkların olduğunu saptamak için Bonferroni Post Hoc analizi uygulanmıştır.

Tablo 3.16/A: Suç Türü Değişkeninin Psikolojik Belirti Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin MANOVA Bulguları

	Wilks' Lambda	F	p	SD	η_p^2
Suç Türü	.766	1.43	0.00	10, 483	.02

Tablo 3.16/B: Suç Türü Değişkeninin Psikolojik Belirti Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Varyans Analizi

	SS	F	p	η_p^2
PBL Genel Puan	10,483	2.47	0.00	.04
SO	10,483	2.12	0.00	.04
OK	10,483	2.75	0.00	.05
KA	10,483	2.42	0.00	.04
OD	10,483	4.07	0.00	.07
FK	10,483	2.87	0.00	.05

Not. PBL = Psikolojik Belirti Listesi, Somatizasyon=SO, Obsesif-Kompulsif = OK, Kaygı = KA, Öfke Düşmanlık = OD, Fobik Kaygı = FK.

Bonferroni Post Hoc analizine göre;

Genel Belirti Puanı açısından;

- Yağma/gasp suçu ($Ort.=1.51$, $Ss = 0.11$) ile hırsızlık suçunu ($m =1.09$, $Ss = 0.06$) işleyenler arasında,
- Yağma/gasp suçu ($Ort.=1.51$, $Ss = 0.11$) ile suçunu belirtmek istemeyen ($m =1.00$, $Ss = 0.09$) hükümlüler arasında anlamlı farklar bulunmuştur.

Obsesif-Kompulsif Alt Ölçeği Açısından;

- Hırsızlık suçu ($Ort. =1.12$, $Ss = 0.70$) ile cinayet suçunu ($Ort. =1.60$, $Ss = 0.72$) işleyenler arasında anlamlı farklar bulunmuştur.

Kaygı Alt Ölçeği Açısından;

- Hırsızlık suçu ($Ort. =0.95$, $Ss = 0.67$) ile yağma/gasp suçunu ($Ort. =1.45$, $Ss = 0.84$) işleyenler arasında,
- Yağma/gasp suçu ($Ort.=1.45$, $Ss = 0.84$) ile suçunu belirtmek istemeyen ($Ort.=0.86$, $Ss = 0.68$) hükümlüler arasında anlamlı farklar bulunmuştur.

Öfke Düşmanlık Alt Ölçeği Açısından;

- Yağma/gasp suçu ($Ort.=1.71$, $Ss = 1.17$) ile hırsızlık suçunu ($Ort. =1.01$, $Ss = 0.78$) işleyen hükümlüler arasında,

- Yağma/gasp suçu(*Ort.* =1.71, *Ss* = 1.17) ile dolandırıcılık suçunu(*Ort.* =0.89, *Ss* = 0.67) işleyen hükümlüler arasında,
- Yağma/gasp suçu(*Ort.*=1.71, *Ss* = 1.17) ile vergi/zimmet suçunu(*Ort.* =0.69, *Ss* = 0.81) işleyen hükümlüler arasında,
- Yağma/gasp suçu(*Ort.*=1.71, *Ss* = 1.17) ile uyuşturucu suçunu(*Ort.*=1.07, *Ss* = 0.91) işleyen hükümlüler arasında anlamlı farklar bulunmuştur.
- Yağma/gasp suçu(*Ort.*=1.71, *Ss* = 1.17) işleyen hükümlüler ile suçunu belirtmek istemeyen (*Ort.* =0.80, *Ss* = 0.82) hükümlüler arasında anlamlı farklar bulunmuştur.

Fobik Kaygı Alt Ölçeği Açısından;

- Yağma/gasp suçu (*Ort.*=0.97, *Ss* = 0.65) ile vergi/zimmet suçunu(*Ort.* =0.31, *Ss* = 0.38) işleyen hükümlüler arasında,
- Yağma/gasp suçu(*Ort.*=0.97, *Ss* = 0.65) ile dolandırıcılık suçunu(*Ort.* =0.40, *Ss* = 0.41) işleyen hükümlüler arasında,
- Yağma/gasp suçu(*Ort.* =0.97, *Ss* = 0.65) ile uyuşturucu suçunu(*Ort.* =0.54, *Ss* = 0.59) işleyen hükümlüler arasında anlamlı farklar bulunmuştur.

Yani, yağma suçu işleyerek cezaevine girenlerin diğer tüm suç gruplarına göre daha fazla psikolojik belirti gösterdikleri saptanmıştır.

3.2.5.2 Suç Türü Değişkeninin Başetme Yolları Ölçeği Açısından Değerlendirilmesi

Suç türü değişkeninin Başetme Yolları Ölçeğine göre farklılıklarını inceleyebilmek amacıyla Çok Faktörlü Varyans Analizi (MANOVA) uygulanmıştır. Analiz sonucunda Problem Çözme ($F(10,483) = 1.94, p < .05$), Kadercilik ($F(10,483) = 1.88, p < .05$) alt ölçekleri açısından anlamlı farklar görülmüştür. Daha sonra hangi suç türü düzeyleri arasında anlamlı farkların olduğunu saptamak için Bonferroni Post Hoc analizi uygulanmıştır.

Tablo 3.17/A: Suç Türü Değişkeninin Başetme Yolları Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin MANOVA Bulguları

	Wilks' Lambda	F	p	SD	η_p^2
Suç Türü	.847	1.34	0.04	10, 483	.02

Tablo 3.17/B: Suç Türü Değişkeninin Başetme Yolları Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Varyans Analizi

	SD	F	p	η_p^2
PPC	10, 483	1.94	0.03	.03
KDR	10, 483	1.88	0.04	.03

Not. Başetme Yolları Ölçeği BYÖ = BYÖ, Planlı Problem Çözme = PPC, Kadercilik = KDR.

Bonferroni Post Hoc Analizine göre;

Problem Çözme Alt Ölçeği Açısından;

- Hırsızlık suçu (*Ort.*=3.85, *Ss* = 0.66) ile uyuşturucu suçunu(*Ort.*=4.12, *Ss* = 0.61) işleyen hükümlüler arasında,
- Hırsızlık suçu (*Ort.* =3.85, *Ss* = 0.66) ile cinayet(*Ort.* =4.08, *Ss* = 0.57) işleyen hükümlüler arasında anlamlı farkların olduğu saptanmıştır.

Kadercilik Alt Ölçeği Açısından;

- Yağma/gasp suçu (*Ort.* =3.97, *Ss* = 0.85) ile birden fazla suç işleyen (*Ort.* =3.33, *Ss* = 0.83) hükümlüler arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır.

Yani hırsızlık suçu işleyenlerin problem çözme başetme yöntemini kullandıkları, yağma suçu işleyen hükümlülerin kadercilik başetme yöntemini kullanarak problemler karşısında kendilerini korudukları görülmüştür.

3.2.5.3 Suç Türü Değişkeninin Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği Açısından Değerlendirilmesi

Suç türü değişkeninin Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeğine göre farklılıklarını inceleyebilmek amacıyla Tek Yönlü ANOVA uygulanmıştır. Analiz sonucunda Genel sosyal destek puanı ($F(10,483) = 2.16, p < .05$) ve Özel Kişi

($F(10,483) = 2.69, p < .01$) alt ölçeği açısından anlamlı farklar görülmüştür. Daha sonra hangi suç türü düzeyleri arasında anlamlı farkların olduğunu saptamak için Bonferroni Post Hoc analizi uygulanmıştır.

Tablo 3.18: Suç Türü Değişkeninin Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Varyans Analizi

	SD	F	p	η_p^2
ASSÖ				
Genel Puan	10, 483	2.16	0.01	.04
ASSÖÖ	10, 483	2.69	0.00	.05

Not. Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği = ASSÖ, Özel Kişi = ASSÖÖ.

Sosyal Destek Genel Puan Açısından;

- Birden fazla suç işleyen($Ort.=2.02, Ss = 0.56$) hükümlüler ile suçunu belirtmek istemeyen($Ort. =2.44, Ss = 0.41$) hükümlüler arasında anlamlı fark saptanmıştır.

Suçunu belirtmek istemeyen hükümlülerin daha fazla sosyal destek algıladıkları görülmüştür.

Özel Kişi Alt Ölçeği Açısından;

- Suçunu belirtmek istemeyen($Ort. =2.54, Ss = 0.54$) hükümlüler ile hırsızlık suçunu($Ort.=2.08, Ss = 0.76$) işlemiş hükümlüler arasında,
- Suçunu belirtmek istemeyen($Ort. =2.54, Ss = 0.54$) hükümlüler ile cinsel suç($Ort. =2.00, Ss = 0.72$) işlemiş hükümlüler arasında
- Suçunu belirtmek istemeyen($Ort. =2.54, Ss = 0.54$) hükümlüler ile birden fazla suç işleyen($Ort. =1.94, Ss = 0.78$) hükümlüler arasında anlamlı farkların olduğu saptanmıştır.

Suçunu belirtmek istemeyen hükümlülerin diğer hükümlülere göre algıladıkları sosyal destek kaynağının kendileri için belirledikleri özel bir kişi olduğu saptanmıştır.

3.2.5.4 Suç Türü Değişkeninin Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Açısından Değerlendirilmesi

Suç türü değişkeninin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğine göre farklılıklarını inceleyebilmek amacıyla Tek Yönlü ANOVA uygulanmıştır. Analiz sonucunda Yapısal Stil ($F(10,483) = 3.39, p < .01$) alt ölçeği açısından anlamlı farkın olduğu görülmüştür. Daha sonra hangi suç türü arasında anlamlı farkların olduğunu saptamak için Bonferroni Post Hoc analizi uygulanmıştır.

Tablo 3.19: Suç Türü Değişkeninin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Varyans Analizi

	SD	F	p	η_p^2
YS	10, 483	3.39	0.00	.06

Not. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği = PDÖ, Yapısal Stil = YS.

Yapısal Stil alt ölçeği açısından;

- Cinsel suç işlemiş ($m = 2.09, Ss = 0.38$) hükümlüler ile vergi/zimmet ($m = 2.57, Ss = 0.39$) suçu işleyen hükümlüler arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Vergi/zimmet suçu işlemiş hükümlülerin cinsel suç işlemiş hükümlülere göre dayanıklılık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

3.2.6 Cezaevi Tecrübesi Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Değerlendirilmesi

Cezaevi tecrübesi değişkeninin Belirti Tarama Listesi, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Başetme Yolları Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği açısından incelenmesi yapılmış ve sonuçlar aşağıda detaylandırılmıştır.

3.2.6.1 Cezaevi Tecrübesi Değişkeninin Belirti Tarama Listesi Açısından Farklılıkları

Cezaevine ilk girenler ile birden fazla girenler arasında Belirti Tarama Listesine göre farklılıklarını bulabilmek için bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Genel belirti toplam puanında cinsiyet açısından anlamlı bir fark çıkmazken; öfke-düşmanlık ve psikotizm alt ölçeklerinde cezaevi tecrübesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık çıkmıştır ($t(491) = 1.85, p > .05$)

Tablo 3.20: Cezaevi Tecrübesi Değişkeninin Psikolojik Belirti Listesi Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi

	İlk		Birden Fazla		t(491)
	Ort.	Ss	Ort.	Ss	
Belirti Tarama Listesi					
Öfke-Düşmanlık	0.94	0.91	1.24	0.87	3.57**
Psikotizm	0.87	0.65	1.00	0.70	2.19*

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$.

Öfke-Düşmanlık alt ölçeği incelendiğinde cezaevine birden fazla giren hükümlülerin ($Ort. = 1.24$, $Ss = 0.87$) cezaevine ilk defa giren hükümlülere göre ($Ort. = 0.94$, $Ss = 0.91$; $t(491) = 3.57$, $p < .01$) daha çok psikolojik belirti gösterdiği saptanmıştır. Ayrıca, psikotizm alt ölçeği incelendiğinde cezaevine birden fazla giren hükümlülerin ($Ort. = 1.00$, $Ss = 0.70$) cezaevine ilk defa giren hükümlülere göre ($Ort. = 0.87$, $Ss = 0.65$; $t(491) = 2.19$, $p < .05$) daha çok psikolojik belirti gösterdiği saptanmıştır.

3.2.6.2 Cezaevi Tecrübesi Değişkeninin Başetme Yolları Ölçeği Açısından Farklılıkları

Cezaevine ilk defa girenler ile bir defadan fazla girenler arasında Başetme Yolları Ölçeğine göre farklılıklarını bulabilmek için bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Ölçeğin sadece Sorumluluğu Kabul Etme alt ölçeğinde cezaevi tecrübesine göre anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(491) = 0.97$, $p > .05$).

Tablo 3.21: Cezaevi Tecrübesi Değişkeninin Başetme Yolları Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi

	İlk		Birden Fazla		t(491)
	Ort.	Ss	Ort.	Ss	
Başetme Yolları Ölçeği					
Sorumluluğu Kabul Etme	2.83	0.66	2.98	0.67	2.47*

Not. * $p < .05$

Sorumluluğu Kabul Etme alt ölçeğine incelendiğinde cezaevine birden fazla giren hükümlülerin ($Ort. = 2.98$, $Ss = 0.66$) cezaevine ilk defa giren hükümlülere göre ($Ort. = 2.83$, $Ss = 0.67$; $t(491) = 2.47$, $p < .05$) daha çok Sorumluluğu Kabul Etme baş etme stilini kullandığı saptanmıştır.

3.2.6.3 Cezaevi Tecrübesi Değişkeninin Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği Açısından Farklılıkları

Cezaevine ilk defa girenler ile bir defadan fazla girenler arasında Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeğine göre farklılıklarını bulabilmek için bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda Genel Sosyal Destek Puanı, Arkadaş ve Özel İnsan Alt Ölçeklerinde cezaevi tecrübesine göre anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(491) = 1.89, p > .05$).

Tablo 3.22: Cezaevi Tecrübesi Değişkeninin Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi

	İlk		Birden Fazla		<i>t</i> (491)
	Ort.	<i>Ss</i>	Ort.	<i>Ss</i>	
ASSÖ					
ASSÖ Top.	2.29	0.48	2.17	0.48	-2.77**
ASSÖAR	3.00	0.44	2.91	0.43	-2.10*
ASSÖÖ	2.28	0.72	2.15	0.71	-2.04*

Not. * $p < .05$, Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği = ASSÖ, Aile = ASSÖA, Arkadaş = ASSÖAR, Özel Kişi = ASSÖÖ

Toplam Sosyal Destek Puanı incelendiğinde cezaevine ilk defa giren ($Ort. = 2.29, Ss = 0.48$) hükümlülerin cezaevine birden fazla ($Ort. = 2.17, Ss = 0.48$; $t(491) = -2.77, p < .01$) giren hükümlülere göre daha fazla sosyal destek algıladıkları saptanmıştır. Arkadaş Alt Ölçeği incelendiğinde cezaevine ilk defa giren ($Ort. = 3.00, Ss = 0.44$) hükümlülerin cezaevine birden fazla ($Ort. = 2.91, Ss = 0.43$; $t(491) = -2.10, p < .05$) giren hükümlülere göre daha fazla sosyal destek algıladıkları saptanmıştır. Sonucu olarak, Özel Kişi Alt Ölçeği incelendiğinde de cezaevine ilk defa giren ($Ort. = 2.28, Ss = 0.72$) hükümlülerin cezaevine birden fazla ($Ort. = 2.15, Ss = 0.71$; $t(491) = -2.04, p < .05$) giren hükümlülere göre daha fazla sosyal destek algıladıkları saptanmıştır.

3.2.6.4 Cezaevi Tecrübesi Değişkeninin Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Açısından Farklılıkları

Cezaevine ilk defa girenler ile bir defadan fazla girenler arasında Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğine göre farklılıklarını bulabilmek için bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda Genel Dayanıklılık Puanı, Yapısal Stil, Gelecek Algısı, Aile Uyumu, Kendilik Algısı, Sosyal Yeterlik

ve Sosyal Kaynaklar Alt Ölçekleri açısından cezaevi tecrübesine göre anlamlı bir fark bulunmuştur.

Tablo 3.23: Cezaevi Tecrübesi Değişkeninin Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi

	İlk		Birden Fazla		t(491)
	Ort.	Ss	Ort.	Ss	
PDÖ					
PDÖ Top.	2.33	0.29	2.22	0.32	-3.93**
YS	2.35	0.40	2.25	0.45	-2.75**
GA	2.33	0.54	2.22	0.54	-2.25*
AU	2.38	0.41	2.24	0.46	-3,56**
KA	2.36	0.42	2.27	0.37	-2.46*
SY	2.27	0.41	2.16	0.40	-2.95**
SK	2.30	0.44	2.19	0.40	-2.77**

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$, Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği = PDÖ, Yapısal Stil = YS, Gelecek Algısı = GA, Aile Uyumu = AU, Kendilik Algısı = KA, Sosyal Yeterlilik = SY, Sosyal Kaynaklar = SK

Genel Dayanıklılık Puanı incelendiğinde cezaevine ilk defa giren ($Ort. = 2.33$, $Ss = 0.29$) hükümlülerin cezaevine birden fazla giren ($Ort. = 2.22$, $Ss = 0.32$; $t(491) = -3.93$, $p < .01$) hükümlülere göre daha fazla dayanıklılık özellikleri gösterdiği saptanmıştır. Yapısal Stil Alt Ölçeği incelendiğinde ilk defa giren ($Ort. = 2.35$, $Ss = 0.40$) hükümlülerin cezaevine birden fazla giren ($Ort. = 2.25$, $Ss = 0.45$; $t(491) = -2.25$, $p < .01$) hükümlülere göre daha fazla dayanıklılık özellikleri gösterdiği saptanmıştır. Gelecek Algısı Alt Ölçeği incelendiğinde de ilk defa giren ($Ort. = 2.33$, $Ss = 0.54$) hükümlülerin cezaevine birden fazla giren ($Ort. = 2.22$, $Ss = 0.54$; $t(491) = -2.25$, $p < .05$) hükümlülere göre daha fazla dayanıklılık özellikleri gösterdiği saptanmıştır. Ayrıca, Aile Uyumu Alt Ölçeği incelendiğinde ilk defa giren ($Ort. = 2.38$, $Ss = 0.41$) hükümlülerin cezaevine birden fazla giren ($Ort. = 2.24$, $Ss = 0.46$; $t(491) = -3.56$, $p < .01$) hükümlülere göre daha fazla dayanıklılık özellikleri gösterdiği saptanmıştır. Kendilik Algısı Alt Ölçeği incelendiğinde ilk defa giren ($Ort. = 2.36$, $Ss = 0.46$) hükümlülerin cezaevine birden fazla giren ($Ort. = 2.27$, $Ss = 0.37$; $t(491) = -2.46$, $p < .05$) hükümlülere göre daha fazla dayanıklılık özellikleri gösterdiği saptanmıştır. Sosyal Yeterlilik Alt Ölçeği incelendiğinde ilk defa giren ($Ort. = 2.27$, $Ss = 0.41$) hükümlülerin cezaevine birden fazla giren ($Ort. = 2.16$, $Ss = 0.40$; $t(491) = -2.95$, $p < .01$) hükümlülere göre daha fazla dayanıklılık özellikleri gösterdiği saptanmıştır. Son olarak, Sosyal Kaynaklar Alt Ölçeği

incelendiğinde ilk defa giren ($Ort.=2.30$, $Ss = 0.44$) hükümlülerin cezaevine birden fazla giren ($Ort.= 2.19$, $Ss = 0.40$; $t(491) = -2.77$, $p < .01$) hükümlülere göre daha fazla dayanıklılık özellikleri gösterdiği saptanmıştır.

3.2.7 Disiplin Cezası Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Değerlendirilmesi

Disiplin cezası değişkinin Belirti Tarama Listesi, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Başatme Yolları Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği açısından incelenmesi yapılmış ve sonuçlar aşağıda detaylandırılmıştır.

3.2.7.1 Disiplin Cezası Değişkeninin Belirti Tarama Listesi Açısından Farklılıkları

Cezaevinde bulunduğu süre içerisinde en az bir defa disiplin suçu işleyip bunun sonucunda ceza almış hükümlüler ile disiplin cezası almamış hükümlüler arasında Belirti Tarama Listesine göre farklılıklarını bulabilmek için bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Hükümlülerin cezaevinde kaldığı sürece disiplin cezası alıp almaması açısından Genel Belirti Puanı, Kaygı, Öfke-Düşmanlık ve Paranoid Alt Ölçeklerinde anlamlı bir farklılık çıktığı saptanmıştır ($t(491) = 1.84$, $p > .05$).

Tablo 3.24: Disiplin Cezası Değişkeninin Belirti Tarama Listesi Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi

	DC Alan		DC Almayan		$t(491)$
	<i>Ort.</i>	<i>Ss</i>	<i>Ort.</i>	<i>Ss</i>	
Belirti Tarama Listesi					
Genel Top.	1.31	0.67	1.16	0.65	2.08*
Kaygı	1.22	0.77	1.02	0.78	2.30*
Öfke-Düşmanlık	1.45	1.02	1.01	0.85	4.58**
Paranoid	1.37	0.81	1.17	0.76	2.34*

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$, DC = Disiplin Cezası.

Genel Belirti Puanı incelendiğinde cezaevinde bulunduğu süre içerisinde en az bir defa disiplin suçu işleyip bunun sonucunda ceza almış ($Ort.= 1.31$, $Ss = 0.67$) hükümlüler ile disiplin cezası almamış ($Ort.= 0.16$, $Ss = 0.65$; $t(491) = 2.08$, $p < .05$) hükümlülere göre daha çok psikolojik belirti gösterdikleri anlaşılmıştır. Kaygı Alt Ölçeği incelendiğinde cezaevinde bulunduğu süre içerisinde en az bir

defa disiplin suçu işleyip, bunun sonucunda ceza almış ($m = 1.22$, $S_s = 0.77$) hükümlüler ile disiplin cezası almamış ($Ort.= 1.02$, $S_s = 0.78$; $t(491) = 2.30$, $p < .05$) hükümlülere göre daha çok psikolojik belirti gösterdikleri anlaşılmıştır. Ayrıca, Öfke-Düşmanlık Alt Ölçeği incelendiğinde de cezaevinde bulunduğu süre içinde en az bir defa disiplin suçu işleyip, bunun sonucunda ceza almış ($Ort.= 1.45$, $S_s = 1.02$) hükümlüler ile disiplin cezası almamış ($Ort.= 1.01$, $S_s = 0.85$; $t(491) = 4.58$, $p < .01$) hükümlülere göre daha fazla kaygı belirtisi gösterdiği anlaşılmıştır. Paranoid Alt Ölçeği incelendiğinde cezaevinde bulunduğu süre içinde en az bir defa disiplin suçu işleyip, bunun sonucunda ceza almış ($Ort. = 1.37$, $S_s = 0.81$) hükümlüler ile disiplin cezası almamış ($Ort.= 1.17$, $S_s = 0.76$; $t(491) = 2.34$, $p < .05$) hükümlülere göre daha fazla kaygı belirtisi gösterdiği anlaşılmıştır.

3.2.7.2 Disiplin Cezası Değişkeninin Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği Açısından Farklılıkları

Cezaevinde bulunduğu süre içerisinde en az bir defa disiplin suçu işleyip bunun sonucunda ceza almış hükümlüler ile disiplin cezası almamış hükümlüler arasında Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeğine göre farklılıklarını bulabilmek için bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Hükümlülerin cezaevinde kaldığı sürece disiplin cezası alıp almaması açısından Toplam Sosyal Destek Puanında, Aile, Arkadaş ve Özel Kişi Alt Ölçeklerinde anlamlı bir farklılık çıktığı saptanmıştır.

Tablo 3.25: Disiplin Cezası Değişkeninin Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi

	DC Alan		DC Almayan		$t(491)$
	<i>Ort.</i>	<i>S_s</i>	<i>Ort.</i>	<i>S_s</i>	
ASSÖ					
ASSÖ Top.	2.07	0.43	2.27	0.49	-3.77**
ASSÖA	2.38	0.62	2.58	0.60	-2.34*
ASSÖAR	2.88	0.39	2.97	0.45	-1.97*
ASSÖÖ	1.98	0.68	2.27	0.72	-3.68**

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$, Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği = ASSÖ, Top.= Toplam, Aile = ASSÖA, Arkadaş = ASSÖAR, Özel Kişi = ASSÖÖ

Toplam Sosyal Destek puanı incelendiğinde cezaevinde bulunduğu süre içerisinde disiplin cezası almamış ($Ort.= 2.27$, $S_s = 0.49$) hükümlülerin, disiplin cezası alan ($Ort. = 2.07$, $S_s = 0.43$; $t(491) = -3.77$, $p < .01$) hükümlülere göre daha

fazla sosyal destek algıladıkları bulunmuştur. Aile Alt Ölçeği incelendiğinde cezaevinde bulunduğu süre içerisinde disiplin cezası almamış ($Ort. = 2.58$, $Ss = 0.60$) hükümlülerin, disiplin cezası alan ($Ort. = 2.38$, $Ss = 0.62$; $t(491) = -2.34$, $p < .05$) hükümlülere göre ailelerinden daha fazla sosyal destek algıladıkları bulunmuştur. Arkadaş Alt Ölçeği incelendiğinde cezaevinde bulunduğu süre içerisinde disiplin cezası almamış ($Ort. = 2.97$, $Ss = 0.45$) hükümlülerin, disiplin cezası alan ($Ort. = 2.88$, $Ss = 0.39$; $t(491) = -1.97$, $p < .05$) hükümlülere göre arkadaşlarından daha fazla sosyal destek algıladıkları bulunmuştur. Özel Kişi Alt Ölçeği incelendiğinde de cezaevinde bulunduğu süre içerisinde disiplin cezası almamış ($Ort. = 2.27$, $Ss = 0.72$) hükümlülerin, disiplin cezası alan ($Ort. = 1.98$, $Ss = 0.68$; $t(491) = -3.68$, $p < .01$) hükümlülere göre kendileri için özel saydıkları kişilerden daha fazla sosyal destek algıladıkları bulunmuştur.

3.2.7.3 Disiplin Cezası Değişkeninin Yetişkinler İçin Dayanıklılık Ölçeği Açısından Farklılıkları

Cezaevinde bulunduğu süre içerisinde en az bir defa disiplin suçu işleyip bunun sonucunda ceza almış hükümlüler ile disiplin cezası almamış hükümlüler arasında Yetişkinler için Dayanıklılık Ölçeğine göre farklılıklarını bulabilmek için bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Hükümlülerin cezaevinde kaldığı sürece disiplin cezası alıp almaması açısından Toplam Dayanıklılık Puanı, Yapısal Stil, Aile Uyumu, Kendilik Algısı, Sosyal Yeterlik ve Sosyal Kaynaklar Alt Ölçeklerinde anlamlı bir farklılık çıktığı saptanmıştır ($t(491) = -1.25$, $p > .05$).

Tablo 3.26: Disiplin Cezası Değişkeninin Yetişkinler için Dayanıklılık Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi

	DC Alan		DC Almayan		$t(491)$
	<i>Ort.</i>	<i>Ss</i>	<i>Ort.</i>	<i>Ss</i>	
PDÖ					
PDÖ Top.	2.18	0.32	2.29	0.30	-3.44**
YS	2.21	0.41	2.32	0.43	-2.13*
AU	2.21	0.45	2.33	0.44	-2.47*
KA	2.23	0.40	2.34	0.39	-2.53*
SY	2.13	0.44	2.23	0.40	-2.16*
SK	2.11	0.43	2.28	0.41	-3.67**

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$, Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği = PDÖ, Yapısal Stil = YS, Aile Uyumu =

AU, Kendilik Algısı = KA, Sosyal Yeterlilik = SY, Sosyal Kaynaklar = SK

Genel Dayanıklılık Puanı incelendiğinde disiplin cezası almamış olan ($Ort.=2.29$, $Ss = 0.30$) hükümlülerin disiplin cezası almış ($Ort.= 2.18$, $Ss = 0.32$; $t(491) = -3.44$, $p < .01$) hükümlülere göre daha fazla dayanıklılık özellikleri olduğu saptanmıştır. Yapısal Stil Alt Ölçeği incelendiğinde disiplin cezası almamış olan ($Ort.=2.32$, $Ss = 0.43$) hükümlülerin disiplin cezası almış ($Ort.= 2.21$, $Ss = 0.41$; $t(491) = -2.13$, $p < .05$) hükümlülere göre daha fazla dayanıklılık özellikleri olduğu saptanmıştır. Aile Uyum Alt Ölçeği incelendiğinde disiplin cezası almamış olan ($Ort. =2.33$, $Ss = 0.44$) hükümlülerin disiplin cezası almış ($Ort.= 2.21$, $Ss = 0.45$; $t(491) = -2.47$, $p < .05$) hükümlülere göre daha fazla dayanıklılık özellikleri olduğu saptanmıştır. Kendilik Algısı Alt Ölçeği incelendiğinde disiplin cezası almamış olan ($Ort. =2.34$, $Ss = 0.39$) hükümlülerin disiplin cezası almış ($Ort.= 2.23$, $Ss = 0.40$; $t(491) = -2.53$, $p < .05$) hükümlülere göre daha fazla dayanıklılık özellikleri olduğu saptanmıştır. Sosyal Yeterlik Alt Ölçeği incelendiğinde disiplin cezası almamış olan ($Ort. =2.23$, $Ss = 0.40$) hükümlülerin disiplin cezası almış ($Ort.= 2.13$, $Ss = 0.44$; $t(491) = -2.16$, $p < .05$) hükümlülere göre daha fazla dayanıklılık özellikleri olduğu saptanmıştır. Sosyal Kaynaklar Alt Ölçeği incelendiğinde de disiplin cezası almamış olan ($Ort. =2.28$, $Ss = 0.41$) hükümlülerin disiplin cezası almış ($Ort.= 2.11$, $Ss = 0.43$; $t(491) = -3.67$, $p < .01$) hükümlülere göre daha fazla dayanıklılık özellikleri olduğu saptanmıştır.

3.2.8 Madde Kullanımı Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Değerlendirilmesi

Madde kullanımı değişkinin Belirti Tarama Listesi, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Başetme Yolları Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği açısından incelenmesi yapılmış ve sonuçlar aşağıda detaylandırılmıştır.

3.2.8.1 Madde Kullanımı Değişkeninin Belirti Tarama Listesi Açısından Değerlendirilmesi

Hükümlülerin cezaevine girmeden önce uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanım öykülerinin olup olmaması durumlarına göre Belirti Tarama Listesine göre farklılıklarını bulabilmek için bağımsız örneklem t-testi analizi uygulanmıştır. Genel Belirti Puanı, Somatizasyon, Obsesif-Kompulsif, Kişiler Arası Duyarlık, Kaygı, Öfke-Düşmanlık, Fobik Kaygı, Paranoid Düşünce ve

Psikotizm Alt Ölçeklerinde anlamlı farklılıkların çıktığı saptanmıştır ($t(492) = 1.86, p > .05$).

Tablo 3.27: Madde Kullanımı Değişkeninin Belirti Tarama Listesi Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi

	Kullanan		Kullanmayan		$t(492)$
	Ort.	Ss	Ort.	Ss	
Belirti Tarama Listesi					
Genel Top.	1.34	0.63	1.09	0.65	4.19**
Somatizasyon	1.41	0.76	1.19	0.80	3.01**
Obsesif-Kompulsif	1.53	0.75	1.20	0.74	4.80**
Kişiler Arası Duyarlılık	1.42	0.79	1.20	0.83	2.93**
Kaygı	1.20	0.75	0.98	0.79	3.11**
Öfke-Düşmanlık	1.46	0.98	0.88	0.77	7.27**
Paranoid	1.36	0.77	1.12	0.77	3.33**
Psikotizm	1.10	0.70	0.84	0.64	4.21**

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$.

Genel Belirti Puanı incelendiğinde madde kullanım öyküsü olan ($Ort. = 1.34, Ss = 0.63$) hükümlülerin, madde kullanım öyküsü olmayan ($Ort. = 1.09, Ss = 0.65; t(492) = 4.19, p < .00$) hükümlülere göre daha fazla psikolojik belirti gösterdikleri saptanmıştır. Somatizasyon Alt Ölçeği incelendiğinde madde kullanım öyküsü olan ($Ort. = 1.41, sh = 0.76$) hükümlülerin, madde kullanım öyküsü olmayan ($Ort. = 1.19, sh = 0.80; t(492) = 3.01, p < .00$) hükümlülere göre daha fazla somatizasyon belirtisi gösterdikleri saptanmıştır. Obsesif-Kompulsif Alt Ölçeği İncelendiğinde madde kullanım öyküsü olan ($Ort. = 1.53, sh = 0.75$) hükümlülerin, madde kullanım öyküsü olmayan ($Ort. = 1.20, sh = 0.74; t(492) = 4.80, p < .00$) hükümlülere göre daha fazla obsesif kompulsif belirti gösterdikleri saptanmıştır. Kişiler Arası Duyarlılık Alt Ölçeği incelendiğinde madde kullanım öyküsü olan ($Ort. = 1.42, sh = 0.79$) hükümlülerin, madde kullanım öyküsü olmayan ($m = 1.20, sh = 0.83; t(492) = 2.93, p < .00$) hükümlülere göre kişiler arası iletişimde daha fazla duyarlılık gösterdikleri saptanmıştır. Kaygı Alt Ölçeği incelendiğinde madde kullanım öyküsü olan ($Ort. = 1.20, sh = 0.75$) hükümlülerin, madde kullanım öyküsü olmayan ($Ort. = 0.98, sh = 0.79; t(492) = 3.11, p < .00$) hükümlülere göre daha fazla kaygı belirtisi gösterdikleri saptanmıştır. Öfke-Düşmanlık Alt Ölçeği incelendiğinde madde kullanım öyküsü olan ($Ort. = 1.46, sh = 0.98$) hükümlülerin, madde kullanım öyküsü olmayan ($Ort. = 0.88, sh = 0.77; t(492) = 7.27, p < .00$) hükümlülere göre daha fazla öfke ve düşmanlık belirtisi

gösterdikleri saptanmıştır. Paranoid Düşünceler Alt Ölçeği incelendiğinde madde kullanım öyküsü olan ($Ort.= 1.36, sh = 0.77$) hükümlülerin, madde kullanım öyküsü olmayan($Ort.= 1.12, sh = 0.77; t(492) = 3.33, p<.00$) hükümlülere göre daha fazla paranoid düşünceler belirtileri gösterdikleri saptanmıştır. Psikotizm Alt Ölçeği incelendiğinde madde kullanım öyküsü olan ($Ort. = 1.10, sh = 0.70$) hükümlülerin, madde kullanım öyküsü olmayan($Ort. = 0.84, sh = 0.64; t(492) = 4.21, p< .00$) hükümlülere göre daha fazla psikolojik belirti gösterdikleri saptanmıştır.

3.2.8.2 Madde Kullanımı Değişkeninin Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği Açısından Değerlendirilmesi

Hükümlülerin cezaevine girmeden önce uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanım öykülerinin olup olmaması durumlarına göre Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeğine göre farklılıklarını bulabilmek için bağımsız örneklem t-testi analizi uygulanmıştır. Genel Sosyal Destek Puanı, Aile ve Arkadaş Alt Ölçeklerinde anlamlı farklılıkların çıktığı saptanmıştır ($t(492) = -1.25, p > .05$).

Tablo 3.28: Madde Kullanım Değişkeninin Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi

	Kullanan		Kullanmayan		$t(492)$
	Ort.	Ss	Ort.	Ss	
ASSÖ					
ASSÖ Top.	2.15	0.47	2.28	0.48	-2.94**
ASSÖA	2.40	0.62	2.56	0.59	-2.90**
ASSÖAR	2.88	0.42	3.00	0.44	-2.99**

Not. * $p< .05$, ** $p< .01$, Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği = ASSÖ, Top.= Toplam, Aile = ASSÖA, Arkadaş = ASSÖAR.

Genel Sosyal Destek Puanı incelendiğinde madde kullanım öyküsü olmayan ($Ort.= 2.28, Ss = 0.48$) hükümlülerin, madde kullanım öyküsü olan($Ort. = 2.15, Ss = 0.47; t(492) = -2.94, p< .00$) hükümlülere göre daha fazla sosyal destek algıladıkları gösterdikleri saptanmıştır. Aile Alt Ölçeği incelendiğinde madde kullanım öyküsü olmayan ($Ort. = 2.56, Ss = 0.59$) hükümlülerin, madde kullanım öyküsü olan($Ort. = 2.40, Ss = 0.62; t(492) = -2.90, p< .00$) hükümlülere göre daha fazla sosyal destek algıladıkları gösterdikleri saptanmıştır. Arkadaş Alt Ölçeği incelendiğinde de madde kullanım öyküsü olmayan ($Ort.= 3.00, Ss = 0.44$) hükümlülerin, madde kullanım öyküsü olan($Ort.= 2.88, Ss = 0.42; t(492) = -2.99,$

$p < .00$) hükümlülere göre daha fazla sosyal destek algıladıkları gösterdikleri saptanmıştır.

3.2.8.3 Madde Kullanımı Değişkeninin Beck Depresyon Envanteri Açısından Değerlendirilmesi

Hükümlülerin cezaevine girmeden önce uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanım öykülerinin olup olmaması durumlarına göre Beck Depresyon Ölçeğine göre farklılıklarını bulabilmek için bağımsız örneklem t-testi analizi uygulanmıştır. Depresyon puanı açısından anlamlı farklılıkların çıktığı saptanmıştır.

Tablo 3.29: Madde Kullanım Değişkeninin Beck Depresyon Envanteri Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi

	Kullanan		Kullanmayan		<i>t</i> (491)
	Ort.	Ss	Ort.	Ss	
BDE					
BDE Top.	1.04	0.53	0.84	0.57	3.852**

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$, Beck Depresyon Envanteri = BDE.

Ölçek incelendiğinde madde kullanım öyküsü olan ($Ort. = 1.04$, $Ss = 0.53$) hükümlülerin, madde kullanım öyküsü olmayan ($m = 0.84$, $Ss = 0.57$; $t(491) = 3.85$, $p < .01$) hükümlülere göre daha fazla depresyon belirtisi gösterdikleri belirlenmiştir.

3.2.8.4 Madde Kullanımı Değişkeninin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Açısından Değerlendirilmesi

Hükümlülerin cezaevine girmeden önce uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanım öykülerinin olup olmaması durumlarına göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği açısından farklılıklarını bulabilmek için bağımsız örneklem t-testi analizi uygulanmıştır. Genel Dayanıklılık Puanı, Yapısal Stil, Gelecek Algısı, Aile Uyumu, Kendilik Algısı, Sosyal Yeterlik Ve Sosyal Kaynaklar Alt Ölçekleri açısından anlamlı farklar saptanmıştır.

Tablo 3.30: Madde Kullanım Değişkeninin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi

	Kullanan		Kullanmayan		<i>t</i> (492)
	Ort.	Ss	Ort.	Ss	
PDÖ					
PDÖ Top.	2.19	0.28	2.32	0.32	-4.39**

YS	2.21	0.44	2.35	0.41	-3.67**
GA	2.20	0.55	2.31	0.54	-2.27*
AU	2.20	0.43	2.35	0.44	-3.14**
KA	2.25	0.38	2.35	0.40	-2.95**
SY	2.15	0.38	2.25	0.42	-2.76**
SK	2.15	0.39	2.30	0.43	-4.00**

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$ Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği = PDÖ, Yapısal Stil = YS, Gelecek Algısı = GA, Aile Uyumu = AU, Kendilik Algısı = KA, Sosyal Yeterlilik = SY, Sosyal Kaynaklar = SK.

Genel Dayanıklılık Puanı incelendiğinde madde kullanım öyküsü olmayan ($Ort. = 2.32$, $Ss = 0.32$) hükümlülerin, madde kullanım öyküsü olan ($Ort. = 2.19$, $Ss = 0.28$; $t(492) = -4.39$, $p < .00$) hükümlülere göre psikolojik dayanıklılıklarının daha fazla olduğu saptanmıştır. Yapısal Stil Alt Ölçeği incelendiğinde madde kullanım öyküsü olmayan ($Ort. = 2.35$, $Ss = 0.41$) hükümlülerin, madde kullanım öyküsü olan ($Ort. = 2.21$, $Ss = 0.44$; $t(492) = -3.67$, $p < .00$) hükümlülere göre daha fazla puan aldıkları görülmüştür. Gelecek Algısı Alt Ölçeği incelendiğinde madde kullanım öyküsü olmayan ($Ort. = 2.31$, $Ss = 0.54$) hükümlülerin, madde kullanım öyküsü olan ($Ort. = 2.20$, $Ss = 0.55$; $t(492) = -2.27$, $p < .02$) hükümlülere göre daha fazla puan aldıkları görülmüştür. Aile Uyumu Alt Ölçeği incelendiğinde madde kullanım öyküsü olmayan ($Ort. = 2.35$, $Ss = 0.44$) hükümlülerin, madde kullanım öyküsü olan ($m = 2.20$, $Ss = 0.43$; $t(492) = -3.14$, $p < .00$) hükümlülere göre fazla puan aldıkları görülmüştür. Kendilik Algısı Alt Ölçeği incelendiğinde madde kullanım öyküsü olmayan ($Ort. = 2.35$, $Ss = 0.40$) hükümlülerin, madde kullanım öyküsü olan ($Ort. = 2.25$, $Ss = 0.38$; $t(492) = -2.95$, $p < .00$) hükümlülere göre fazla puan aldıkları görülmüştür. Sosyal Yeterlilik Alt Ölçeği incelendiğinde madde kullanım öyküsü olmayan ($Ort. = 2.25$, $Ss = 0.42$) hükümlülerin, madde kullanım öyküsü olan ($Ort. = 2.15$, $Ss = 0.38$; $t(492) = -2.76$, $p < .00$) hükümlülere göre fazla puan aldıkları görülmüştür. Sosyal Kaynaklar Alt Ölçeği incelendiğinde madde kullanım öyküsü olmayan ($Ort. = 2.30$, $Ss = 0.43$) hükümlülerin, madde kullanım öyküsü olan ($Ort. = 2.15$, $Ss = 0.39$; $t(492) = -4.00$, $p < .00$) hükümlülere göre fazla puan aldıkları görülmüştür.

3.2.9 Ziyaret Durumu Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Değerlendirilmesi

Ziyaret durumu değişkinin Belirti Tarama Listesi, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Başetme Yolları Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Yetişkinler için

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği açısından incelenmesi yapılmış ve sonuçlar aşağıda detaylandırılmıştır.

3.2.9.1 Ziyaret Durumu Değişkeninin Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği Açısından Değerlendirilmesi

Hükümlülerin ziyaretçilerinin gelip gelmeme durumlarının sorgulandığı değişkenine göre Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği açısından farklılıklarını bulabilmek için bağımsız örneklem t-testi analizi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonunda Genel Sosyal Destek Puanı, Aile ve Özel Kişi Alt Ölçeklerine göre anlamlı farklılıkların olduğu saptanmıştır ($t(491) = 1.70, p > .05$).

Tablo 3.31: Ziyaret Durumu Değişkeninin Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi

	Z. Gelen		Z. Gelmeyen		<i>t</i> (491)
	Ort.	<i>Ss</i>	Ort.	<i>Ss</i>	
ASSÖ					
ASSÖ Top.	2.29	0.46	2.01	0.51	5.29**
ASSÖA	2.59	0.55	2.18	0.72	5.33**
ASSÖÖ	2.27	0.70	1.98	0.72	3.66**

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$, Z.= Ziyaretçi Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği = ASSÖ, Toplam= Top., Aile = ASSÖA, Özel Kişi = ASSÖÖ.

Genel Sosyal Destek puanı açısından ziyaretçisi düzenli olarak gelen ($Ort. = 2.29, Ss = 0.46$) hükümlülerin, ziyaretçisi gelmeyen ($Ort. = 2.01, Ss = 0.51$; $t(491) = 5.29, p < .00$) hükümlülere göre daha fazla sosyal destek algıladıkları bulunmuştur. Aile Alt Ölçeği açısından ziyaretçisi düzenli olarak gelen ($Ort. = 2.59, Ss = 0.55$) hükümlülerin, ziyaretçisi gelmeyen ($Ort. = 2.18, Ss = 0.72$; $t(491) = 5.33, p < .00$) hükümlülere göre daha fazla sosyal destek algıladıkları bulunmuştur. Özel Kişi Alt Ölçeği açısından ziyaretçisi düzenli olarak gelen ($Ort. = 2.27, Ss = 0.70$) hükümlülerin, ziyaretçisi gelmeyen ($Ort. = 1.98, Ss = 0.72$; $t(491) = 3.66, p < .00$) hükümlülere göre daha fazla sosyal destek algıladıkları bulunmuştur.

3.2.9.2 Ziyaret Durumu Değişkeninin Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Açısından Değerlendirilmesi

Hükümlülerin ziyaretçilerinin gelip gelmeme durumlarının sorgulandığı değişkene göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği açısından farklılıklarını bulabilmek

için bağımsız örneklem t-testi analizi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonunda Genel Dayanıklılık Puanı, Aile Uyumu, Sosyal Yeterlik ve Sosyal Kaynaklar Alt Ölçeklerine göre anlamlı farklılıkların olduğu saptanmıştır ($t(491) = 1.96, p > .05$).

Tablo 3.32: Ziyaret Durumu Değişkeninin Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin T-test Analizi

	<u>Z. Gelen</u>		<u>Z. Gelmeyenler</u>		<i>t</i> (491)
	<i>Ort.</i>	<i>Ss</i>	<i>Ort.</i>	<i>Ss</i>	
PDÖ					
PDÖ Top.	2.30	0.30	2.16	0.31	4.12**
AU	2.35	0.42	2.10	0.47	5.17**
SY	2.24	0.41	2.08	0.40	3.59**
SK	2.28	0.41	2.08	0.44	4.31**

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$ Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği = PDÖ, Toplam Puan = Top., Aile Uyumu = AU, Sosyal Yeterlilik = SY, Sosyal Kaynaklar = SK.

Genel Dayanıklılık Puanı açısından ziyaretçisi düzenli olarak gelen ($Ort. = 2.30, Ss = 0.30$) hükümlülerin, ziyaretçisi gelmeyen ($Ort. = 2.16, Ss = 0.31; t(491) = 4.12, p < .00$) hükümlülere göre psikolojik olarak daha dayanıklı özellikler gösterdiği bulunmuştur. Aile Uyumu Alt Ölçeği açısından ziyaretçisi düzenli olarak gelen ($Ort. = 2.35, Ss = 0.42$) hükümlülerin, ziyaretçisi gelmeyen ($Ort. = 2.10, Ss = 0.47; t(491) = 5.17, p < .00$) hükümlülere göre daha fazla puan aldıkları saptanmıştır. Sosyal Yeterlik Alt Ölçeği açısından ziyaretçisi düzenli olarak gelen ($Ort. = 2.24, Ss = 0.41$) hükümlülerin, ziyaretçisi gelmeyen ($Ort. = 2.08, Ss = 0.40; t(491) = 3.59, p < .00$) hükümlülere göre daha fazla puan aldıkları saptanmıştır. Sosyal Kaynaklar Alt Ölçeği açısından düzenli olarak gelen ($Ort. = 2.28, Ss = 0.41$) hükümlülerin, ziyaretçisi gelmeyen ($Ort. = 2.08, Ss = 0.44; t(491) = 4.31, p < .00$) hükümlülere göre daha fazla puan aldıkları saptanmıştır.

3.3 ÇALIŞMADA KULLANILAN ÖLÇEKLERİN YORDANMASINA İLİŞKİN ANALİZLER

Yapılan analizlerin bu kısmında Belirti Tarama Listesinin ve Beck Depresyon Envanterinin çalışmada kullanılan Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği, Başetme Yolları Ölçeği, Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, yaş ve ceza süresi değişkenleri ile yordanma durumları Çoklu Yönlü Doğrusal Regresyon analizinin Backward Yöntemi ile incelenmiştir.

3.3.1 Belirti Tarama Listesinin Diğer Değişkenler Tarafından Yordanması

Regresyon analizinin Backward Yöntemi ile yapılan analiz sonrasında hükümlülerin Belirti Tarama Listesi ile elde edilen belirti puanlarının baş etme stratejileri puanları, sosyal destek puanları ve dayanıklılık puanları ile açıklandığı görülmüştür. Yani psikolojik belirti varyansı anlamlı bir şekilde kaçınma baş etme stratejisi, sorumluluğu kanul etme baş etme stratejisi, planlı problem çözme baş etme stratejisi, aile ve arkadaşan alınan sosyal destek, gelecek ve kendilik algısı kaynaklı dayanıklılık düzeyi ile yordanmaktadır ($R= 0.53$, $R^2 = 0.28$, $F(6,453) = 30.79$, $p < .001$). Bu bulgu, yordayıcı olarak analize sokulan değişkenlerle birlikte genel belirti puanına ilişkin varyansın % 28'ini açıkladığını göstermektedir. Ayrıca, yapılan analiz sonucunda Kendilik algısının ($\beta = -0.39$), Sorumluluğu kabul etmenin ($\beta = 0.25$), Sosyal yeterliğin ($\beta = -0.19$), Sosyal destek/Arkadaşın ($\beta = -0.13$), Gelecek Algısının ($\beta = -0.12$), Planlı Problem Çözmenin ($\beta = 0.11$) yordayıcı olduğu bulunmuştur. Kendilik algısı kaynaklı dayanıklılığın ve sorumluluğu kabul etme baş etme stratejisinin modelde olan diğer değişkenlere göre hükümlülerdeki belirti puanını açıklayan güçlü yordayıcılar olduğu görülmektedir.

Tablo 3.33: Belirti Tarama Listesinin Çalışmada Kullanılan Diğer Ölçeklerle Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi

Analiz Aşaması	Yordayıcı Değişken	R	R ²	β	Yordama Hatası	F	R ² 'deki Artış Miktarı
1	KA	0.39	0.15	-0.39	0.60	84.69**	0.15
2	KA, SOR	0.47	0.21	0.25	0.58	65.04**	0.06
3	KA, SOR, SY	0.50	0.24	-0.19	0.57	51.48**	0.03
4	KA, SOR, SY, ASSÖAR	0.51	0.26	-0.13	0.56	41.87**	0.01
5	KA, SOR, SY, ASSÖAR, GA	0.52	0.27	-0.12	0.56	35.17**	0.01
6	KA, SOR, SY, ASSÖAR, GA, PPC	0.53	0.28	0.11	0.55	30.79**	0.01

Not. ** $p < .01$, KA= Kendilik algısı, SOR= Sorumluluğu kabul etme, SY= Sosyal yeterlik, ASSÖAR= Sosyal destek/Arkadaş, GA= Gelecek algısı, PPC= Planlı problem çözme.

3.3.2 Beck Depresyon Envanterinin Diğer Değişkenler Tarafından Yordanması

Regresyon analizinin Backward Yöntemi yapılan analiz sonrasında hükümlülerin Beck Depresyon Envanteri ile elde edilen depresyon puanlarının baş etme stratejileri puanları, sosyal destek puanları dayanıklılık puanları ve yaş değişkeni ile açıklandığı görülmüştür. Yani, depresyon puanı varyansı, kaçınma baş etme stratejisi, sorumluluğu kanul etme baş etme stratejisi, aileden ve özel kişiden alınan sosyal destek ve gelecek algısı, kendililik algısı, aile uyumu kaynaklı, sosyal yeterlilik kaynaklı ve sosyal kaynaklar dayanıklılık düzeyi ile anlamlı bir şekilde yordanmaktadır ($R= 0.63$, $R^2 = 0.39$, $F(8,444) = 37.42$, $p < .001$). Bu bulgu, yordayıcı olarak analize sokulan değişkenlerle birlikte depresyon puanına ilişkin varyansın % 37'sini açıkladığını göstermektedir. Ayrıca yapılan analiz sonucunda, Kendilik algısının ($\beta= -0.48$), Sosyal kaynakların ($\beta= -0.29$), Sorumluluğu kabul etmenin ($\beta=0.20$), Gelecek algısının ($\beta= -0.20$), Sosyal yeterliğin ($\beta= -0.19$), Sosyal destek/Özel kişinin ($\beta= -0.10$), Aile uyumunun ($\beta=0.09$) ve yaşın($\beta= -0.07$) yordayıcı olduğu bulunmuştur. Kendilik algısı kaynaklı dayanıklılığın ve sosyal kaynaklar dayanıklılık alt boyutunun modelde olan diğer değişkenlere göre hükümlülerdeki belirti puanını açıklayan güçlü yordayıcılar olduğu görülmektedir.

Tablo 3.34: Beck Depresyon Envanterinin Çalışmada Kullanılan Diğer Değişkenlerle Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi

Analiz Aşaması	Yordayıcı Değişken	R	R ²	β	Yordama Hatası	F	R ² 'deki Artış Miktarı
1	KA	0.48	0.43	-0.48	0.49	136.88**	0.23
2	KA, SK	0.55	0.30	-0.29	0.47	98.55**	0.07
3	KA, SK, SOR	0.58	0.34	0.20	0.46	79.00**	0.04
4	KA, SK, SOR, GA	0.61	0.36	-0.20	0.45	66.67**	0.02
5	KA, SK, SOR, GA, SY	0.61	0.37	-0.19	0.44	55.42**	0.01
6	KA, SK, SOR, GA, SY, ASSÖÖ	0.62	0.38	-0.10	0.44	47.72**	0.00
7	KA, SK, SOR, GA,	0.63	0.38	0.09	0.44	41.89**	0.00

	SY, ASSÖÖ, AU							
8	KA, SK, SOR, GA, SY, ASSÖÖ, AU, YAŞ	0.63	0.39	-0.07	0.44	37.42**	0.00	

Not. **p<.01, KA= Kendilik algısı, SK= Sosyal kaynaklar, SOR= Sorumluluğu kabul etme GA= Gelecek algısı, SY= Sosyal yeterlik, ASSÖAÖ= Sosyal destek/Özel kişi, AU= Aile uyumu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA

Yapılan çalışmanın amacı ilk olarak, hükümlülerden elde edilen demografik değişkenlerin ve suç değişkenlerinin çalışmada kullanılan ölçüm araçlarına (psikolojik belirti, sosyal destek, başetme stratejileri, dayanıklılık) göre farklılıklarını incelemektir. İkinci olarak, kullanılan ölçüm araçları arasında oluşan korelasyonları ve regresyonları hesaplayıp birbirleri ile ilişkili olan bulguları tespit edebilmektir. Son bölüm olan Tartışma kısmında ise, analizler sonucunda elde edilen çıktıların, kurulan hipotezlerle ve literatürle olan uygun ve uygun olmayan yönleri ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu bölümden sonra çalışmanın güçlü ve zayıf yönlerinden bahsedilmiş ve daha sonra yapılacak çalışmalara, ceza infaz kurumlarında ne gibi düzenlemeler yapılabileceğine dair öneriler sunulmuştur.

4.1 DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERİN VE SUÇ DEĞİŞKENLERİNİN ÇALIŞMADA KULLANILAN ÖLÇEKLERE GÖRE TARTIŞILMASI

Çalışmanın önemli amaçlarından biri katılımcılardan alınan demografik değişkenlerin ve suç değişkenlerinin çalışmada kullanılan ölçeklere göre incelenmesidir. Bu bölümde cinsiyet, medeni hal, eğitim durumu, ceza sebebi, ceza süresi, cezaevi tecrübesi, disiplin cezası, ziyaret durumu madde kullanım durumu demografik değişkenleri açısından çalışmada kullanılan ölçeklerin (psikolojik belirti listesi, algılanan sosyal destek, baş etme stratejileri, psikolojik dayanıklılık) sonuçları tartışılmıştır.

4.1.1 Cinsiyet Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçeklere Göre Tartışılması

Çalışmada elde edilen sonuçlar gösteriyor ki kullanılan ölçüm araçlarından Belirti Tarama Listesi, Başetme Yolları Ölçeği ve Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinde, cinsiyet açısından farklılıklar ortaya çıkmıştır ve araştırmanın başında kurulan hipotez doğrulanmıştır.

Belirti Tarama Listesinin alt ölçeklerinden Somatizasyon'da kadınların hükümlülerin erkeklere göre daha yüksek skorlar elde ettiği görülmektedir. Bu sonuca benzer olarak kadın hükümlülerin daha fazla psikosomatik şikâyetlerinin olduğu ve fizyolojik şikâyetlerinin yanı sıra bunlara eşlik eden psikolojik belirtilerin olduğu, yapılan çalışmalarda ifade edilmiştir(Berg, Møller ve Hayton, 2010; Bermudez ve ark., 2007). Bu sonucun normal popülasyondaki (suç işlememiş kadın ile yapılan çalışmalar) durumuna bakıldığında, ev kadınlarının çalışan kadınlara göre anksiyete, fobi, paranoid ve somatizasyon belirtilerinin daha yoğun olarak hissettikleri ortaya çıkmıştır(Çilli, Kaya, Bordur, Özken ve Kucur, 2004; Blom, Georgiades, László, Alinaghizadeh, Janszky ve Ahnve, 2007; Crepet, Piazzzi, Vetrone ve Costa, 1993). Buradan sonuçla, kadınların içinde buldukları durumun farkının olmadan somatizasyon belirtisinin genel olarak erkeklere göre kadınlarda daha yüksek oranda olabileceği kanısına varılabilmektedir. Obsesif-kompulsif alt ölçeği açısından bakıldığında erkek hükümlülerin kadınlara göre daha yüksek skorlar elde ettiği görülmüştür. Ayrıca Öfke-düşmanlık alt ölçeği incelendiğinde de erkek hükümlülerin kadın hükümlülere göre daha yüksek skorlar elde ettiği görülmüştür. Literatür incelendiğinde genelde kadın hükümlülerin psikolojik belirti açısından daha fazla belirti gösterdikleri ve psikolojik belirti yaygınlığının daha fazla olduğu görülmüş(Fries ve ark., 2013; Andreoli ve ark., 2014) ve literatür bulgularının çalışmanın sonucuyla uyumlu olmadığı saptanmıştır. Bunun sebebi olarak yürütülen tez çalışmasındaki kadın erkek sayılarındaki oranların bir birine yakın olmaması, erkekler ve kadınların yaşadıkları adli ve cezaevi süreçlerinin birbirinden farklı olması ve erkeklerin özellikle adli ve cezaevi süreçlerde daha zor koşullarla karşılaşır olması düşünülmüştür. Obsesif-Kompulsif belirtiler anlamında düşünüldüğünde cezaevinde var olan güvensiz ortamın ve sürekli aynı alanda vakit geçirmenin sonucunda kişilerin obsesif düşüncelerinin alevlenebileceğinin bu konuda bir etken olduğu düşünülmektedir.

Başetme stillerinin cinsiyet değişkeni açısından incelenmesinde kaçınarak başetme stratejisinin kadınlar tarafından daha çok tercih edildiği görülmüş; diğer başetme stratejilerinin(planlı problem çözme, kendine saklama, sosyal destek arayışı, sorumluluğu kabul etme, kadercilik, doğaüstü güçlere inanma)

kullanımının kadın ve erkek açısından farklılık göstermediği görülmüştür. Bununla ilgili literatür incelendiğinde Kubiak ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada da kadın hükümlülerin genellikle duygu odaklı başetme stratejilerini kullandıkları saptanmıştır(Kubiak, Hanna ve Balton, 2005). Buradan kaynakla cinsiyet açısından başetme bulguların literatürdeki çalışma ile uygun olmadığı görülmüştür. Sebepleri arasında kültür, eğitim düzeyi ve içinde bulunulan durumun etkileri olabileceği düşünülmüştür.

Hükümlülerin dayanıklılık süreçleri incelendiğinde cinsiyet için anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Kadınların yapısal stil, gelecek algısı ve kendilik algısı alt ölçeklerinde erkeklere göre daha yüksek skorlar aldığı görülmüştür bu da dayanıklı seviyelerinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Psikolojik dayanıklılık literatürü incelendiğinde dayanıklılık kavramı birçok değişkenle (çevresel, kişilik, sosyal ağ, medeni durum) beraber açıklanmıştır(Coutu, 2002). Buna göre, kadın hükümlülerin sosyal destek ağlarının erkeklere daha geniş olduğu düşünüldüğünde kadınların dayanıklılık seviyelerinin yüksek olması yorumunun yapılabileceği düşünülmüştür.

4.1.2 Medeni Durum Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçeklere Göre Tartışılması

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular hükümlülerin medeni durumlarına göre psikolojik belirti seviyelerinde, başetme stratejilerinde, algılanan sosyal destek ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı farklılıklar olduğunu göstermektedir ve araştırmanın başında kurulan hipotez doğrulanmıştır.

Başetme stilleri açısından evli olan hükümlülerin bekâr olan hükümlülere göre daha çok planlı problem çözme baş etme stilini kullandıkları ortaya çıkmıştır. Evli hükümlülerin cezaevine girmeden önce hayatlarında birçok sorumluluğu olduğu bilinmektedir. Yapılan bir çalışmada, ailedeki erkek eşin cezaevine girmesi sonucunda ailenin bu ayrılıktan hem duygusal yönden hem de ekonomik yönden olumsuz etkilendiğini göstermektedir(Barker, 1980). Ayrıca başetme yöntemleriyle ilgili literatüre bakıldığında problem çözme odaklı başetme stratejisinin cezaevi popülasyonu için uygun olmadığı (hükümlülerin sosyal ve fiziksel kaynaklarının yetersizliği sebebiyle) görülmektedir (Weiten, 2011).

Yapılan çalışmada literatrün tersi bir sonucun çıkması; hükümlünün cezaevine girdikten sonra hem dışarıdaki sorumlulukları yarım bırakmış olması hem de cezaevine uyum sağlaması ve burada yaşayabilmesi onu sahip olduğu problemler karşısında daha stratejik olmaya ittiği şeklinde yorumlanmıştır.

Yürütülen çalışmada evli olan hükümlülerin algıladıkları sosyal destek seviyelerinin bekârlara göre daha yüksek seviyede olduğu görülmüştür. Bu sonucun çalışmanın beklenen hipotezlerinden biri olduğu ve literatüre uygun olduğu saptanmıştır. Algılanan sosyal desteğin aile ve özel kişi alt boyutlarında da evli olan hükümlülerin daha yüksek skorlar elde ettiği görülmüştür. Bu durum evli hükümlülerin sosyal destek ağlarını daha geniş ve çeşitli olduğunu göstermektedir. Struckhoff ve Raymond'un (1977) evli hükümlülerle yaptıkları çalışmada da kadın olan eşler, hükümlü olan eşlerinin birincil duygusal sosyal destek kaynakları olduğunu göstermiştir. Ayrıca hükümlü babaların çocuklarından algıladıkları sosyal desteğin diğer tüm sosyal destek kaynaklarından daha güçlü etki yarattığı ortaya çıkmıştır(Cherly ve ark., 2012).

Elde edilen dayanıklılık bulguları incelendiğinde evli olan hükümlülerin bekâr hükümlülere göre daha yüksek skorlar elde ettiği görülmektedir. Psikolojik dayanıklılık kavramı açıklanırken risk faktörleri ve koruyucu faktörlerin önemli rollere sahip olduklarından bahsedilmiş ve koruyucu faktörlerin psikolojik dayanıklılık üzerinde olumlu etkisinin olduğu vurgulanmıştır(Tusaie ve Dyer, 2004; Rutter, 1993). Buna ek olarak, aile ortamının ebeveynlik ilişkisinin psikolojik dayanıklılığın oluşmasında etkili olduğu vurgulanarak ailelerin eşlerin ve çocukların çevrelerindeki değişimleri fırsat olarak algılamaları psikolojik dayanıklılığı desteklediği ifade edilmiştir. Buradan hareketle evli olmanın dayanıklılık ile olumlu ilişkisinin bir defa desteklendiği görülmektedir.

4.1.3 Cezaevi Türü Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçeklere Göre Tartışılması

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular hükümlülerin kaldıkları cezaevi türlerine göre psikolojik belirti seviyelerinde, başetme stratejilerinde, algılanan sosyal destek ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı farklılıklar olduğunu göstermektedir ve araştırmanın başında kurulan hipotez doğrulanmıştır.

Kadın kapalı cezaevi ile erkek kapalı cezaevi grupları arasında yapılan analizlerde Belirti Tarama Listesi açısından cinsiyet değişkeni ile yapılan analizle nicel olarak küçük farklılıkların olduğu gözlenmiştir. Bundan farklı olarak Yetişkinler için Dayanıklılık Ölçeğine göre elde edilen bulgular, dayanıklılık toplam puanı da dâhil olmak üzere yapısal stil, gelecek algısı ve kendilik algısı alt ölçekleri için kadın kapalı cezaevinde bulunanların erkek kapalı cezaevindekilere göre daha yüksek skorlara sahip olduğu görülmüştür. Kadın hükümlülerin psikolojik dayanıklılık durumlarının daha iyi olduğu görülmüştür. Konuyla ilgili literatür incelendiğinde; cinsiyetin koruyucu faktörler arasında olduğu görülmüştür. Romano ve Hage (2002, akt. Terzi 2005) yaptıkları çalışmada psikolojik dayanıklılık için koruyucu faktörleri içsel ve dışsal ikiye bölerek tanımlanmış, cinsiyet kavramını dayanıklılığın içsel koruyucu faktörü olarak belirlemiştir. Normal popülasyonda yürütülen bu çalışma erkeklerin risk faktörlerine karşı kadınlara göre dayanıksız oldukları saptanmıştır.

Erkek kapalı cezaevi ile erkek açık cezaevi arasında belirti tarama listesi açısından yapılan karşılaştırmada kapalı cezaevindeki hükümlülerin genel belirti puanı, somatizasyon, obsesif-kompulsif, depresyon, kaygı, öfke-düşmanlık, ve paranoid alt belirti alanlarında yüksek skorlar elde ettiği görülmüştür. Açık cezaevi diğer cezaevi türlerine göre güvenlik düzeyi daha düşük olan cezaevi türündendir. Bu kurumlarda hükümlülerin özgürlük alanlarının daha geniş olması, uygun bir işte çalıştırılıyor olması, ev ziyaretlerine gidebiliyorlar olması, ziyaret saatlerinin daha esnek olması hükümlüleri dışarıdaki hayata hazırlıyor olduğunu ve kişilere olumlu yönde etkilerinin olduğu görülmektedir. Bu bilgilere paralel olarak Toch'un (1984) yaptığı bir çalışmada düşük güvenlik seviyesine sahip cezaevinde kalanların yüksek güvenlik düzeyine sahip cezaevinde kalanlara göre daha yüksek seviyede psikolojik uyum sağladıkları, daha az psikolojik belirti gösterdikleri bulunmuştur. Briggs ve arkadaşları(2003) tarafından yapılan diğer bir araştırma da yüksek düzey güvenliğe sahip olan cezaevlerindeki hükümlülerin birbirlerine karşı olan şiddeti ve çatışmayı düşürmediği görülmüştür. Tüm bu bilgilerin ışığında cezaevinin tipinin hükümlülerin psikolojik durumlarında etkili olduğu ve düşük güvenlik düzeyindeki cezaevlerinin hem psikolojik hem de davranışsal olarak olumlu etkilerinin olduğu söylenebilmektedir.

Cezaevi türleri açısından hükümlülerdeki depresyon seviyeleri incelendiğinde erkek kapalı cezaevindekiler erkek açık cezaevindekilere göre daha yüksek puanlara sahip olduğu görülmektedir. Yukarıda da bahsedildiği gibi yapılan çalışmalarda kapalı cezaevlerinin hükümlüler üzerindeki hem psikolojik hem de sosyal olarak olumsuz etkileri tartışılmıştır. Bu bilgilere ek olarak; hükümlüler yaşam alanlarını daha fazla izole edilmiş kurumlarda depresyon ve kaygı belirtini sıklıkla gösterirken, güvenlik düzeyi düşük ve izolasyonun daha az olan cezaevlerinde bu belirtileri daha nadir olarak göstermeleri(Bell, 1999), çalışmanın sonucunu desteklediği görülmektedir.

Psikolojik dayanıklılık açısından cezaevi türlerine bakıldığında toplam dayanıklılık puanı, kendilik algısı, sosyal yeterlik ve sosyal kaynaklar alt ölçeklerine açık cezaevinde kalan hükümlülerin diğerlerine göre yüksek skorlar elde ettiği görülmektedir. Literatüre ve çalışmanın bulgularına uygun olarak psikolojik olarak dayanıklı bireylerin stresle baş etmeleri yüksek (Tekin, 2011) ve yaşadıkları sorunlar karşısında daha az psikolojik belirti gösteren bireyler olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın bulguları incelendiğinde açık cezaevlerinde kalan hükümlülerin daha az belirti gösterdiği bulgusu ile yine açık cezaevinde kalan hükümlülerin dayanıklılıklarının yüksek olduğunu gösteren bulgularının birbiri ile tutarlı olduğu ve cezaevi güvenlik seviyesi ile dayanıklılık arasında olumsuz yönde olan ilişkiyi kanıtlar nitelikte olduğu anlaşılmıştır.

4.1.4 Eğitim Düzeyi Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçeklere Göre Tartışılması

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular hükümlülerin eğitim düzeylerine göre psikolojik belirti seviyelerinde, başetme stratejilerinde, algılanan sosyal destek ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı farklılıklar olduğunu göstermektedir ve araştırmanın başında kurulan hipotez doğrulanmıştır.

Belirti tarama listesi açısından eğitim düzeyleri karşılaştırıldığında yapılan analiz sonucunda sadece fobik kaygı alt ölçeğinde hükümlülerin eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık çıktığı tespit edilmiştir. Buna göre lise eğitim düzeyine göre okur-yazar ve ilköğretim eğitim düzeyine sahip hükümlülerin daha çok bu kaygıya sahip olduğu saptanmıştır. Bu konuya uygun literatür

incelendiğinde Iversen ve arkadaşları (2014). tarafından yapılan araştırmada eğitim seviyesi ile algılanan sağlık düzeyi araştırılmış, düşük eğitim seviyesine sahip olanların kendilerini daha sağlıksız ve daha fazla psikolojik belirti gösterdiklerini ifade etmiştir. Normal popülasyonda eğitim düzeyi ile psikolojik belirti gösterme ilişkisine bakıldığında Walsemann ve arkadaşlarının (2012) yaptığı çalışmada üniversite eğitim derecesine sahip olanların daha az depresif semptomlar gösterdiği anlaşılmıştır. Buradan hareketle eğitim düzeyinin hem cezaevi popülasyonunda hem de normal popülasyonda psikolojik sağlık için bir koruyucu faktör olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Belirti tarama listesindeki fobik kaygı alt ölçeği maddeleri incelendiğinde “caddelerde ve açık alanlarda korku hissi”, “ evden dışarı yalnız çıkma korkusu”, “otobüs, tren, metro gibi araçlarla yolculuk etme korkusu”, “çarşı sinema gibi kalabalık yerlerde rahatsızlık hissi” gibi maddelerin olduğu görülmüştür. Bu maddelerin içinde buldukları durumla uygun olmadığı ve çıktıktan sonraki süreci düşünerek yaptıkları tahmin edilmektedir. Ortaya çıkan bulguların gelecekteki yaşayabilecek sorunlara ışık tutabileceği düşünülmektedir. Carson ve Sabol (2012) yaptıkları araştırmada cezaevine travmatik bir suç öyküsünden sonra giren hükümlülerin çıktıktan sonra bazı psikolojik belirtilerin yeniden canlanabileceğini ve topluma uyum sağlamakta zorluklar yaşadığını ortaya çıkarmışlardır.

Hükümlülerin kullandıkları psikolojik başetme stratejileri eğitim düzeylerine göre incelendiğinde elde edilen bulgular problem çözme başetme yöntemini daha çok üniversite mezunlarının kullandığını; duygu odaklı başetme yöntemlerinden sorumluluğu kabul etme, kadercilik ve doğüstü güçlere inanma stratejilerini eğitim düzeyi düşük (okur-yazar, ilköğretim) hükümlülerin kullandığını göstermektedir. Konuyla ilgili literatür incelendiğinde Görgüllü ve Tutarel-Kışlak 'ın (2014) yaptığı çalışma bu bulguyu destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Çalışmada hükümlülerin karşılaştığı problemler karşısında boyun eğici davranışları, depresyon ve intihar olasılıkları incelenmiş eğitim seviyesini düşüklüğü ile problemler karşısında boyun eğici davranışın, depresyonun ve intihar riskinin arttığını gösteren ilişki saptanmıştır. Buna ek olarak, öğrenim düzeylerinin düşüğe öfke ile başetme seviyelerini düşüğüne dair ifadeler

bulunması, yapılan çalışmanın bulgusunun destekleniyor olduğunu göstermektedir.

Hükümlülerin psikolojik dayanıklılıkları açısından eğitim düzeyleri karşılaştırıldığında; yüksek eğitim düzeyleri (üniversite, lise) ile düşük eğitim düzeyleri (okur-yazar, ilköğretim) arasında anlamlı farklar bulunmuş ve yüksek eğitim düzeyine sahip hükümlülerin dayanıklılık toplam puanında, yapısal stil, kendilik algısı, sosyal yeterlik ve sosyal kaynaklar alt düzeylerinde yüksek skorlar elde ettiği görülmüştür. Başka bir deyişle eğitim seviyesinin yüksek olması kişilerin dayanıklılığının yüksek olabileceğini ifade etmektedir. Dayanıklılık kavramının paydaşlarının bilişsel ve duygusal tutum ve davranışlar olduğu (Yalçın, 2013) düşünülürse biliş kavramının eğitim ile doğrudan etkisinin var olduğu bilinmektedir. Buradan kaynakla elde edilen bulgular eğitimin de psikolojik dayanıklılıkla ilgili olduğunu kanıtlar niteliktedir.

4.1.5 Suç Türü Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Tartışılması

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular hükümlülerin suç türlerine göre psikolojik belirti seyivelerinde, başetme stratejilerinde, algılanan sosyal destek ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı farklılıklar olduğunu göstermektedir ve araştırmanın başında kurulan hipotez doğrulanmıştır.

Yapılan çalışmada suç türü gruplarında Belirti tarama listesine göre anlamlı farklar olduğu görülmüştür. Genel psikolojik belirti açısından hükümlülerden yağma suçuna sahip olanların hırsızlık ve suçunu belirtmek istemeyen hükümlülere göre daha fazla semptom gösterdiği anlaşılmıştır. Buna ek olarak somatizasyon, obsesif-kompulsif, kaygı, öfke-düşmanlık, fobik kaygı belirtilerinde de yağma/gasp suçu işleyen hükümlülerin daha fazla psikolojik belirti skoru elde ettikleri görülmüştür. Bulgularla ilişkili literatür incelendiğinde Türkiye cezaevi örnekleminde yapılmış diğer bir çalışmada da gasp suçundan hükümlü olanların öfke-düşmanlık, umutsuzluk ve intihar düşüncesi gibi psikolojik belirtileri gösterdiği sonucunu elde ederek, bu çalışmanın da bulgularıyla benzerlik gösterdiği anlaşılmıştır (Görgüllü ve Tutarel-Kışlak, 2014). Şenol-Durak ve Gençöz'ün (2010) yaptıkları çalışmada depresyon semptomları ile

suç ve durumsal değişkenler arasındaki ilişkide cezaevinde yaşamsal stres kaynaklarını aracı rol üstlendiği görülmüştür. Ek olarak, yapılan bir diğer çalışmada ise çete eğilimli suç işleyenlerin daha fazla psikolojik semptom göstermesi ve cezaevi yaşamına uyumda zorluklar çekmesinin yine yukarıdaki bulguyu destekler nitelikte olduğu düşünülmektedir(Huebner, 2007). Yürütölen çalışmada yağma suçunu işleyen hükümlülerde diğer suç gruplarına göre daha fazla psikolojik belirti göstermelerinin nedenlerinden birinin yağma suçuna verilen ceza süresinin diğerlerine göre daha fazla olduğu ve dolayısıyla farkın bundan kaynaklandığı varsayılmaktadır. Ayrıca diğer suç gruplarına göre öne çıkan yağma grubu için uygulanabilecek yeni müdehala programlarının oluşturulması ya da var olanların uygulanmasının ve bu grup suçluların topluma yeniden kazandırılma süreçlerinde güçlendirmelerin yapılmasının etkili olabileceği düşünülmektedir.

Suç türlerinin başetme stratejilerine göre farklılık gösterdiği bulgular incelendiğinde; planlı problem çözme başetme yöntemini uyuşturuvcu ve cinayet suçundan cezaevine giren hükümlüler hırsızlık suçundan cezaevine girenlere göre bu başetme yöntemini daha fazla kullandığı ortaya çıkmıştır. Bu bulgunun sebepleri düşünölürken çalışmadaki suç gruplarının dağılım incelenmiş ve bu grupların dağılım oranlarının diğer suç gruplarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür. buna uygun literatür incelendiğinde hükümlülerin yaşadığı olumsuz yaşam olayları ve başetme stratejilerinin suç türü üzerinde etkili bulunduğu görülmüştür(Huifang, 2004). Buna karşıt olarak, Robinson ve Campel'in (1989) yaptığı çalışmada suç türüne bağlı olarak sahip olunan ceza süresi değişkenine göre başetme stratejileri açısından ceza süresi grupları arasında anlamlı farklar bulunmadığı görülmüştür. Yapılan tez çalışmasında suç gruplarındaki katılımcıların dağılımının eşit olmaması başetme stratejileri açısından suç grupları arasında detaylı bilgi vermediği düşünülmektedir. Bu alanda yapılacak özel bir çalışmayla suç gruplarına göre karşılaştırmanın daha uygun olabileceği düşünülmektedir.

Suç türlerine göre algıladıkları sosyal destek düzeyleri incelendiğinde genel algılanan sosyal destek puanı için birden fazla suç işleyen hükümlülere göre suçunu belirtmek istemeyen kişilerin daha fazla sosyal destek algıladıkları

saptanmıştır. Ek olarak, suç türü ve algılanan sosyal desteğe ilişkin bulgularda hükümlüler için özel hissettiklerin sosyal destek kaynağı olarak görmeleri dikkat çekmiştir. Suçunu belirtmek istemeyenler hırsızlık suçu işleyenlere ve cinsel suç isteyenlere göre daha fazla kendileri için özel hissettikleri kişiden sosyal destek sağlamışlardır. Özel kişiden algılanan sosyal desteğin bu denli öne çıkmasının sebepleri arasında hükümlülerin ziyaretine gelebilecek kişilerin belli bir sayıyı geçmeyecek olması ve sadece isimleri cezaevine bildirilen kişilerce ziyaret edilmesi olarak düşünülmüştür.

4.1.6 Cezaevi Tecrübesi Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Tartışılması

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular hükümlülerin cezaevi tecrübesine göre psikolojik belirti seyirlerinde, başatma stratejilerinde, algılanan sosyal destek ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı farklılıklar olduğunu göstermektedir ve araştırmanın başında kurulan hipotez doğrulanmıştır.

Yapılan araştırmada cezaevine ilk defa girenler ile bir defadan fazla girenler arasında belirti tarama listesi açısından farklar incelendiğinde; öfke-düşmanlık ve psikotizm alt ölçeklerinde anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır. Cezaevine ilk defa girenlerin, cezaevine birden fazla girenlere göre öfke-düşmanlık alt ölçeğinde daha yüksek skorlar elde ettiği görülürken; cezaevine birden fazla girenlerin ilk defa girenlere göre psikotizm alt ölçeğinden daha yüksek skorlar elde ettiği görülmüştür. konuyla ilgili literatür incelendiğinde, geçmişlerinde var olan psikopatolojik bir bozukluk ile cezaevinden çıkan hükümlülerin tekrar bir suç işleyip cezaevine girmeleriyle psikolojik durumlarının daha kötü hale geldiğini gösteren çalışmalar bulunmaktadır(Peters ve Bekman, 2007). Tez çalışmasında ortaya çıkan cezaevine ilk defa girenlerin öfke-düşmanlık belirtilerinin daha yüksek çıktığı bulgusunun, kişinin cezaevine ilk girdiğinde tanımadığı bir ortama gelmesi, buraya alışması, özgürlüğünden kopması, belli bir otoritenin altında olması gibi alışması zor durumları bir anda yaşaması sebebiyle ortaya çıktığı düşünülmektedir.

Hükümlülerin kullandıkları başatma yöntemleri açısından cezaevi tecrübeleri karşılaştırıldığında sadece sorumluluğu kabul etme baş etme stratejisi

açısından anlamlı farklılık saptandığı görülmüştür. Diğer bir değişle cezaevine birde fazla girenlerin, ilk defa girenlere göre sorumluluğu kabul etme yöntemini daha fazla kullandığı anlaşılmıştır. Başetme yöntemlerinden sorumluluğu kabul etme stratejisinin temelinde kişilerin sorunlar karşısında başarılı bir çözüm bulamayıp kendine ve yaşamının temelinde olan süreçlere yönelerek kendinden bir neden aradığı ve sorumluluğu kabul ettiği görülmektedir (Folkman ve Lazarus, 1985). Bu bağlamda düşünüldüğünde hükümlülerin cezaevine bir defa girdiklerinde sebebini çevreye atıf edebileceğini fakat tekrar suç işleyip cezaevine girdiklerinde kendilerini sorgulamaya başladığını ve sorunun kaynağını kendileri olduğunu fark edip sorumluluğu kabul etmeye yönelik düşünme biçimleri geliştirebilecekleri öngörülmektedir.

Algılanan sosyal destek açısından cezaevi tecrübesi değişkeni incelendiğinde genel sosyal destek puanı için cezaevine ilk defa girenlerin birden fazla girenlere göre daha fazla sosyal destek algıladıkları ortaya çıkmıştır. Thomas'ın (1970) yaptığı çalışmada suç yönelimi, fazla olan hükümlülerin sosyal desteklerinin az olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda düşünüldüğünde sosyal desteğin suç işleme olgusu açısından bir koruyucu faktör olarak algılanması ve bunun yürütülen tez çalışmasın 'cezaevine birden fazla girenlerin daha az sosyal destek algıladıkları' bulgusuyla desteklendiği düşünülmektedir. Ayrıca yapılan tez çalışmasının bulguları arasında sosyal desteğin kaynağını arkadaştan ve kendileri için özel hissettikleri bir kişiden algılayan hükümlülerin, birden fazla cezaevine girenler olduğu saptanmıştır. Jiang ve Winfree'nin (2006) yaptıkları çalışmada sosyal destek kaynağının hükümlülerdeki beklenti ve umutla ilişkili olduğu kendileri için özel olan kişilerden ve aileden algılanan sosyal desteğin daha umut kaynağı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çerçeveden bakıldığında cezaevine birden fazla girenlerin algıladıkları sosyal destek kaynağının özel bir kişiden olmasının nedeni o kişiye atfettiği umut ve gelecek beklentisi olabileceği düşünülmektedir.

Psikolojik dayanıklılık açısından cezaevine ilk defa girenlerle birden fazla giren hükümlüler karşılaştırıldığında hem dayanıklılık toplam puanından hem de alt ölçeklerinde (yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlik ve sosyal kaynaklar) cezaevine ilk defa girenlerin psikolojik dayanıklılık skorlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Truffino (2010) dayanıklı bireyleri

tanımlarken yaşanan travmanın etkisini fark edebilen, yaşadığı olaylar sonucunda olumlu anlam geliştirebilen kişilerin daha dayanıklı olduğunu ifade etmiştir. Bu ifadenin çalışmanın ortaya çıkan bulgusuyla ilişkili olduğu düşünülüp, cezaevine ilk defa girenlerin işledikleri suç sonrasında olumlu anlam geliştirebildikleri (pişmanlık, gelecek planlamaları gibi) geleceğe dair umutlu olmaları gibi yönleri düşünülerek psikolojik dayanıklılıklarını yüksek olduğu tahmin edilmektedir.

4.1.7 Disiplin Cezası Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Tartışılması

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular hükümlülerin disiplin cezası değişkenine göre psikolojik belirti seviyelerinde, başatma stratejilerinde, algılanan sosyal destek ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı farklılıklar olduğunu göstermektedir ve araştırmanın başında kurulan hipotez doğrulanmıştır.

Hükümlülerin gösterdikleri psikolojik belirtiler, disiplin cezası alan ve almayan gruplar açısı değerlendirildiğinde; genel belirti puanı, kaygı, öfke-düşmanlık, paranoid belirti gruplarında disiplin cezası alan hükümlülerin daha fazla skorlar elde ettiği görülmüştür. Diğer bir değişle cezaevinde kaldığı süre içerisinde kurallara uygun davranış göstermeyip disiplin cezası alan hükümlülerin daha fazla psikolojik belirti gösterdikleri anlaşılmıştır. Buna uygun literatür incelendiğinde 1986 yılında yapılmış bir çalışmanın bulgularının hala desteklendiği görülmektedir. Toch ve Adams'ın (1986) yaptığı çalışmada ruh sağlığı iyi olmayan ve yoğun psikolojik belirti gösteren mahkûmların daha fazla disiplin dışı davranışları olduğu ve disiplin cezası aldıkları görülmektedir. Bu sonuçla kısmen çelişen sonuca sahip bir çalışmada da yaşadığı psikolojik sıkıntılar sebebiyle psikiyatri servisine yönlendirilmiş hükümlülerin cezaevine uyum sorunları yaşadığı fakat yine bu kişilerin yüksek seviyede şiddet içeren ve yineleyici disiplin problemleri olmadığı görülmüştür(DiCataldo ve ark., 1995). Bahsedilen çalışmanın örnekleme incelendiğinde yüksek güvenli cezaevi örnekleminde çalışıldığından ve bu cezaevinde denetimlerin üst seviyede olması ve katılımcıların kullandıkları psikiyatrik ilaçlar sonucuyla disiplin cezası işlemedikleri düşünülmüştür.

Algılanan sosyal destek açısından disiplin cezası alan ve almayan hükümlüler incelendiğinde; disiplin cezası almayan hükümlülerin daha fazla sosyal destek algıladıkları görülmüştür. Bahsedilen disiplin cezası almayan hükümlülerin sosyal destek kaynaklarının aile, arkadaş ve özel kişi olduğu da çalışmanın bulguları arasındadır. Bu pencereden incelenen literatürde evli ve çocuk sayısı fazla olan hükümlülerin daha az disiplin problemleri olduğu gözlenmiştir(Faily ve Roundtree, 1980; Acevedo ve Bakken, 2003). Buradan sonuçla çalışmanın bulgularıyla literatürdeki çalışmaların uyumlu olduğu görülmektedir.

Hükümlülerin dayanıklılık seviyeleri açısından disiplin cezası almış olanlarla almamış olanlar karşılaştırıldığında; hem dayanıklılık genel puanında hem de yapısal stil, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlik ve sosyal kaynaklar alt ölçeklere disiplin cezası almamış olanların daha yüksek dayanıklılık skorları elde ettiği görülmüştür. Martin ve Hesselbrock'un (2001) yaptığı çalışmada dayanıklılık seviyesinin etkileyen birçok faktörden bahsedilmiş ve psikolojik dayanıklılık kavramının ailesel destek, başetme yolları ve kurum iç davranışlar ile ilişkilendirildiği görülmüştür. Buradan sonuçla problem odaklı baş etme stratejilerini kullanan hükümlülerin dayanıklılık seviyelerinin yüksek olması ve karşılına çıkacak olan problemlerde akılcı çözümler bulup, kurum içi disipline aykırı davranışlar göstermediği düşünülmektedir.

4.1.8 Madde Kullanım Geçmişi Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Tartışılması

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular hükümlülerin madde kullanım geçmişi değişkeninin göre psikolojik belirti seyivelerinde, başetme stratejilerinde, algılanan sosyal destek ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı farklılıklar olduğunu göstermektedir ve araştırmanın başında kurulan hipotez doğrulanmıştır.

Hükümlülerin madde kullanım geçmişlerine göre gösterdikleri psikolojik belirtiler incelendiğinde madde kullanmış hükümlülerin hem genel belirti hem de somatizasyon, obsesif-kompulsif, kişiler arası duyarlılık, kaygı, öfke-düşmanlık, paranoid ve psikotizm alt ölçeklerinde daha fazla skorlar elde etmiş oldukları görülmüştür. Eytan ve arkadaşlarının (2011) yaptığı çalışmada çıkan madde

kullanımına bağı olarak hükümlülerin psikolojik ve psikiyatrik durumlarındaki problemlerin ve semptomların arttığı saptanmıştır. Özellikle kaygı, depresif, uykusuzluk ve fiziksel sağlıklarında belirgin bozulmaların gözlemlendiği eklenmiştir. Çalışmanın bulgularının desteklendiği bir çalışmada Mullen ve arkadaşları (2006) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada uyuşturucu madde kullanımından sonra cezaevine girildiğinde psikotik bozukluklar ve kişilik bozukluklarının görülür olduğu ayrıca daha fazla şiddet eğilimleri olduğu saptanmıştır. Tüm bu bulgular ışığında yapılan tez çalışmasının bulgularının da literatürü desteklediği görülmektedir.

Araştırmanın katılımcılarının madde kullanım geçmişlerine göre algıladıkları sosyal destek seviyeleri incelendiğinde; uyuşturucu madde kullanmayan hükümlülerin madde kullanımı olan hükümlülere göre daha fazla sosyal destek algıladıkları ortaya çıkmıştır. Daha çok aile ve arkadaşlarından sosyal destek alanların yine madde kullanım geçmişi olmayan hükümlüler olduğu görülmüştür. Bu bilgiler ışığında literatür incelendiğinde hükümlünün travma yaşamış olmasının, şiddete eğilimin fazla olmasının, suç oluşturabilecek davranışlara eğilimin olmasının ve uyuşturucu madde kullanımının birbirleriyle ilişkili olduğu görülmüştür(Akyüz, 2007; Komarovskaya ve ark., 2011). Bunlara ek olarak sosyal destek kavramının yukarıda sayılan davranışlarla negatif ilişkisi olduğunu ve o davranışları azaltan bir faktör olarak gören çalışmalar da yapılmıştır(Skeem ve ark., 2009; Duwe, 2012.). Buradan sonuçla yapılan tez çalışmasında da literatürdeki sonuçlar desteklendiği görülmüştür.

Hükümlülerin depresyon seviyelerinin de madde kullanım geçmişi olanlarla olmayanlar arasından değişiklik göstermiştir. Çalışmanın bulguları arasında madde kullanmayanların kullananlara göre daha az depresyon skorları elde ettiği görülmüştür. Driessen ve arkadaşlarının (2006) cezaevi örneğinde yaptığı çalışmada da madde kullanan kişiler madde kullanma geçmişi olan hükümlülerin depresyon görüldüğü bilgisi ve bunun çocukluk çağı travmalarıyla da ilgili olabileceği bulgusu ortaya çıkmıştır ve yapılan tez çalışması sonuçlarının literatürü desteklediği görülmüştür.

Madde kullanım geçmişi olan ile olmayan hükümlülerin dayanıklılık seviyeleri incelenmiş ve madde kullanmayan hükümlülerin daha yüksek

dayanıklılık skorlarına sahip olduğu görülmüştür. Dayanıklılık kavramının bir çok bileşen oluştuğunu ve hepsinin etkisinin önemli düzeyde olduğu yapılan literatür taraması sonucunda görülmüştür. Literatür taramasının sonucunda dayanıklılık kavramıyla ilişkili olan baş etme stratejileri, sosyal destek, yaşantıdaki travma öyküsü, kültürel geçmiş, eğitim seviyesi faktörlerinin dayanıklılığın önemli bileşenleri olduğu görülmüştür(Martin, Hesselbrock, 2001; Clauss-Ehlers, 2008). Madde kullanımı ve bağımlılığı ile ilgili literatürde ise aynı kavramların madde kullanımının da bileşenleri olduğu görülmüştür. Buradan sonuçla ve tez çalışmasının bulguları ile dayanıklılık ve madde kullanımının birbirleriyle ilgili ortak noktalarının olduğu görülmüştür. Dolayısıyla dayanıklılığı düşük olan hükümlülerin madde kullanımının beklenmeyen bir sonuç olmadığı düşünülmüştür.

4.1.9 Hükümlülerin Ziyaret Durumları Değişkeninin Çalışmada Kullanılan Ölçekler Açısından Tartışılması

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular hükümlülerin ziyaret durumları değişkenine göre psikolojik belirti seyivelerinde, baş etme stratejilerinde, algılanan sosyal destek ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı farklılıklar olduğunu göstermektedir ve araştırmanın başında kurulan hipotez doğrulanmıştır.

Çalışmaya katılan hükümlülerin ziyaretçilerinin gelip gelmeme durumlarına göre algıladıkları sosyal destek düzeyleri incelenmiştir. Çıkan bulgular, ziyaretçisi gelen hükümlülerin genel algılanan sosyal destek skorları, aileden ve özel kişiden algılanan sosyal destek skorlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sonucun beklenen bir olgu olduğu ve literatür ile desteklediği de görülmüştür. Türkiye cezaevi örnekleminde yapılmış iki çalışmada hükümlülerin sosyal destek düzeyleri incelenmiş ve çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Yapılan bir çalışmada hükümlülerin depresyon ve yalnızlık durumları incelenmiş ve ziyaretçisi, sosyal desteği olmayan hükümlülerin daha yalnız hissettikleri ve depresyon seviyelerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur(Öztürkçügil, 1998). İçağasıoğlu-Çoban ve Akgün'ün (2011) çalışmasında ziyaretçisi düzenli gelen hükümlülerin sosyal destek düzeylerinin daha yüksek olduğunu saptamıştır. Sosyal destek kaynağının aileden ve özel kişiden olduğuna dair bulgunun ortaya

çıkmasında hükümlülerin ziyaretçi sayılarının kısıtlı olmasıyla ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Hükümlülerin ziyaretçilerinin gelip gelmeme durumlarına göre dayanıklılık seviyeleri incelendiğinde; ziyaretçisi düzenli gelenlerin dayanıklılık ölçeğinden daha yüksek skorlar elde ettiği saptanmıştır. Bu sonuç diğer dayanıklılık sonuçları gibi birçok bileşenin ortaya çıkarmış olduğu bir bulgu olarak görülmektedir. Ziyaretçilerin gelmesi hükümlüler için sosyal destek, duygusal destek olarak olumlu sonuçlar ortaya koymaktadır (İçağasıoğlu-Çoban ve Akgün, 2011). Buradan hareketle dayanıklılık kavramının önemli bir bileşenin aile bağları, çevre ve sosyal destek ağı olduğu düşünüldüğünde çalışmanın sonuçlarının da bunları destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Ayrıca kullanılan dayanıklılık alt ölçeklerinde de sosyal kaynaklar, sosyal kaynaklar ve aile uyumuna bağlı dayanıklılıklarının anlamlı düzeyde ziyaretçisi gelmeyenlere göre yüksek çıkması yukarıda bahsedilen literatür bulgularını desteklediğinin sonucu olarak görülmektedir.

4.2 ÇALIŞMADA KULLANILAN ÖLÇEKLERİN BİRBİRLERİ İLE OLAN İLİŞKİLERİNİN TARTIŞILMASI

Korelasyon analizi ile çalışmada kullanılan Belirti Tarama Listesi, Başetme Yolları Ölçeği, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ile aralarında var olan ilişkiler incelenmiştir.

Belirti Tarama Listesi ile Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Buna göre algılanan sosyal destek ve psikolojik belirtiler arasında olumsuz ilişkiler bulunmuştur. Sosyal desteğin artması ile genel belirti puanında, soamtizasyon, obsesif-kompulsif belirti, kişiler arası duyarlılık, depresyon, kaygı, öfke-düşmanlık, fobik kaygı, paranoid ve psikotizm belirtilerin azalması şeklinde ilişki olduğu görülmüştür. İçağasıoğlu-Çoban ve Akgün'ün (2011) yaptığı çalışmada hükümlü/tutukluların cezaevinde hem psikolojik hem de fiziksel olarak izole olmaları sebebiyle öfke kontrolü, saldırganlık, depresyon gerçeklik duygusundan uzaklaşma, sanrı görme gibi

belirtilerin ortaya çıkabildiğini ve algılanan sosyal desteğin belirtilerin azalmasında olumlu etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır.

Sosyal destek ve başatme stratejileri analizi sonucunda ortaya çıkan bulgularda; toplam sosyal destek puanı ile kendine saklama başatme stratejisi ile olumsuz bir ilişki ortaya koyarken; toplam sosyal destek puanı kaçınma başatme stratejisi ile olumlu bir ilişki ortaya çıkarmıştır. Diğer bir değişle düşük seviyede sosyal destek algılayan hükümlülerin karşılaştıkları problemler karşısında problemini kimseyle paylaşmayıp kendi içinde çözmeye çalıştığı görülürken, yüksek seviyede sosyal destek algılayan hükümlülerin karşılaştıkları problemleri paylaşarak çözüm aradığı söylenebilmektedir. Ayrıca, algılanan sosyal desteğin artması problemler karşısından kaçınarak başatme yönteminin kullanımının arttığı da çalışmanın bulgularının arasında olduğu görülmektedir. Çıkan bu durumun sebeplerinden birinin düzenli ziyaretçisi olan hükümlülerin yaşadıkları problemleri ailelerine aktarmamak ya da o problem sonunda kötü bir sonuç çıkararak kendisinin zarar almasını önlemek için problemlerden kaçıyor olduğu düşünülmektedir. Algılanan sosyal desteğin kaynağında ailesi olan hükümlülerin bu sonuçlara ek olarak yaşadıkları problemler karşısında doğaüstü güçlere inanarak baş ettikleri ortaya çıkmıştır. Weiten'in (2011) cezaevi örnekleminde yaptığı duygu odaklı başatme yöntemlerinin daha fazla kullanıldığını ortaya koymuş ve bu duygu odaklı başatme yöntemlerinin kullanılmasının daha kolay ve içinde bulunulan şartlardan dolayı hükümlülerin daha kolay başvuracaklarını belirtmiştir(Van Herrevelde ve ark., 2007).

Hükümlülerin sosyal destek süreçleri ile psikolojik dayanıklılıkları arasında yapılan analiz sonucunda sosyal desteğin artması psikolojik dayanıklılığında arttığını gösterir bir ilişki ortaya çıkarmıştır. Bu bulgunun yapılan araştırmalar sonucunda da desteklendiği görülmüştür. Dayanıklılık olgusunun birçok kavram ile ilişkili olduğu ve özellikle sosyal destek ile dinamik bir ilişkiye sahip olduğu görülmüştür(Tusaie, 2001). Yapılan tez çalışmasıyla da bu dinamik ilişkinin cezaevi örnekleminde de var olduğu gösterilmiştir.

Çalışmaya katılan hükümlülerin dayanıklılıkları ile gösterdikleri psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler incelendiğinde olumlu yönde ilişkilerin olduğu saptanmıştır. Diğer bir değişle, yüksek dayanıklılığı olan hükümlülerin daha az

psikolojik belirti gösterdikleri söylenebilmektedir. Garnezy'nin (1991) yaptığı çalışmada da dayanıklılık için risk faktörlerinin artığında dayanıklılık seviyesinin düştüğünü ve kişilerin bazı psikolojik belirtiler gösterdiği ortaya çıkmış ve tez çalışmasının bulgularının bu çalışmayla uygunluğu görülmüştür. Ayrıca hükümlülerin dayanıklılık seviyeleriyle baş etme stratejileri arasında da önemli ilişkiler saptanmıştır. Hükümlülerin dayanıklılık seviyelerindeki artış, problemlerle karşılaştıklarında onları planlı problem çözmeye yönlendirirken; dayanıklılık puanındaki düşme sorunları kendine saklama baş etme yöntemiyle çözmeyi istediğini göstermektedir. Kohler'in (1993) yaptığı çalışma ile de bu bulguların desteklendiği görülmektedir. Kohler, problem çözme becerisinin dayanıklılığın koruyucu faktörlerinden olduğunu göstermiş ve aralarındaki ilişkiyi ortaya çıkarmıştır.

Yukarıda bahsedilen incelemelerin yanı sıra var olan bu ilişkilerin sağlayan değişkenlerin (algılanan sosyal destek, baş etme stratejileri ve psikolojik dayanıklılık) hükümlülerdeki psikolojik belirti ve depresyon seviyelerini ne kadarını açıkladığı görmek istenmiş ve bunun için regresyon analizi uygulanmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda hükümlülerin sahip oldukları dayanıklılıkları (yapısal stil ve aile uyumu kaynaklı) ve baş etme stratejileri (sorumluluğu kabul etme ve kendine saklama) gösterdikleri psikolojik belirtilerin %29'unu açıklamıştır. Oluşan regresyon modelinde belirtiyi en çok açıklayan değişkenin dayanıklılık olduğu görülürken, daha sonra sorumluluğu kabul etme ve kendine saklama baş etme stratejilerinin açıkladığı görülmektedir. Ayrıca bahsedilen değişkenlerin hükümlülerdeki depresyonu açıklama seviyesinin yukarıdaki bulgulara benzer olduğu görülmüştür. Hükümlülerdeki depresyonu açıklayan değişkenlerin sorumluluğu kabul etme baş etme stratejileri, psikolojik dayanıklılık ve sosyal destek olduğu bulunmuştur. Sorumluluğu kabul etme ve kendine saklama baş etme yöntemlerinin literatürde de duygu odaklı stratejiler olduğu ve kişiler için olumsuz sonuçlar yarattığı hem çalışma bulgularında hem de yapılan diğer çalışmalarla desteklenmiştir(Kubiak ve ark, 2005; Tutarel-Kışlak, 2014).

4.3 ÇALIŞMANIN KISITLILIKLARI VE GÜÇLÜ YANLARI

Yürütülen tez çalışmasında bazı kısıtlılıkların olduğu göze çarpmıştır. Öncelikle katılımcıların cinsiyetlerine göre eşit bir dağılımın olmadığı görülmektedir. Bu durumun TUIK'in 2013 yılı cezaevindeki kadın erkek sayılarına bakıldığında çalışma örnekleminin bu orana uygun olduğu görülüp kısıtlılığın önüne geçeceği düşünülmektedir. Yürütülen çalışmadaki diğer kısıtlılığa sebep olabilecek hususun da katılımcıların okuma-anlama ve eğitim düzeyi olabileceği düşünülmüştür. Çalışmaya katılan hükümlülerin birçoğunun okur-yazar ve ilkokul mezunu olarak görünse bile ölçekleri okumak ve okuduğunu anlama konusunda sıkıntılar yaşadığı gözlemlenmiştir. Bu durumu önlemek için katılımcılara geniş süre verip, ölçeklerle ilgili anlatım yapıp, soruları cevaplanarak bundan oluşabilecek hatanın en aza indirilmesi sağlanmıştır. Ayrıca hem tez çalışmasında hem de literatürde incelenen çalışmaların cezaevi örneklemine göre hazırlanmış ölçeklerin neredeyse hiç olmadığı görülmüştür. Buradan kaynakla kullanılan ölçeklerin daha kolay anlaşılması için bazı düzeltmeler yapılmış ve güvenilirlikleri kontrol edilerek ölçeklerin kullanılabilir olduğu anlaşılmıştır. Yapılan çalışmanın diğer bir kısıtlılık yönünün ise bilgilerin işlenmesi amacıyla birçok çıkarımsal analiz yapılmasının, hata payını artırmış olduğu düşünülmektedir. Ayrıca çalışmanın verilerinin sadece Aliğa örnekleminde toplanmış olması da kısıtlılık olarak görülebilmektedir. Fakat Kampüs cezaevi olması sebebiyle sadece İzmir örneklemini temsil etmeyip Türkiye'nin birçok ilinden mahkûm sevki almaktadır. Böylelikle, bu kısıtlılığın belli bir boyutta önüne geçilmiş olduğu düşünülmektedir. Çalışmadaki diğer ve son kısıtlılık, toplanan bilgilerin kişinin beyanını doğru olarak kabul edip verilen cevaplar değerlendirilmeye alınmıştır.

Yukarıda bahsedilen çalışmanın kısıtlılıklarına rağmen güçlü taraflarının Türkiye cezaevi çalışmalarına yeni bir katkı sağlayacağı ve daha sonra yapılacak çalışmalara yol gösterebilecek nitelikte olduğu düşünülmektedir. Öncelikle, çalışmanın verileri toplanmaya başlanmadan pilot yapılmıştır. Böylelikle kullanılacak ölçüm araçlarının uygunluğunun ve işlemeyen yönlerin keşfi sağlanmıştır. Ön analizler ve düzenlemeler yapıldıktan sonra katılımcılara en uygun anket seti oluşturularak veri toplanmıştır. Bu yönden yapılan araştırmanın

diğer bir güçlü yanı ortaya çıkmakta ve kullanılan anketlerinin uygunluluğunun incelenerek yanlış, eksik veri toplamanın önüne geçilmiş olmaktadır. Ayrıca, çalışmanın cezaevi türlerine göre karşılaştırma sunması daha aydınlatıcı ve bundan kaynaklı olan farkları somut bir biçimde ortaya çıkarmaktadır. Ek olarak katılımcı sayısının alanda yapılmış diğer çalışmalarla karşılaştırıldığında daha genellenebilir sonuçlar verdiği düşünülmektedir. Gerek demografik değişkenler gerekse suç değişkenleri ile incelenen süreçler, yapılan karşılaştırmalar sonucunda somut bulgular ortaya koymakta ve durumun resmini daha iyi vermektedir. Ayrıca psikolojik dayanıklılık kavramının yapılan genellikle travma ile ilişkili konularda çalışılmasının yanı sıra yapılan bu araştırma ile dayanıklılık kavramını cezaevi çalışmaları içinde de önemli sonuçlar gösterdiği görülmüştür ve yeni çalışmalara ışık olabileceği düşünülmüştür.

4.4 SONUÇ

Yapılan araştırma ile hükümlülerin cinsiyet, medeni hal, ceza türü, cezaevi türü, disiplin suçu, önceki cezaevi tecrübesi, madde kullanım, eğitim düzeyi, ziyaret durumu gibi demografik değişkenlere göre ruh sağlığı profilleri, sosyal destek, psikolojik dayanıklılık seviyeleri ve başetme stratejileri incelenmek istenmiştir. Bu amaçla üç tip cezaevinde(Kadın Kapalı, Erkek Kapalı, Erkek Açık) hükümlü olarak bulunan 494 kişi çalışmaya katılmıştır. Elde edilen bulgular genel olarak hükümlülerin, normal popülasyona göre daha fazla psikolojik belirti gösterdiği (Fries ve ark., 2013; Andreoli ve ark., 2014), cinsiyete, medeni duruma, cezaevi türüne, cezaevi tecrübelerine, ziyaret durumlarına göre de psikolojik belirti gösterme seviyelerinde farklılaşmanın olduğunu göstermektedir. Hükümlülerin algıladıkları sosyal desteğin birçok süreçle ilgili olduğu bulunmuş; ziyaretçileri olan hükümlülerin ve düşük güvenlik seviyesine sahip cezaevinde bulunanların daha fazla sosyal destek algıladıkları; sosyal destek seviyesinin yükseldikçe psikolojik belirti gösterme oranının azaldığı sonuçları saptanmıştır. Hükümlülerin karşılaştıkları problemlerle başetme stratejilerinin demografik değişkenlere göre değişebildiği özellikle problem odaklı stratejilerin eğitim seviyesi yüksek hükümlülerin kullandığı, duygu odaklı başetme stratejilerini ise eğitim seviyesi yüksek olmayan hükümlülerce kullanıldığı görülmüştür. Psikolojik dayanıklılık seviyeleri incelendiğinde cinsiyet, medeni durum, cezaevi

türü, ceza süresi, cezaevi tecrübesi, eğitim düzeyi, disiplin cezası, madde kullanımı, ziyaret durumu değişkenlerine göre hükümlülerin psikolojik dayanıklılıklarında farklılaşmaların olduğu saptanmıştır. Ayrıca dayanıklılık kavramının sosyal destek, başetme stratejileri ve psikolojik belirtilerle ilişkili olduğu ortaya çıkarak, literatürde var olan bilgilerin(Garmezy, 1991; Kohler, 1993) Türkiye cezaevi örnekleminde de benzer olduğunu göstermiştir.

Yapılan çalışma ile suç türleri, cezaevi türü ve hükümlülerin demografik özelliklerine göre ruh sağlığı profili, sosyal destek algıları, başetme stratejileri ve dayanıklılık süreçleri ile ilgili somut ve karşılaştırmalı bilgiler sunmaktadır. Fakat cinsiyet ve suç grupları değişkenlerinin nicel anlamda daha eşit oranlarda tutularak yapılacak çalışmaların genellenebilirlik açısından kısıtlılığı ortadan kaldıracak olduğu düşünülmektedir.

4.5 ÖNERİLER

Hükümlülerin suç türü, cezaevi türü ve diğer değişkenlere göre ruh sağlığı, başetme ve psikolojik dayanıklılıklarının incelendiği bu çalışma, hükümlülerin içinde olduğu psikolojik süreçleri karşılaştırmalı olarak betimlemiştir. Yapılan çalışmada nicel yöntem kullanıp buna uygun analizler yürütülmüştür. Analizler sonucunda hükümlülerin hangi alanlarda sıkıntı yaşadıkları, psikolojik ruh sağlığı profilleri, davranış sorunları, başetme davranışlarının nasıl olduğu hakkında bilgi sağlanmıştır. Bunlara sebep olan veya birbirlerini tetikleyen süreçler hakkında yordamalar yapılmıştır fakat analizsel kısıtlılıklar sebebiyle daha ayrıntılı sonuçlar çıkarılamamaktadır. Buradan sebeple ileride yapılacak çalışmalarda derinlemesine bilgi toplanabilecek yöntemlerin kullanılarak bilgi toplanıp, bu bilgilerin işlenmesinin zengin birikim ve kaynak oluşturacağı düşünülmektedir. Ayrıca yöntemsel açıdan nitel ve nicel yöntemlerin beraber kullanılarak yapılabilecek çalışmaların derinlemesine bilgi vereceği düşünülmektedir.

Literatür ve yapılan çalışmalar incelendiğinde adli psikoloji alanındaki ölçüm araçlarının kısıtlı olduğu görülmüş ve normal popülasyonda kullanılan ölçeklerin cezaevi örnekleminde de kullanıldığı görülmüştür. Cezaevi örneklemini için oluşturulmuş ölçeklerin Türkçe adaptasyonlarının olmamasının bunun sebebi olabileceği düşünülmüştür. Bu sebeple yapılacak çalışmalar açısından adli

psikoloji ve suçlu örneğinde kullanılacak ölçeklerin adaptasyon çalışmalarının oluşturulması önerilmektedir.

Bilgi toplama, veri toplama sürecinde yapılan gözlem ve literatür incelemelerinin sonucunda suç işleme, yargılanma, ceza alma, hapse girme ve tahliye olmanın birbirini tamamlayan süreçler olduğu görülmektedir. Yaşanılan her sürecin kişide hem yaşamsal hem de kişisel gelişimsel önemli değişmelere yol açabileceği ve bu değişimlerin hayatının devam eden dönemlerini etkileyebileceği düşünülmektedir. Buradan kaynakla adli süreçler içerisinde de yapılacak çalışmaların hem akademik alan açısından hem de saha çalışmaları açısından yararlı ve kaynak olacağı düşünülüp, bu yönde daha fazla çalışma yapılması önerilmektedir.

Yürütülmüş çalışmaların bulguları ve Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğüne bağlı cezaevlerinde yürütülen psiko-sosyal servis faaliyetleri düşünüldüğünde hükümlülerin rehabilitasyonu ve tahliye olduklarında topluma yeniden adaptasyonu için birçok yöntem, program ve grup çalışmaları düzenlenmektedir. Bu çalışmaların hükümlülerin gelişimlerinde faydası olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Fakat bundan sonra düzenlenecek programların hükümlülerin profillerine, kültürlerine ve ihtiyaçlarına göre şekillendirilmesinin hükümlülere daha büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Özellikle sosyal destek süreçlerini destekleyecek, psikolojik dayanıklılıklarının farkına vardırarak ve destekleyecek programların geliştirilerek uygulanmasının hükümlülerin rehabilitasyonu için yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu noktada, yapılan tez çalışmasının ve Türkiye örneğinde yapılmış bilimsel çalışmaların hükümlüler için tasarlanan müdahale programlarında kaynak olarak kullanılmasının daha etkili rehabilitasyon sağlayabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Acevedo, K. C. ve Bakken, T. (2004). Women adjusting to prison: Disciplinary behavior and the characteristics of adjustment. *Journal of health & social policy*, 17(4), 37-60.

Akyüz, G., Kugu, N., Sar, V. ve Dogan, O. (2007). Trauma and dissociation among prisoners. *Nordic journal of psychiatry*, 61(3), 167-172.

Aldwin, C.M. (2000). *Stress, Coping, and Development: An integrative perspective*. New York: The Guilford Press.

Andreoli, S. B., dos Santos, M. M., Quintana, M. I., Ribeiro, W. S., Blay, S. L., Taborda, J. G. V., & de Jesus Mari, J. (2014). Prevalence of mental disorders among prisoners in the state of Sao Paulo, Brazil. *PloS one*, 9(2), e88836.

Aydın, İ., 2010, Cezaevi Hükümlülerinin Yalnızlık Düzeyleri Ve Ruhsal Belirti Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, 74s.

Baker, B. J. (1980). Family change and coping patterns of wives of prisoners. *ETD collection for University of Nebraska – Lincoln*, <http://digitalcommons.unl.edu/dissertations/AAI8021333>

Basım, N.H. ve Çetin, F. (2010). Yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22,1-13.

Beck, A. T., Steer, R. A., & Brown, G. K. (1996). *Manual for the beck depression inventory-II*. San Antonio, TX: Psychological Corporation.

Beck, A.T., Rush, A.J., Shaw, B.F, & Emery, G. (1979). *Cognitive Therapy of depression*. New York: Guilford Press.

Bell, D. (1999). Ethical issues in the prevention of suicide in prison. *Australian and New Zealand journal of psychiatry*, 33(5), 723-728.

Benson, M. L., & Cullen, F. T. (1988). The special sensitivity of white collar-offenders to prison: A critique and research agenda. *Journal of Criminal Justice, 16*, 207-215.

Bermudez E.C., Romero Mendoza, M.P., Rodriguez Ruiz, E.M., Durand-Smith, A.L., & Saldivar Hernandez, G.J. (2007). Female depression and substance dependence in the Mexico city penitentiary system. *Salud Mental, 30*(6), 53-61.

Bermúdez, E. C., Mendoza, M. P. R., Ruiz, E. M. R., Durand-Smith, A. L., & Hernández, G. J. S. (2007). Female depression and substance dependence in the Mexico City penitentiary system. *Salud Mental, 30*(6), 53.

Berterö, C.M., (2000). Types and sources of social support for people afflicted with cancer. *Nursing and Health Sciences, 2*, 93-101.

Blaauw, E., Winkel, F.W., & Kerkhof, A.J.F.M. (2001b). Bullying and suicidal behavior in jails. *Criminal Justice and Behavior, 28*, 279-299.

Blom, M., Georgiades, A., László, K. D., Alinaghizadeh, H., Janszky, I., & Ahnve, S. (2007). Work and marital status in relation to depressive symptoms and social support among women with coronary artery disease. *Journal of Women's Health, 16*(9), 1305-1316.

Borrill, J., & Taylor, D. A. (2009). Suicides by foreign national prisoners in England and Wales 2007: mental health and cultural issues. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology, 20*(6), 886-905.

Briggs, C. S., Sundt, J. L., & Castellano, T. C. (2003). The Effect Of Supermaximum Security Prisons On Aggregate Levels Of Institutional Violence. *Criminology, 41*(4), 1341-1376.

Bui, H. & Morash, M. (2010). The impact of network relationships, prison experiences, and internal transformation on women's success after prison release. *Journal of Offender Rehabilitation, 49*(1), 1-22.

Butler, T., Andrews, G., Allnutt, S., Sakashita, C., Smith, N. E., & BaSson, J. (2006). Mental disorders in Australian prisoners: a comparison with a community sample. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 40(3), 272-276.

Camp, S.D., Gaes, G.G., Langan, N.P., & Saylor, W.G.(2003). The influence of prisons on inmate misconduct: A multilevel investigation. *Justice Quarterly*, 20, 501-533.

Canter, D.(2011). Suç Psikolojisi. Ankara: İmge Yayıncılık.

Carson, E. A., & Sabol, W. J. (2012). Prisoners in 2011 (NCJ 239808). *Washington, DC: US Department of Justice, Bureau of Justice Statistics*.

Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri 2013. (2014, Aralık). Türkiye İstatistik Kurumu, 4358.

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun-5275 Sayılı Kanun (2004, Aralık). T.B.M.M.

ClauSs-Ehlers, C. S. (2008). Sociocultural factors, resilience, and coping: Support for a culturally sensitive measure of resilience. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 29(3), 197-212.

Clear, T. R., Stout, B., Dammer, H. R., Kelly, L., Hardyman, P. L., & Shapiro, C. (1992). Prisoners, prisons and religion: Final report. Newark, NJ: Rutgers University.

Clone, S. & DeHart, D. (2014). Socail support networks of incarcerated women: Types of support, sources of support, and implications for reentry. *Journal of Offender Rehabilitation*, 53, 503-521.

Coutu, D.L, (2002). How Resilience Works? *Harvard BusineSs Review*, 80(5):46-51.

Crepet, P., Piazzzi, A., Vetrone, G., & Costa, M. (1993). Effects of occupational status on the mental health of young Italian men and women. A cross-sectional study. *International journal of social psychiatry*, 39(4), 303-312.

Çilli, A. S., Kaya, N., Bodur, S., Özkan, İ. ve Kucur, R. (2004). Ev kadınlarında ve çalışan evli kadınlarda psikolojik belirtilerin karşılaştırılması. *Genel Tıp Dergisi*, 14(1), 1-5.

Demir, G (1996). Adli psikoloji. *Türk Psikoloji Bülteni*, 5, 25-27.

Department of Health, 2009. The bradley report: Lord Bradley's review of people with mental health problem sor learning disabilities in the criminal justice system. The Stationery Office, London.

DiCataldo, F., Greer, A., & Profit, W.E. (1995). Screening Prison Inmates for Mental Disorder: An Examination of the Relationship Between Mental Disorder and Prison Adjustment. *Journal of American Academy of Psychiatry and The Law*, 23(4), 573-585.

Dodge, M., & Pogrebin, M. R. (2001). Collateral costs of imprisonment for women: Complications of reintegration. *The Prison Journal*, 81, 42-54.

DrieSsen, M., Schroeder, T., Widmann, B., von Schonfeld, C., & Schneider, F. (2006). Childhood trauma, psychiatric disorders, and criminal behavior in prisoners in Germany: a comparative study in incarcerated women and men. *Journal of clinical psychiatry*, 67(10), 1486-1492.

Durcan, G. (2008). *From the inside; experiences of prisons mental health care*. London: Sainsbury Centre for Mental Health, 2008.

Duwe, G. (2012). Evaluating the Minnesota comprehensive offender reentry plan (MCORP): Results from a randomized experiment. *Justice Quarterly*, 29(3), 347-383.

Duyan, V. (2001). Sosyal desteğin tanımı, kaynakları, işlevsel boyutları, yararları. *Sağlık ve Toplum Dergisi*, 18,11.

Erkunt, A.Ç., (2003). Associates Od Social Deviancy And Violence Among Prisoners, Yüksek Lisans Tezi, Middle East Technical University, 41 lp.

Eytan, A., Haller, D.M., Wolff, H., Cerutti, B., Sebo, P., Bertrand, D. & Niveau, G. (2011). Psychiatric symptoms, psychological distreSs and somatic comorbidity among remand prisoners in Switzerland. *International Journal of Law and Psychiatry*, 34, 13-19.

Faily, A., & Roundtree, G. A. (1980). A study of aggreSsions and rule violations in a female prison population. *Journal of Offender Counseling Services Rehabilitation*, 4(1), 81-87.

Falissard, B., Loze, J.Y., Gasquet, I., Durbuc, A., de Beurepaire, C., Fagnani, F. et al. (2006). Prevalence of mental disorder in French Prisons for men. *BioMed Central Psychiatry*, 6, 33.

Farkas, M. A. (1999). Correctional officer attitudes toward inmates and working with inmates in a “get tough” era. *Journal of Criminal Justice*, 27, 495-506.

Fazel, S. & Danesh, J. (2002). Serious mental disorder in 23.000 prisoners: A systematic review of 62 survesys. *The Lancet*, 359, 545-550.

Folkman, S., & Lazarus, R. S. (1980). An analysis of coping in a middle-aged community sample. *Journal of health and social behavior*, 219-239.

Folkman, S., Lazarus, R. S., Gruen, R. J., & DeLongis, A. (1986). Appraisal, coping, health status, and psychological symptoms. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50(3), 571-579.

Fraser, A., Gatherer, A., & Hayton, P. (2009). Mental health in prisons: great difficulties but are there opportunities? *Public Health*, 123, 410-414.

Fries, B. E., Schmorrow, A., Lang, S. W., Margolis, P. M., Heany, J., Brown, G. P., & Hirdes, J. P. (2013). Symptoms and treatment of mental illness among prisoners: A study of Michigan state prisons. *International journal of law and psychiatry*, 36(3), 316-325.

Garmezy, N. (1991). Resilience and Vulnerability to Adverse Developmental Outcomes ASSociated with Poverty. *American Behavioral Scientist* , 34, 416-430.

Garmezy, N. G. (1991). Resiliency and vulne-rability to adverse developmental outcomes aSSociated with poverty. *American BehavioralScientist*, 34,4-, 416-430.

Gordon, J. (1999). Are conjugal and familial visitations effective rehabilitative concepts?, *The Prison Journal*, 79, 119-124.

Görgüllü,T. ve Tutarel-Kışlak, Ş.(2014). Erkek hükümlü tutukluların boyun eğici davranışları, depresyon ve intihar olasılıkları. *Nöropsikoloji Arşivi*, 51, 40-45.

Gunn, J. (2000). Future directions for treatment in forensic psychiatry. *British Journal of Psychiatry*, 176, 332-338.

Haase, J.E. (2004). The Adolescent Resilience Model as a Guide to Interventions. *Journal of Pediatric Oncology Nursing*, 21, 289-299.

Hare, R.D.(1999). Psychopathy as a risk factor for violence. *Psychiatry Quarterly*, 70, 181-197.

Harris, J. W. (1993). Comparison of streSsors among female vs. male inmates. *Journal of Offender Rehabilitation*, 19, 43-56.

Hart, C. (1995). Gender differences in social support among inmates. *Women and Criminal Justice*, 6, 67-88.

Hisli, N. (1989). Beck Depresyon Envanterinin üniversite öğrencileri için geçerliği, güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi*, 7(23), 3-13.

- Hodings, S., Mednick, S.A., Brenann, P.A., Schulsinger, F. & Engberg, M. (1996). Mental disorder and crime: evidence from danish birth cohort. *Archives of General Psychiatry*, 53, 489-496.
- Houck, K.D., & Loper, A.B. (2002). The relationship of parenting streSs to adjustment among mothers in prison. *American Journal of Orthopsychiatry*, 72(4), 548-558.
- Howser, J., & MacDonald, D. (1982). Maintaining family ties. *Corrections Today*, 44, 96-98.
- Hökelekli, H. (2002). *Gençlik ve Din. Gençlik, Din ve Degerler Psikolojisi*, (Ed. Hayati Hökelekli) Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- Huebner, B.M. (2003). Administrative determinants of inmate violence: A multilevel analysis. *Journal of Criminal Justice*, 31, 107-117.
- Huey, M.P., & McNulty, T.L. (2005). Institutional Conditions and Prison Suicide: Conditional Effects of Deprivation and Overcrowding. *The Prison Journal*, 85(4), 490-514.
- Huifang, Y. (2004). A Research on the Relationship Between Woman Criminals' Personality, Coping Style, Situation Factors and Their Crimes. *Psychological Science*, 2, 335-357.
- Hunter AJ (2001) A CroSs-cultural Comparison of Resilience in Adolescents. *Journal of Pediatric Oncology Nursing*, 16, 172-179.
- Ireland, J.L., & Culpin, V.(2006). The relationship between sleeping problems and aggression, anger, and impulsivity in a population of juvenile and young offenders. *Journal of Adolescent Health*, 38, 649-655.

Irwin, J., & Austin, J. (1993). *It's about time: America's imprisonment binge*. Belmont, CA:Wadsworth.

Irwin, J., & CreSsey, D. (1962). Thieves, convicts, and the inmate culture. *Social Problems*,10,142-155.

Iversen, V. C., Sam, D. L., & Helvik, A. S. (2014). Psychological distreSs and perceived health in inmates in Norwegian prisons. *Scandinavian journal of public health*, 42(2), 171-176.

İçağasıoğlu-Çoban, A. ve Akgün, R. (2011). Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Kalan Kadın Hükümlülerin Psikososyal Durumlarının Saptanması ve Sosyal Desteklerinin Belirlenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 22(2), 63-78.

Jiang, S., & Winfree, L. T. (2006). Social support, gender, and inmate adjustment to prison life insights from a national sample shanhe jiang. *The Prison Journal*,86(1), 32-55.

Jordan, M. (2011). The prison setting as a place of enforced residence, its mental health effects, and the mental healthcare implications. *Health and Place*, 17, 1061-1066.

Kanner, A.D., Coyne, J.C., Schaefer, C., & Lazarus, R.S. (1981). Comparison of two modes of stress measurement: Daily haSsles and uplifts versus major life events. *Journal of Behavioral Medicine*, 4, 1-39.

Kararımk, Ö. (2006). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 26(3), 129-142.

Kayatepe, A. (2014). Cezaevinde Hükümlü Bulunan Cinsel İstismar Suçluları İle Uyuşturucu Suçlularının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, s. 99.

Kılıç, M., 1987, Değişik Psikolojik Arazilara Sahip Olan ve Olmayan Öğrencilerin Sorunları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, s.63.

Killgore, W.D., Kahn-Greene, E.T., Lipizzi, E.L., Newman, R.A., Kamimori, G.H., & Balkin, T.J. (2008). Sleep deprivation reduces perceived emotional intelligence and constructive thinking skills, *Sleep Medicine*, 9, 517-526.

Kohler, P. (1993). Best practices in transition: Substantiated or implied? *Career Development for Exceptional Individuals*, 16, 107-121.

Komarovskaya, I. A., Booker Loper, A., Warren, J., & Jackson, S. (2011). Exploring gender differences in trauma exposure and the emergence of symptoms of PTSS among incarcerated men and women. *Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 22(3), 395-410.

Kraaij, V., Arensman, E., & Spinhoven, P. (2002). Negative Life Events and Depression in Elderly Persons: A Meta-Analysis. *The Journals of Gerontology*, 57, 87-94.

Kratcoski, P.D. (2000). *Correctional Counseling and Treatment*. Illinois: Waveland PreSs.

Kubiak, S. P., Hanna, J., & Balton, M. (2005). "I Came to Prison to Do My Time—Not to Get Raped": Coping Within the Institutional Setting. *Stress, Trauma, and Crisis*, 8(2-3), 157-177.

Laireiter, A. & Baumann, U. (1992). *Network structure and support functions: Theoretical and empirical analyses*. In H. O. Veviel & U. Baumann (Ed.). *The meaning and measurement of social support* (pp.33-35), New York, NY: Hemisphere.

Lazarus, R. (1993). Coping theory and research: Past, present, and future. *Psychosomatic Medicine*, 55, 234-247.

- Ly, L. & Foster, S.(2005). Statistic of mentally disordered offenders 2004: England and Wales. Londra: İç İşleri Bakanlığı İstatistik Bülteni 22/05.
www.homeoffice.gov.uk/rds.
- MacKenzie, D. L., Robinson, J. W., & Campbell, C. S. (1989). Long-Term Incarceration of Female Offenders Prison Adjustment and Coping. *Criminal Justice and Behavior*, 16(2), 223-238.
- Maddi, S. R., & Khoshaba, D. M. (1994). Hardiness and mental health. *Journal of personality assessment*, 63(2), 265-274.
- Martin, M. E., & Hesselbrock, M. N. (2001). Women prisoners' mental health: Vulnerabilities, risks and resilience. *Journal of Offender Rehabilitation*, 34(1), 25-43.
- Masten, A.S. (2001). Ordinary Magic: Resilience Processes in Development. *American Journal of Psychology*, 56, 227-238.
- Masten, A.S., Best, K.M., Garmezy, N. (1990). Resilience and Development: Contributions from the Study of Children Who Overcome Adversity. *Developmental Psychopathology*, 2, 425-444.
- Mobley, M.J. (1999). Psychotherapy with criminal offenders: In A.K. Hess & I.B. Weiner (Eds.), *The handbook of forensic psychology* (pp.603-639). New York: John Wiley & Sons Inc.
- Mowbray, D. (2011). *Resilience and strengthening resilience in individuals*. UK: Management.
- Olsson CA, Bond L, Burns JM ve ark. (2003) Adolescent Resilience: A Concept Analysis. *Journal of Adolescence*, 26, 1-11.

Owen, B., & Bloom, B. (1995). Profiling women prisoners: Findings from national surveys and a California sample. *The Prison Journal*, 75, 65-185.

Özdemir, E. (2009). Muş E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda Kasten Adam Öldürmek Suçundan Gelen Hükümlü Erkeklerde Öfke ve Öfke İfade Tarzları İle Saldırganlık İlişkisinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, s.94.

Özel, İ. (2012). Mahkûmların dindarlık ve sürekli kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: Samsun Örneği. *Akademik Araştırmalar Derneği*, 54, 163-192.

Öztürkçügil, A. Ç. (1998). Ceaevinde yalnızlık ve yalnızlığın depresyonla ilişkisi. *Kriz Dergisi*, 6(1), 21-31.

Peters, R. H., & Bekman, N. M. (2007). Treatment and reentry approaches for offenders with co-occurring disorders. In *Public Health Behind Bars* (pp. 368-384). Springer New York.

Picken, J. (2012). The coping strategies, adjustment and well being of male inmates in the prison environment. *Internet Journal of Criminology*, doi: ISSN 2045-6743

Racheleau, A.N. (2014). Prisoners' coping skills and involvement in serious prison misconduct. *Victims and offenders: An International Journal of Evidence Based Research, Policy and Practice*. 9(2), 149-177.

Roth, S., & Cohen, L. J. (1986). Approach, avoidance, and coping with stress. *American Psychologist*, 813-819.

Rutter, M. (1993). Resilience: some conceptual consideration. *Journal of Adolescence Health*, 14, 598-611.

Ryan, T.A., & McCabe, K.A. (1994). Mandatory Versus Voluntary Prison Education and Academic Achievement. *The Prison Journal*, 74(4), 450-461.

Saruç, S. (2013). Kadın hükümlüler: Cezaevi Yaşantısı ve Tahliye Sonrası Gereksinimler, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, s. 373.

Schnur, A.C.(1949). Prison conduct and recidivism. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 40(1), 36-42.

Singleton, N., Gatward, R., & Meltzer, H. (1998). *Psychiatric morbidity among prisoners in England and Wales*. London: Stationery Office.

Skeem, J., Loudon, J. E., Manchak, S., Vidal, S., & Haddad, E. (2009). Social networks and social control of probationers with co-occurring mental and substance abuse problems. *Law and human behavior*, 33(2), 122.

Stadler, W. A., Benson, M. L., & Cullen, F. T. (2012). Revisiting the special sensitivity hypothesis: The prison experience of white-collar inmates. *Justice Quarterly*, 30(6), 1090-1114.

Steiner, B., & Wooldredge, J. (2008). Inmate Versus Environmental Effects On Prison Rule Violations. *Criminal Justice and Behavior*, 35(4), 438-456.

Struckhoff, D. R. (1977). *Adjustment of prisoners' wives to separation*. Doctoral dissertation, Southern Illinois University, Dept. of Sociology.

Swanson, C., Lee, C. B., Sansone, F. A., & Tatum, K. M. (2012). Prisoners' perceptions of father-child relationships and social support. *American Journal of Criminal Justice*, 37(3), 338-355.

Tekin, E., (2011). *Askeri Hastanelerde Çalışan Hemşirelerin Psikolojik Dayanıklılık ve Tükenmişlik Düzeylerinin Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Terzi, Ş.,(2005). Öznel İyi Olmaya İlişkin Psikolojik Dayanıklılık Modeli. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Thomas, C.W. (1970). Toward a more inclusive model of the inmate contraculture. *Criminology*, 8, 251-262.

Thomas, J., & Zaitzow, B. H. (2006). Conning or conversion? the role of religion in prison coping. *The Prison Journal*, 86(2), 242-259.

Toch, H. (1977). Living in prison: The ecology of survival. New York, NY: Free Press.

Toch, H. (1984). Quo vadis? *Canadian Journal of Criminology*, 26, 511-516.

Toch, H., & Adams, K. (1986). Pathology and disruptiveness among prison inmates. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 23(1), 7-21.

Toch, H., & Kupers, T.A. (2007). Violence in prison, revisited. *Journal of Offender Rehabilitation*, 45(3-4), 1-28.

Todd, R. C., Stout, B. D., Dammer, H. R., Kelly, L., Hardyman, P. L., & Shapiro, C. (1992). Does involvement in religion help prisoners adjust to prison?. *The National Council On Crime And Delinquency*, n.p.

TUİK, Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlü İstatistikleri. http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1070, (Erişim Tarihi: 20 Kasım 2014).

Tusaies, M., Dyer, J. (2004). Resilience: a historical review of the construct, *Holistic Nursing Practice*, 18, 3-8.

Tülü, I. A., ve Erden, G. (2014). Crime analysis regarding sex offenders in Turkey: psychological profiling, cognitive distortions and psychopathy among rapists. *Turkish journal of psychiatry*, 25(1), 19-30.

Türk Ceza Kanunu-5237 Sayılı Kanun (2005, Haziran). T.B.M.M.

Türkiye'nin cezaevi gerçeği. (2013, Ocak 05). Retrieved from <http://www.ntvmsnbc.com/id/25411582/>

Van den Berg, B.J., Møller, L.F., & Hayton, P. (2010). Women's health in prisons: It is time to correct gender insensitivity and social injustice. *Public Health*, 124, 632-634.

Van Herreveld, F.; Van Der Pligt, J.; ClaaSsen, L. & Van Dijk, W. W. (2007) 'Inmate Emotion Coping and Psychological and Physical Well-Being: The Use of Crying Over Spilled Milk'. *Criminal Justice and Behavior* 34 (5): 697-708.

Vanderpol, M. (2002). Resilience: A miSsing link in our understanding of survival. *Harvard Revision Psychiatry*, 10, 302-306.

Vuolo, M., & Kurttschnitt, C.(2008). Prisoners' adjustment, correctional officers and context: The foreground and back geound of punishment in late modernity. *Law and Society Review*, 42(2), 307-336.

Wagnild G.M., & Young, H.M. (1993) Development and Psychometric Evaluation of the Resilience Scale. *Journal of Nursing Measurement*, 1, 165-178.

Walsemann, K. M., Bell, B. A., & Hummer, R. A. (2012). Effects of timing and level of degree attained on depressive symptoms and self-rated health at midlife. *American journal of public health*, 102(3), 557-563.

Warren, J. I., Hurt, S., Loper, A. B., & Chauhan, P. (2004). Exploring prison adjustment among female inmates. *Criminal justice and behavior*, 31(5), 624-645.

Werner EE (1993) Risk, Resilience and Recovery: Perspectives from the Kauai Longitudinal Study. *Developmental Psychopathology*, 5, 503-515.

Werner, E. (1993). Risk, resilience and recovery: perspectives from Kauai, *Developmental Psychopathology*, 5, 503-515.

WHO. Fact sheet: mental health and prisons. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2007.

Wooldredge, J. D. (1999). Inmate experiences and psychological well-being. *Criminal Justice and Behavior*, 26, 235-250.

Wortzel, H.S., Binswanger, I.A., Anderson, C.A., & Adler, L.E. (2009). Suicide among incarcerated veterans. *The journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 37(1), 82-91.

Wright, J. P., Cullen, F. T., & Miller, J. T. (2001). The family social capital and delinquent involvement. *Journal of Criminal Justice*, 29, 1-9.

Yalçın, S., 2013, İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri ile Stres, Psikolojik Dayanıklılık ve Akademik İyimserlik Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yarkın, G., 2013, Coping Mechanism and Emotions of the Ex-Convicts in Diyarbakır Prison, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 132s.

Yates, M. E., Tennstedt, S., & Chang, B.-H. (1999). Contributors to and mediators of psychological well-being for informal caregivers. *Journal of Gerontology: Psychological Sciences*, 54B, 12-22.

Yıldız, Z. (2004). Eğitim Düzeyi İle Suç Türü Arasındaki İlişkinin Araştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 10(2), 278-291.

Youngs, D. (2008). Contemporary challenges in investigative psychology: Revisiting the Canter Offender Profiling equations. *Psychology and Law: Bridging the Gap*, np.

Zingraf, M.T. (1980). Inmate assimilation: A comparison of male and female delinquents. *Criminal Justice and Behavior*, 7, 275-292.

EKLER

EK 1: Gönüllü Katılım Formu

Gönüllü Katılım Formu

Bu çalışma, Yard. Doç Dr. Zübeyit Gün danışmanlığında, Gediz Üniversitesi Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi Umut Çıvgın tarafından yürütülen, yüksek lisans tezi kapsamındadır.

Çalışmanın amacı, Ceza İnfaz Kurumlarındaki hükümlülerin mahkûmiyet süreleri boyunca psikolojik durumlarını ve genel ruh sağlıklarını incelemek ve bunun sonucunda mahkumiyet sürelerinin iyileştirilmesine yönelik katkıda bulunmaktır.

Çalışmaya katılım tamamıyla gönüllülük temelinde olmalıdır. Çalışma süresince, sizden herhangi bir kimlik bilgisi istenmemektedir. Cevaplarınız tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacı tarafından değerlendirilecektir; elde edilecek bilgiler bilimsel yayımlarda kullanılacaktır.

Çalışmanın objektif olması ve elde edilecek sonuçların güvenilirliği bakımından anket uygulamalarında içtenlikle duygu ve düşüncelerinizi yansıtacak yanıtlar vermeniz önemlidir. Çalışma sırasında doldurulması talep edilecek anketler, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek herhangi bir ayrıntı içermemektedir ve anketler yaklaşık 30 dakikada doldurulmaktadır. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz çalışmayı yarıda bırakıp çıkmakta serbestsiniz. Böyle bir durumda çalışmadan ayrılmak istediğinizi söylemek yeterli olacaktır. Çalışmayla ilgili sormak istedikleriniz, anketler doldurulduktan sonra cevaplandırılacaktır. Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için Umut Çıvgın (Tel.:0232 355 0000- 2423; e-posta: umut.civgin@gediz.edu.tr) ile iletişim kurabilirsiniz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip çıkabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum. (Formu doldurup imzaladıktan sonra uygulayıcıya geri veriniz).

Ad - Soyad

Tarih

İmza

----/----/-----

EK 2: Demografik Bilgi Formu

Demografik Bilgi Formu

1. Yaş:.....

2. Meslek:.....

3. Doğum Yeri:.....

4. Medeni Hal:

Evli () Bekar () Nişanlı () Boşanmış () Dul ()

5. Çocuk sayısı:.....

6. Eğitim Durumu:

Okur-Yazar Değil () Okur-Yazar () İlköğretim() Lise() Üniversite()

7. Kalınan Cezaevi:

- İzmir Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
 İzmir 4 Nolu Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
 İzmir Açık Ceza İnfaz Kurumu

8. Ceza Sebebi:.....

9. Toplam Ceza Süresi:.....(Ay/Yıl)

10. Tahliye Kalan Süre:.....(Ay/Yıl)

11. Daha önce cezaevine girdiniz mi?

- Evet Hayır

**11.1. Eğer daha önce ceza evinde bulunduysanız, burada kaldığınız süre?
.....(Ay/Yıl)**

12. Cezaevinde disiplin cezası aldınız mı?

- Evet Hayır

12. 1. Aldıysanız sebebini belirtiniz.

.....
.....
.....
.....

13. Cezaevine girmeden önce madde veya alkol bağımlılığınız var mıydı?

- Evet Hayır

14. Daha önce intihar girişiminde bulundunuz mu?

- Evet Hayır

15. Cezaevinde eğitim öğretim faaliyetlerine katılıyor musunuz?

- Evet Hayır

15.1. Eğer eğitim öğretim faaliyetlerine katılıyorsanız, bunlar hangi kurslardır?

1).....

3).....

2).....

4).....

16. Psiko-Sosyal Servisten (Psikolog/Sosyal Çalışmacı) yardım alıyorsunuz musunuz?

Evet

Hayır

16.1. Psiko-Sosyal Servisten hangi konularda yardım alıyorsunuz (Birden fazla işaretleyebilirsiniz.)

Bireysel Görüşme

Grup Çalışmaları (Katıldığınız grup çalışmalarını sıralayınız.)

.....

.....

.....

17. Cezaevinde şu an kullandığınız psikiyatrik bir ilaç var mı?

Evet

Hayır

18. Cezaevinde yapılan kültürel faaliyetlere(Sinema gösterimi, konferans, bilgi yarışması, tiyatro gösterimi, vb.) katılıyor musunuz?

Evet

Hayır

19. Ziyaretçiniz geliyor mu?

Evet

Hayır

19.1. Eğer geliyorsa hangi sıklıkla ziyaretinize gelir?

Hafta da bir defa

Ayda bir defa

Diğer:.....

Sadece bayram ziyaretlerinde

Yılda bir defa

EK 3: Belirti Tarama Listesi

Aşağıda zaman zaman herkeste olabilecek yakınma ve sorunların bir listesi vardır. Lütfen her birini dikkatlice okuyunuz. Sonra bu durumun bugün de dâhil olmak üzere son bir ay içinde sizi ne ölçüde huzursuz ve tedirgin ettiğini göz önüne alarak aşağıda belirtilen tanımlamalardan uygun olan boşluğa X işareti koyunuz.

	Hiç	Çok Az	Orta Derecede	Oldukça Fazla	Aşırı Düzey
1. Baş ağrısı					
2. Sinirlilik ya da içinin titremesi					
3. Zihinden atamadığımız yineleyici (tekrarlayıcı) hoş gitmeyen düşünceler					
4. Baygınlık ve baş dönmeler					
5. Cinsel arzuya ilginin kaybı					
6. Başkaları tarafından eleştirilme duygusu					
7. Herhangi bir kimsenin düşüncelerinizi kontrol edebileceği fikri					
8. Sorunlarınızdan pek çoğu için başkalarının suçlanması gerektiği fikri					
9. Olayları anımsamada (hatırlamada) güçlük/zorlanma					
10. Dikkatsizlik veya sakarlıkla ilgili endişeler					
11. Kolayca gücenme, rahatsız olma hissi					
12. Göğüs veya kalp bölgesinde ağrılar					
13. Caddelerde veya açık alanlarda korku hissi					
14. Enerjinizde azalma veya yavaşlama hali					
15. Yaşamınızın sona ermesi düşünceleri					
16. Başka kişilerin duymadıkları sesleri duyma					
17. Titreme					

18. Çoğu kişiye güvenilmemesi gerektiği düşüncesi					
19. İştah azalması					
20. Kolayca ağlama					
21. Karşı cinsten kişilerle ilgili utangaçlık ve rahatsızlık hissi					
22. Tuzağa düşürülmüş veya tuzağa yakalanmış hissi					
23. Bir neden olmaksızın aniden korkuya kapılma					
24. Kontrol edilmeyen öfke patlamaları					
25. Evden dışarı yalnız çıkma korkusu					
26. Olanlar için kendini suçlama					
27. Belin alt kısmında ağrılar					
28. İşlerin yapılmasında erteleme düşüncesi					
29. Yalnız hissi					
30. Karamsarlık hissi					
31. Her şey için çok fazla endişe duyma					
32. Her şeye karşı ilgisizlik hali					
33. Korku hissi					
34. Duygularınızın kolayca incitilebilmesi hali					
35. Diğer insanların sizin düşündüklerinizi bilmesi hissi					
36. Başkalarının sizi anlamadığı veya hissedemeyeceği duygusu					
37. Başkalarının sizi sevmediği ya da dostça olmayan davranışlar gösterdiği hissi					
38. İşlerin doğru yapıldığından emin olabilmek için çok yavaş yapmak					
39. Kalbin çok hızlı çarpması					
40. Bulantı veya midede rahatsızlık hissi					
41. Kendini başkalarından					

aşağı görme					
42. Adele (kas) ağrıları					
43. Başkalarının sizi gözlediği veya hakkınızda konuştuğu hiSsi					
44. Uykuya dalmada güçlük					
45. Yaptığınız işleri bir ya da birkaç kez kontrol etme					
46. Karar vermede güçlük					
47. Otobüs, tren, metro gibi araçlarla yolculuk etme korkusu					
48. Nefes almada güçlük					
49. Soğuk ve sıcak basması					
50. Sizi korkutan belirli uğraş, yer veya nesnelere kaçınma durumu					
51. Hiç bir şey düşünmeme hali					
52. Bedeninizin bazı kısımlarında uyuşma, karıncalanma olması					
53. Boğazınıza bir yumru takanmış hiSsi					
54. Gelecek konusunda ümitsizlik					
55. Düşüncelerinizi bir konuya yoğunlaştırmada güçlülük					
56. Bedeninizin çeşitli kısımlarında zayıflık hiSsi					
57. Gerginlik veya coşku hiSsi					
58. Kol ve bacaklarda ağırlık hiSsi					
59. Ölüm ya da ölme düşünceleri					
60. Aşırı yemek yeme					
61. İnsanlar size batığı veya hakkınızda konuştuğu zaman rahatsızlık duyma					
62. Size ait olmayan düşüncelere sahip olma					
63. Bir başkasına vurmak, zarar vermek, yaralamak dürtülerinin olması					
64. Sabahın erken saatlerinde uyanma					
65. Yıkanma, sayma, dokunma					

gibi bazı hareketleri yenileme hali					
66. Uykuda huzursuzluk, rahat uyuyamama					
67. Bazı şeyleri kırıp dökme isteği					
68. Başkalarının paylaşım kabul etmediği inanç ve düşüncelerin olması					
69. Başkalarının yanında kendini çok sıkılan hissetme					
70. Çarşı, sinema gibi kalabalık yerlerde rahatsızlık hissi					
71. Her şeyin bir yük gibi görünmesi					
72. Dehşet ve panik nöbetleri					
73. Toplum içinde yer, içerken huzursuzluk hissi					
74. Sık sık tartışmaya girme					
75. Yalnız bırakıldığınızda sinirlilik hali					
76. Başkalarının sizi başarılarınız için yeterince takdir etmediği duygusu					
77. Başkalarıyla birlikte olunan durumlarda bile yalnızlık hissetme					
78. Yerinizde durmayacak ölçüde rahatsızlık duyma					
79. Değersizlik duygusu					
80. Size kötü bir şey olacakmış duygusu					
81. Bağırma ya da eşyaları fırlatma					
82. Topluluk içinde bayılacağınız korkusu					
83. Eğer izin verirsiniz insanların sizi sömüreceği duygusu					
84. Cinsellik konusunda sizi çok rahatsız eden düşüncelerinizin olması					
85. Günahlarınızdan dolayı cezalandırılmanız gerektiği düşüncesi					
86. Korkutucu türden düşünce					

ve hayaller					
87. Bedeninizde ciddi bir rahatsızlık olduğu düşüncesi					
88. Başka bir kişiye karşı asla yakınlık duymama					
89. Suçluluk duygusu					
90. Aklınızda bir bozukluğun olduğu düşüncesi					

EK 4: Başetme Yolları Ölçeği

Aşağıda, stresli durumlar karşısında kişilerin davranış, düşünce ve tutumlarını belirten bazı cümleler verilmiştir. Lütfen, her cümleyi dikkatle okuyunuz. Yaşamınızda karşılaştığınız sorunlarla başa çıkmak için, bu cümlelerde anlatılanları ne sıklıkla kullandığınızı size uygun gelen yanıt **X** işareti koyunuz. Hiçbir cümleyi cevapsız bırakmamaya çalışınız. Her cümle ile ilgili yalnız bir cevap kategorisini işaretleyiniz.

	Çok Yanlış	Yanlış	Bazen Yanlış Bazen Doğru	Doğru	Çok Doğru
1. Bir sıkıntım olduğunu kimsenin bilmesini istemem.					
2. Çevremdeki insanlardan problemi çözmede bana yardımcı olmalarını beklerim.					
3. Olayın değerlendirmesini yaparak en iyi kararı vermeye çalışırım.					
4. “Allah’ın takdiri buymuş” diye kendi kendimi teselli ederim.					
5. Sıkıntımdan kaçmak için değişik işlerle uğraşırım.					
6. Bu dertten kurtulayım diye fakir fukaraya sadaka veririm.					
7. Problemin ciddiyetini anlamaya çalışırım.					
8. Sıkıntımdan uzaklaşmak için yürüyüşe çıkarım ya da egzersiz yaparım.					
9. “Hep benim yüzümden oldu” diye kendimi suçlarım.					
10. “Her işte bir hayır vardır” diye düşünürüm.					
11. İçinde bulunduğum kötü durumu kimsenin bilmesini istemem.					
12. Ne yapacağıma karar vermeden önce arkadaşlarımla fikrini alırım.					
13. “Bu benim suçum” diye kendimi eleştiririm.					
14. Olanlardan kimseye söz etmemeyi tercih ederim.					
15. Sıkıntımdan uzaklaşmak için değişik yerlere (alışverişe, kahvehaneye vb.) giderim.					
16. Neler olabileceğini düşünüp ona göre davranmaya çalışırım.					

17. Öneri almak için ailedeki bireylerle konuşurum.					
	Çok Yanlış	Yanlış	Bazen Yanlış Bazen Doğru	Doğru	Çok Doğru
18. Problemin çözümü için adak adarım.					
19. Sıkıntımdan kaçmak için vermem gereken kararı ertelemeye çalışırım.					
20. Alın yazısına ve bunun değişmeyeceğine inanırım.					
21. Problemi adım adım çözmeye çalışırım.					
22. Problemin çözümü için hocaya okunurum.					
23. Dua ederek Allah'tan yardım dilerim.					
24. Sıkıntımdan kaçınmak için her zamankinden daha fazla yerim ya da içerim.					
25. Ne yapılacağını planlayıp ona göre davranırım.					
26. Sorunun benden kaynaklandığını düşünürüm.					
27. Sorunun gerçek nedenini anlayabilmek için başkalarına danışırım.					
28. Nazarlık takarak, muska taşıyarak benzer olayların olmaması için çalışırım.					
29. Duygularımı kimseyle paylaşmam, kendime saklarım.					
30. Ne olup bittiğini anlayabilmek için sorunu enine boyuna düşünürüm.					
31. Sorunun nedenleri hakkında kendime karşı hoşgörülü olmaya çalışırım.					

EK 5: Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği

Aşağıda 12 cümle ve her birinde de cevaplarınızı işaretlemeniz için “Hayır”, “Bazen” ve “Evet” seçenekleri verilmiştir. Her cümlede söylenenin sizin için doğruluğunu ifade etmek için size uygun cevabın kutusunun içine **X** işareti koyunuz.

	Hayır	Bazen	Evet
1. İhtiyacım olduğunda yanımda olan özel bir insan var.			
2. Sevinç ve kederimi paylaşabileceğim özel bir insan var.			
3. Ailem bana gerçekten yardımcı olmaya çalışır.			
4. İhtiyacım olan duygusal yardımı ve desteği ailemden alırım.			
5. Beni gerçekten rahatlatan özel bir insan var.			
6. Arkadaşlarım bana gerçekten yardımcı olmaya çalışırlar.			
7. İşler kötü gittiğinde arkadaşlarıma güvenirim.			
8. Sorunlarımı ailemle konuşabilirim.			
9. Sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim arkadaşlarım var.			
10. Yaşamımda duygularıma önem veren özel bir insan var.			
11. Kararlarımı vermemde ailem bana yardımcı olmaya isteklidir.			
12. Sorunlarımı arkadaşlarımla konuşabilirim.			

EK 6: Beck Depresyon Envanteri

Aşağıda kişilerin ruh durumlarını ifade ederken kullandıkları bazı cümleler verilmiştir. Her madde, bir çeşit ruh durumunu anlatmaktadır. Lütfen bu seçenekleri dikkatle okuyunuz. Son iki hafta (Şu an dâhil) kendi ruh durumunuzu göz önünde bulundurarak, size en uygun olan ifadeyi bulunuz. Daha sonra o maddenin yanındaki sayıyı işaretleyiniz.

1. (0) Üzgün ve sıkıntılı değilim.
(1) Kendimi üzüntülü ve sıkıntılı hissediyorum.
(2) Hep üzüntülü ve sıkıntılıyım. Bundan kurtulamıyorum.
(3) O kadar üzgün ve sıkıntılıyım ki, artık dayanamıyorum.
2. (0) Gelecek hakkında umutsuz ve karamsar değilim.
(1) Gelecek için karamsarım.
(2) Gelecekte beklediğim hiçbir şey yok.
(3) Gelecek hakkında umutsuzum ve sanki hiçbir şey düzelmeyecekmiş gibi geliyor.
3. (0) Kendimi başarısız biri olarak görmüyorum.
(1) Başkalarından daha başarısız olduğumu hissediyorum.
(2) Geçmişe baktığımda başarısızlıklarla dolu olduğunu görüyorum.
(3) Kendimi tümüyle başarısız bir insan olarak görüyorum.
4. (0) Her şeyden eskisi kadar zevk alıyorum.
(1) Birçok şeyden eskiden olduğu gibi zevk alamıyorum.
(2) Artık hiçbir şey bana tam anlamıyla zevk vermiyor.
(3) Her şeyden sıkılıyorum.
5. (0) Kendimi herhangi bir biçimde suçlu hissetmiyorum.
(1) Kendimi zaman zaman suçlu hissediyorum.
(2) Çoğu zaman kendimi suçlu hissediyorum.
(3) Kendimi her zaman suçlu hissediyorum.
6. (0) Kendimden memnunum.
(1) Kendimden pek memnun değilim.
(2) Kendime kızgınım.
(3) Kendimden nefrete ediyorum.
7. (0) Başkalarından daha kötü olduğumu sanmıyorum.
(1) Hatalarım ve zayıf taraflarım olduğumu düşünmüyorum.
(2) Hatalarımdan dolayı kendimden utanıyorum.
(3) Her şeyi yanlış yapıyormuşum gibi geliyor ve hep kendimde kabahat buluyorum.
8. (0) Kendimi öldürmek gibi düşüncülerim yok.
(1) Kimi zaman kendimi öldürmeyi düşündüğüm oluyor ama yapmıyorum.

- (2) Kendimi öldürmek isterdim.
(3) Fırsatını bulsam kendimi öldürürüm.
9. (0) İçimden ağlamak geldiği pek olmuyor.
(1) Zaman zaman içimden ağlamak geliyor.
(2) Çoğu zaman ağlıyorum.
(3) Eskiden ağlayabilirdim ama şimdi istesem de ağlayamıyorum.
10. (0) Her zaman olduğumdan daha canı sıkkın ve sinirli değilim.
(1) Eskisine oranla daha kolay canım sıkılıyor ve kızıyorum.
(2) Her şey canımı sıkıyor ve kendimi hep sinirli hiSsediyorum.
(3) Canımı sıkın şeylere bile artık kızamıyorum.
11. (0) Başkalarıyla görüşme, konuşma isteğimi kaybetmedim.
(1) Eskisi kadar insanlarla birlikte olmak istemiyorum.
(2) Birileriyle görüşüp konuşmak hiç içimden gelmiyor.
(3) Artık çevremde hiç kimseyi istemiyorum.
12. (0) Karar verirken eskisinden fazla güçlük çekmiyorum.
(1) Eskiden olduğu kadar kolay karar veremiyorum.
(2) Eskiye kıyasla karar vermekte çok güçlük çekiyorum.
(3) Artık hiçbir konuda karar veremiyorum.
13. (0) Her zamankinden farklı göründüğümü sanmıyorum.
(1) Aynada kendime her zamankinden kötü görünüyorum.
(2) Aynaya baktığımda kendimi yaşlanmış ve çirkinleşmiş buluyorum.
(3) Kendimi çok çirkin buluyorum.
14. (0) Eskisi kadar iyi iş güç yapabiliyorum.
(1) Her zaman yaptığım işler şimdi gözümde büyüyor.
(2) Ufacık bir işi bile kendimi çok zorlayarak yapabiliyorum.
(3) Artık hiçbir iş yapamıyorum.
15. (0) Uykum her zamanki gibi.
(1) Eskisi gibi uyuyamıyorum.
(2) Her zamankinden 1-2 saat önce uyanıyorum ve kolay kolay tekrar uykuya dalamıyorum.
(3) Sabahları çok erken uyanıyorum ve bir daha uyuyamıyorum.
16. (0) Kendimi her zamankinden yorgun hiSsetmiyorum.
(1) Eskiye oranla daha çabuk yoruluyorum.
(2) Her şey beni yoruyor.
(3) Kendimi hiçbir şey yapamayacak kadar yorgun ve bitkin hiSsediyorum.
17. (0) İştahım her zamanki gibi.
(1) Eskisinden daha iştahsızım.
(2) İştahım çok azaldı.
(3) Hiçbir şey yiyemiyorum.

18. (0) Son zamanlarda zayıflamadım.
(1) Zayıflamaya çalışmadığım halde en az 2 Kg verdim.
(2) Zayıflamaya çalışmadığım halde en az 4 Kg verdim.
(3) Zayıflamaya çalışmadığım halde en az 6 Kg verdim.
19. (0) Sağlığım ile ilgili kaygılarım yok.
(1) Ağrılar, mide sancıları, kabızlık gibi şikayetlerim oluyor ve bunlar beni tasalandırıyor.
(2) Sağlığımın bozulmasından çok kaygılanıyorum ve kafamı başka şeylere vermekte zorlanıyorum.
(3) Sağlık durumum kafama o kadar takılıyor ki, başka hiçbir şey düşünemiyorum.
20. (0) Sekse karşı ilgimde herhangi bir değişiklik yok.
(1) Eskisine oranla sekse ilgim az.
(2) Cinsel isteğim çok azaldı.
(3) Hiç cinsel istek duymuyorum.
21. (0) Cezalandırılması gereken şeyler yapığımı sanmıyorum.
(1) Yaptıklarımın dolayısıyla cezalandırılabilirliğimi düşünüyorum.
(2) Cezamı çekmeyi bekliyorum.
(3) Sanki cezamı bulmuşum gibi geliyor.

EK 7: Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

Aşağıda kişilerin bazı durumlarını ifade ederken kullandıkları cümleler verilmiştir. Her madde, bir çeşit durumu anlatmaktadır. Lütfen bu seçenekleri dikkatle okuyunuz. Size en uygun olan ifadeyi bulunuz. Daha sonra o maddenin yanındaki boşluğu işaretleyiniz.

1. Beklenmedik bir durum olduğunda her zaman biz çözüm bulurum.
 Beklenmedik bir durum olduğunda bazen çözüm bulur bazen bulamam.
 Beklenmedik bir durum olduğunda çoğu kez ne yapacağımı bilemem.
2. Gelecek için yaptığım planların başarılması zordur.
 Gelecek için yaptığım planların başarılması ne zor ne kolaydır.
 Gelecek için yaptığım planların başarılması mümkündür.
3. En iyi olduğum durumlar ulaşmak istediğim açık bir hedefim olduğu durumlardır.
 En iyi olduğum durumlar belirli belirsiz bir hedefim olduğu durumlardır.
 En iyi olduğum durumlar tam bir günlük boş vaktim olduğu durumlardır.
4. Başkalarıyla birlikte olmaktan hoşlanırım.
 Hem başkalarıyla hem de kendimle birlikte olmaktan hoşlanırım.
 Kendi başıma olmaktan hoşlanırım.
5. Ailemin, hayatta neyin önemli olduğu konusundaki anlayışı benimkinden farklıdır.
 Ailemin, hayatta neyin önemli olduğu konusundaki anlayışı benimkinden bazen farklı, bazen aynıdır.
 Ailemin, hayatta neyin önemli olduğu konusundaki anlayışı benimkiyle aynıdır.
6. Kendimle ilgili konuları hiç kimseyle konuşmam, tartışmam.
 Kendimle ilgili konuları bazen arkadaşlarımla/ailemle konuşur/tartışıyorum.
 Kendimle ilgili konuları arkadaşlarımla/ailemle konuşurum/tartışıyorum.

7. Kişisel problemlerimi çoğu zaman çözemem.
 Kişisel problemlerimi bazen çözer bazen çözemem.
 Kişisel problemlerimi çoğu zaman çözebilirim.
8. Gelecekteki hedeflerimi nasıl başaracağımı biliyorum.
 Gelecekteki hedeflerimi nasıl başaracağımı bazen biliyor bazen bilemiyorum.
 Gelecekteki hedeflerimi nasıl başaracağımdan emin değilim.
9. Yeni bir iş/projeye başladığımda ileriye dönük planlama yapmam, derhal işe başlarım.
 Yeni bir iş/projeye başladığımda az da olsa planlama yaparım.
 Yeni bir iş/projeye başladığımda ayrıntılı bir planlama yapmayı tercih ederim.
10. Benim için sosyal ortamlarda rahat/esnek olmak önemli değildir.
 Benim için sosyal ortamlarda rahat/esnek olmak bazen önemlidir.
 Benim için sosyal ortamlarda rahat/esnek olmak çok önemlidir.
11. Ailemle birlikteken kendimi çok mutlu hissedirim.
 Ailemle birlikteken kendimi bazen mutlu bazen mutsuz hissedirim.
 Ailemle birlikteken kendimi çok mutsuz hissedirim.
12. Beni yakın arkadaşlarım/aile üyelerim cesaretlendirir.
 Beni bazen yakın arkadaşlarım/aile üyelerim cesaretlendirir.
 Beni hiç kimse cesaretlendirmez.
13. Yeteneklerim olduğuna çok inanırım.
 Yeteneklerim olduğuna bazen inanır bazen inanmam.
 Yeteneklerim olduğu konusunda emin değilim.
14. Geleceğimin ümit verici olduğunu hissediyorum.
 Geleceğimin bazen ümit verici olduğunu hissediyorum.
 Geleceğimin belirsiz olduğunu hissediyorum.

15. Zamanımı planlama konusunda iyiyimdir.
 Zamanımı kullanma konusunda bazen iyiyimdir.
 Zamanımı plansız harcama konusunda iyiyimdir.
16. Yeni arkadaşlıklar kurma kolayca yapabileceğim bir şeydir
 Yeni arkadaşlıklar kurma bazen yapabileceğim bir şeydir
 Yeni arkadaşlıklar kurma, yapmakta zorlandığım bir şeydir.
17. Ailemdeki ilişkiler birbirinden bağımsızdır.
 Ailemdeki ilişkiler ne çok sıkı ne de çok bağımsızdır.
 Ailemdeki ilişkiler birbirine sıkı biçimde kenetlenmiştir.
18. Arkadaşlarımın arasındaki ilişkiler zayıftır.
 Arkadaşlarımın arasındaki ilişkiler ne zayıf ne de güçlüdür.
 Arkadaşlarımın arasındaki ilişkiler güçlüdür.
19. Yargılarıma ve kararlarıma çok fazla güvenmem.
 Yargılama ve kararlarıma bazen güvenirim.
 Yargılama ve kararlarıma tamamen güvenirim.
20. Geleceğe dönük amaçlarım belirsizdir.
 Geleceğe dönük amaçlarım biraz belirsizdir.
 Geleceğe dönük amaçlarım iyi düşünülmüştür.
21. Kurallar ve düzenli alışkanlıklar günlük yaşamımda yoktur.
 Kurallar ve düzenli alışkanlıklar günlük yaşamımda bazen vardır.
 Kurallar ve düzenli alışkanlıklar günlük yaşamımda vardır.
22. Yeni insanlarla tanışmak benim için zordur.
 Yeni insanlarla tanışmak benim için bazen kolay bazen zordur.
 Yeni insanlarla tanışmak iyi olduğum bir konudur.
23. Zor zamanlarda, ailem geleceğe pozitif bakar.
 Zor zamanlarda, ailem geleceğe bazen pozitif bakar.

- Zor zamanlarda, ailem geleceğe umutsuz bakar.
24. Ailemden birisi acil bir durumla karşılaştığında bana hemen haber verilir.
 Ailemden birisi acil bir durumla karşılaştığında bana biraz zaman geçtikten sonra haber verilir.
 Ailemden birisi acil bir durumla karşılaştığında bana söylenmesi bir hayli zaman alır.
25. Diğerleriyle beraberken kolayca gülerim.
 Diğerleriyle beraberken bazen gülerim.
 Diğerleriyle beraberken çok nadiren gülerim.
26. Başka kişiler söz konusu olduğunda, aile bireylerim birbirini desteklemez.
 Başka kişiler söz konusu olduğunda, aile bireylerim birbirini bazen desteklerler.
 Başka kişiler söz konusu olduğunda, aile bireylerim birbirini her zaman desteklerler.
27. Arkadaşlarımdan/aile üyelerinden destek alırım.
 Arkadaşlarımdan/aile üyelerinden bazen destek alırım.
 Hiç kimseden destek almam.
28. Zor zamanlarda her şeyi umutsuz görme eğilimindeyim.
 Zor zamanlarda bazı şeyleri umutsuz görme eğilimindeyim.
 Zor zamanlarda beni başarıya götürecek bir neden bulma eğilimindeyim.
29. Karşılıklı konuşmada güzel konuların bulunması, benim için zordur.
 Karşılıklı konuşmada güzel konuların bulunması, benim için bazen zordur.
 Karşılıklı konuşmada güzel konuların bulunması, benim için kolaydır.
30. İhtiyacım olduğunda bana yardım edebilecek kimse yoktur.
 İhtiyacım olduğunda bana yardım edebilecek kişiler bazen vardır.
 İhtiyacım olduğu her zaman bana yardım edebilecek birisi vardır.

- 31.) Hayatımdaki kontrol edemediğim olaylarla başa çıkmaya çalışırım.
- Hayatımdaki kontrol edemeyeceğim olaylarla bazen başa çıkmaya çalışırım.
 - Hayatımdaki kontrol edemeyeceğim olaylar benim için sürekli kaygı ve endişe kaynağıdır.
- 32.) Ailemde işleri bağımsız olarak yapmayı severiz.
- Ailemde işleri bazen bağımsız olarak yapmayı severiz.
 - Ailemde işleri her zaman beraber yapmayı severiz.
- 33.) Yakın arkadaşlarım/aile üyelerim yeteneklerimi beğenirler.
- Yakın arkadaşlarım/aile üyelerim yeteneklerimi bazen beğenirler.
 - Yakın arkadaşlarım/aile üyelerim yeteneklerimi beğenmezler.

EK 8: Katılım Sonrası Bilgi Formu

Katılım Sonrası Bilgilendirme Formu

Bu çalışma, Yard. Doç Dr. Zübeyit Gün danışmanlığında, Gediz Üniversitesi Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi Umut Çıvgın tarafından yürütülen, yüksek lisans tezi kapsamındadır. Çalışmada Ceza İnfaz Kurumlarındaki hükümlülerin psikolojik durumlarını ve genel ruh sağlıklarına etki eden faktörler incelenecektir.

Çalışmanın amacı, Ceza İnfaz Kurumlarındaki hükümlülerin mahkûmiyet süreleri boyunca psikolojik durumlarını ve genel ruh sağlıklarını incelemek ve bunun sonucunda mahkumiyet sürelerinin iyileştirilmesine yönelik katkıda bulunmaktır.

Çalışma sonucunda Ceza İnfaz Kurumu türlerinin(Kapalı-Açık olacak şekilde) kişilerin genel ruh sağlıklarına, psikolojik dayanıklılık ve baş etme türleri arasında farklılıklar göstereceği, ayrıca alınan sosyal desteğin genel ruh sağlığına olumlu yönde etki sağlayacağı tahmin edilmektedir.

Bu çalışmadan alınacak ilk verilerin Mayıs 2015 sonunda elde edilmesi amaçlanmaktadır. Elde edilen bilgiler sadece bilimsel araştırma ve yazılarda kullanılacaktır. Çalışmanın sonuçlarını öğrenmek ya da bu araştırma hakkında daha fazla bilgi almak için aşağıdaki isme başvurabilirsiniz. Bu araştırmaya katıldığınız için tekrar çok teşekkür ederiz.

Araş. Gör. Umut Çıvgın (Gediz Üniversitesi Psikoloji Bölümü,
Tel.:0232 355 0000- 2423; e-posta: umut.civgin@gediz.edu.tr)